

PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS

Ontdekkingstocht door het Azteekse verleden.

Een beschrijvende studie van de Azteekse beschaving en een onderzoek naar de oorzaken, verloop en de gevolgen van de ondergang van deze cultuur.

Via een didactische website onderzoeken de leerlingen in groepsverband de verschillende aspecten van de Azteekse cultuur en presenteren daarna hun conclusies aan de klas.

Voorwoord

Deze bachelorproef is geschreven ter afronding van de lerarenopleiding aan de PXL in Hasselt.

Al van jongs af aan ben ik gefascineerd door historische programma's, en van films en boeken met historische gebeurtenissen. Zo ontstond mijn grote passie voor het vak geschiedenis.

Ik besloot een bachelorproef, inclusief een webquest, te schrijven over de fascinerende Azteken. De Azteekse cultuur en zijn verval zijn sterk onderbelicht in de wereld geschiedenis, ook al zijn ze essentieel om de huidige politieke en maatschappelijke mechanismen in Mexico te begrijpen.

Deze bachelorproef is dankzij de hulp van verschillende medewerkers tot stand gekomen. Eerst en vooral mijn grote dank aan mijn mentor meneer Aelbrecht waarbij ik het hele jaar terecht kon voor eventuele raad en begeleiding. Bedankt voor het kritisch bekijken van mijn werk en de grote vrijheid die u mij liet voor het invullen van het onderwerp.

Verder dank ik enkele medestudenten voor hun steun en raad bij het tot stand komen van deze bachelorproef en webquest. Hun steun en hulp in moeilijke periodes waren van groot belang. Tot slot, maar bepaald niet het minst belangrijk, dank ik mijn familie en het thuisfront voor alle steun en stimulans tijdens mijn studie. Allemaal van harte bedankt!

Frederik Feytons
Geschiedenis - Aardrijkskunde
Academiejaar 2016-2017

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Inleiding	7
1 Inleiding Mexico	8
2 Voorgeschiedenis	10
2.1 Olmeken (c.a. 1500 v.Chr. – 1200 v. Chr. tot ca 300 v. Chr.)	10
2.1.1 Epi-Olmeekse cultuur	11
2.2 Zapoteken (c.a. 600 v. chr. – c.a. 800 na Chr.)	12
2.3 Teotihuacán (c.a. 6de eeuw v. Chr. tot 8ste eeuw na Chr.)	13
2.4 Mixteken (c.a. 800 na Chr.)	14
2.5 Tolteken (c.a. 850 na Chr. tot de 12de eeuw)	14
3 De Azteken	17
3.1 Oorsprong volgens de mythe	17
3.1.1 Aztlán	18
3.2 Historische verklaring	19
3.3 De naam ‘Azteken’	20
3.4 Vorming van het rijk onder de verschillende vorsten	20
3.4.1 Tenoch (1299-1363)	21
3.4.2 Acamapichtli (1375-1395)	21
3.4.3 Huitzilihuitl (1395-1414).....	21
3.4.4 Chimalpopoca (1414-1426)	21
3.4.5 Itzcóatl (1426-1440)	21
3.4.6 Montezuma I (1440-1469)	22
3.4.7 Axayácatl (1469-1481).....	22
3.4.8 Tizoc (1481-1486).....	22
3.4.9 Ahuizotl (1486-1503).....	22
3.4.10 Montezuma II (1503-1520)	23
3.4.11 Cuitláhuac (1520).....	25
3.4.12 Cuauhtémoc (1520-1525)	25
4 Standensamenleving	26
4.1 Vorst (tlatoni)	26
4.1.1 Kroningsritueel	26
4.2 Adel (pipiltin)	27
4.3 Ambachtslui	27
4.4 Handelaren (pochteca)	28
4.5 Het gewone volk (macehualtin)	29
4.6 Slaven (tlacotin)	30
5 Leger	32
5.1 Strategie	33
5.2 Militaire rangen	33
5.3 Oorlog	33
5.4 Bloemenoorlog	34
5.5 Uitrusting	35
5.5.1 Krijger:	35
5.5.2 Belangrijkste wapens	37

6	<i>Het dagelijks leven</i>	38
6.1	Wonen	38
6.2	Liefde en huwelijk	38
6.2.1	De huwelijksceremonie	38
6.2.2	Gehuwde paren.....	39
6.2.3	Geboorte kinderen	39
6.3	Opvoeding en onderwijs	40
6.3.1	Opvoeding en straffen voor kinderen	41
6.4	Eten en drinken	43
6.4.1	Maïs.....	43
6.4.2	Chicle	44
6.4.3	Drank	44
6.5	Kleding en voorkomen	45
6.5.1	Kleding.....	45
6.5.2	Juwelen	45
6.5.3	Hygiëne en haardracht.....	45
6.6	Ontspanning	46
6.6.1	Muziek en dans	46
6.6.2	Dichtkunst en toneel	46
6.6.3	Tlachtli	47
6.6.4	Patolli	47
6.6.5	Roken	48
6.6.6	Varia	48
7	<i>Orde en gezag</i>	49
7.1	Wetsovertredingen	50
8	<i>Religie</i>	51
8.1	Offers	51
8.1.1	Mensenoffers	51
8.1.2	Dierenoffers	53
8.2	Goden	54
8.2.1	Huitzilopochtli	54
8.2.2	Tezcatlipoca.....	54
8.2.3	Tlaloc	56
8.2.4	Quetzalcoatl	56
8.3	Azteekse mythologie	57
8.3.1	De aarde	57
8.3.2	De hemel	57
8.3.3	De onderwereld	58
8.4	Kalender	58
8.4.1	De echte kalender	58
8.4.2	De religieuze kalender.....	58
8.4.3	De kalendersteen	58
8.5	Religieuze feestdagen	60
9	<i>Tenochtitlán</i>	62
9.1	Markt	65
9.2	Het tempel terrein	65
9.3	De Grote Tempel	66
9.4	Hygiëne in de stad	68
10	<i>De Spaanse verovering van het rijk en de ondergang</i>	69

10.1	Proloog	69
10.2	Cortés en de voorbereiding van de derde expeditie	70
10.3	Cortés ontmoet Dona Marina.....	70
10.4	Cortés ontscheept in Mexico.....	71
10.5	Mars naar het binnenland.....	73
10.6	Ontmoeting tussen twee werelden	76
10.7	Montezuma wordt gegijzeld	77
10.8	De Azteken geven zich niet gewonnen	79
10.9	Na de val van het rijk	84
10.10	Economische vlak.....	85
10.11	Religieus vlak	86
10.12	Demografisch vlak.....	86
10.12.1	Espaňoles (Spanjaarden).....	87
10.12.2	Indios (Amerindians).....	88
10.12.3	Mestizos (mix van Indio en Espaňoles).....	88
10.12.4	Castizos (mix van Espaňoles en een beetje Indio)	88
10.12.5	Cholos (mix van Amerindian en een beetje Espaňoles).....	88
10.12.6	Pardos (mix van Espaňoles, Negro en Indio).....	88
10.12.7	Mulattos (mix van Negro en Espaňoles).....	88
10.12.8	Zambos (mix van Indio en Negro)	89
10.12.9	Negros.....	89
11	Conquistadores.....	91
11.1	Hernán Cortés	92
12	De erfenis van de Azteken.....	94
12.1	Nahuatl: de taal van de Azteken.....	97
12.2	De Azteken in populaire media	101
12.2.1	Muziek	101
12.2.2	Strips.....	102
12.2.3	Games	102
12.3	Ander gebruik van de naam Aztlán.....	102
12.4	Dag van de Doden	103
	Literatuurlijst.....	104
	Geraadpleegde werken.....	111
	Besluit	116
	Bijlagen	117
	Bijlage 1: leerlingen webquest 1: Azteekse rijk	117
	Bijlage 2: leerlingen webquest 2: Dagelijks leven Azteken	123
	Bijlage 3: leerlingen webquest 3: Religie Azteekse rijk	127
	Bijlage 4: leerlingen webquest 4: Ondergang Azteekse Rijk	132
	Bijlage 5: leerkrachtenbundel webquest.....	138
	Bijlage 6: leerkrachtenbundel webquest 1: Azteekse rijk.....	148
	Bijlage 7: leerkrachtenbundel webquest 2: Dagelijks leven Azteken	154
	Bijlage 9: leerkrachtenbundel webquest 4: Ondergang Azteekse rijk	162

Inleiding

Bij het woord “Azteken” denkt bijna iedereen aan de heroïsche verhalen van Cortés en zijn conquistadores of net aan zijn ondergang. Anderen denken aan de bloederige mensenoffers zoals in de film Apocalypto van Mel Gibson. Toch heeft de complexe en fascinerende Azteekse beschaving veel meer facetten die de moeite waard zijn om te bestuderen.

Deze bachelorproef bestaat uit twee delen. Het eerste luik, dat ook als naslagwerk kan gebruikt worden, bestaat uit een uitgebreid onderzoek naar de Azteekse samenleving met zijn cultuur, religie, oorlog voering en dagelijks leven dat verbluffend rijk en complex is.

Het tweede didactische luik bestaat uit verschillende webquests (inclusief lerarenbundels), die men in groep moet oplossen en presenteren. Hierdoor kunnen de leerlingen op een aangename en creatieve manier kennismaken met een voor hen onbekende of bijna onbekende Azteekse samenleving en cultuur. Deze activerende werkvormen kunnen gebruikt worden voor leerlingen van de tweede graad (vierde jaar) van het ASO, TSO en KSO. Ze geven leraren de mogelijkheid om leerlingen een rijke leerervaring aan te bieden.

Veel leesplezier gewenst!

1 Inleiding Mexico

Het land Mexico grenst aan drie landen: in het noorden is er de 3326 kilometer lange grens met de Verenigde Staten en in het zuiden grenst Mexico aan Guatemala en Belize. Mexico is een van de grootste landen van het Amerikaanse continent. Met zijn oppervlakte van 1 964 375 km² is het ongeveer 61 keer zo groot als België. Mexico bestaat uit 31 staten en een federaal district, Mexico-stad, deze laatste is ook de hoofdstad van het land. De officiële naam van Mexico is “de Verenigde Mexicaanse Staten”. De grootste deelstaat is Chihuahua (244.938 km²) en ligt in het noorden.

Het land telt 121 736 809 inwoners. De hoofdstad Mexico-Stad telt, met alle agglomeraties inbegrepen, zo'n 21 miljoen inwoners. Hierdoor behoort de stad tot een van de grootste steden ter wereld. De meest gesproken taal is het Spaans, waarmee is Mexico het grootste Spaanssprekende land ter wereld is.

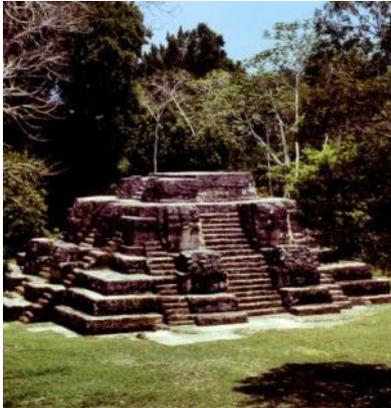
Figuur 1: Kaart Mexico

Figuur 2: Kaart van Mexico met de deelstaten.

2 Voorgeschiedenis

2.1 Olmeken (c.a. 1500 v.Chr. – 1200 v. Chr. tot ca 300 v. Chr.)

Figuur 3: Olmeekse tempels hadden een grote architecturale invloed op latere meso-Amerikaanse beschavingen.

De Olmeekse beschaving was de eerste grote Meso-Amerikaanse beschaving.

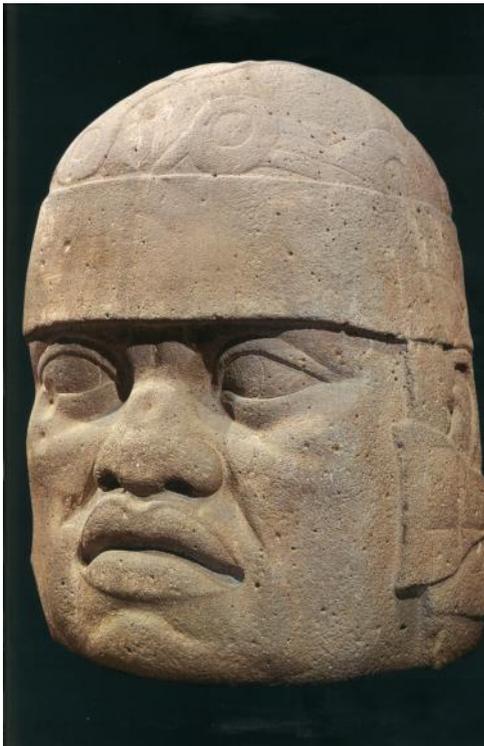
Daarom wordt de Olmeekse beschaving wel eens de moederbeschaving van Mexico genoemd. De meeste historici en archeologen beweren dat de Olmeken de basis hebben gelegd voor veel andere culturen, zoals die van de Zapoteken, Azteken en Maya's.

Deze andere beschavingen namen veel zaken van hen over, zoals hun piramides, open pleinen, balspel, verering van de jaguar en mensenoffers.

De Olmeekse beschaving ontstond tussen 1500 v. Chr en 1200 v. Chr. langs de Golf van Mexico. De Mexicaanse

deelstaat Veracruz komt ongeveer overeen met de woonplaats van de Olmeken. De naam 'Olmeken' komt uit het Nahuatl, dit is de taal die gesproken werd door de Azteken en nog steeds gesproken wordt door hun nakomelingen. Het betekent 'bewoners van Olmán'. Dit kan

dan weer vertaald worden als "bewoners van het land van rubber'.

Figuur 4: De Olmeken waren bekend voor hun reusachtige stenen hoofdkulpturen.

De Olmeekse beschaving groeide snel en ze bouwde al snel een uitgebreid handelsnetwerk uit. Vooral bij San Lorenzo en La Venta bouwden de Olmeken zeer grote en indrukwekkende ceremoniële centra en piramides. Ook typisch aan de Olmeekse cultuur zijn de opmerkelijke sculpturen van hoofden. Deze werden uit steen gehakt en waren ongeveer 3 meter hoog.

De hoofden hebben afgeplatte gezichten met volle dikke lippen en de hoofdtooi heeft veel weg van een helm. Archeologen en wetenschappers denken dat de Olmeken deze kolossale hoofden voor hun leiders maakten uit eerbetoon. De belangrijkste plaats waar deze beelden te vinden zijn is La Venta, gelegen in de Mexicaanse deelstaat Tabasco.

De Olmeekse beschaving was enkel mogelijk gemaakt door de introductie van landbouw in het 4de millennium v. Chr. Het belangrijkste voedsel dat ze verbouwden was maïs, maniok, pompoen, bonen en de aardappel.

Voor de komst van de Spanjaarden waren paarden, runderen en schapen onbekend in Mexico, maar de Olmeken hadden andere gedomesticeerde dieren zoals kalkoenen, honden en bijen. De Olmeken

vulden hun menu ook aan met vis.

Wat de precieze oorzaken zijn van de ondergang van de Olmeekse beschaving is niet bekend. Wat wel bekend is, is dat rond 700 v. Chr. de Olmeekse bevolking wegtrekt uit de stad San Lorenzo. Een paar eeuwen later, tussen 400 en 300 v. Chr., wordt ook de

belangrijke stad La Venta verlaten. La Venta wordt verwoest en de Maya's, die zich gevestigd hebben op het Mexicaanse schiereiland Yucatán, en de Zapoteken nemen het rijk van de Olmeken in. Rond 300 v. Chr. komt er hiermee een einde aan de beschaving van de Olmeken.

Sommige wetenschappers beweren dat de Olmeken mogelijk het schrift hebben uitgevonden dat door de latere Meso-Amerikaanse volkeren, met name de Maya's, is ontwikkeld. Archeologen hebben vele Olmeekse kunstwerken onderzocht en hebben meer dan 180 symbolen geïdentificeerd die zouden hebben gediend als schrifttekens.

2.1.1 Epi-Olmeekse cultuur

Rond 400 à 300 v. Chr. stortte de Olmeekse beschaving in het oosten van hun leefgebied in. De grote steden verdwenen en de populatie daalde, maar in het westen kwam een nieuwe cultuur op gang, namelijk de Epi-Olmeekse cultuur.

De Epi-Olmeekse cultuur bloeide tussen 300 v. Chr. en 250 na Chr. in het basin van de Papaloapan in Veracruz, in het westen van het oude Olmeekse gebied. De belangrijkste steden van deze cultuur waren Tres Zapotes en Cerro de las Mesas.

Vergeleken met de Olmeekse beschaving was de kunst van mindere kwaliteit. Ook de handel met culturen in het westen nam af. Ondanks dat het nog niet zeker is of de Olmeekse beschaving een schrift kende, weten we wel dat de Epi-Olmeekse cultuur een schrift kende.

Figuur 5: Kaart van het Olmeekse kerngebied.

2.2 Zapoteken (c.a. 600 v. chr. – c.a. 800 na Chr.)

Tijdens de bloeiperiode van de Olmeken ontstond er ongeveer 200 kilometer zuidelijker, in de vallei van Oaxaca, een nieuwe beschaving. De Zapoteekse beschaving bevond zich in Zuid-Mexico, in de deelstaat Oaxaca. Hun hoofdstad was Monte Albán en werd in 600 v. Chr. voor het eerst bewoond. Na 500 v. Chr. begon deze hoofdstad pas echt te groeien. Op haar hoogtepunt rond 500-750 na Chr. was het een stad van naar schatting zo'n 30.000 inwoners. De naam Zapoteken is afgeleid van de zapotebomen die veel voorkwamen in hun leefgebied.

De Zapoteken hadden hun eigen hiërogliefenschrift. De meeste teksten die werden teruggevonden, stonden op monumenten. Alle teksten die op hout en papier stonden, zijn verloren gegaan.

Uit archeologische vondsten weten we ook dat de Zapoteken handel dreven met de Olmeken.

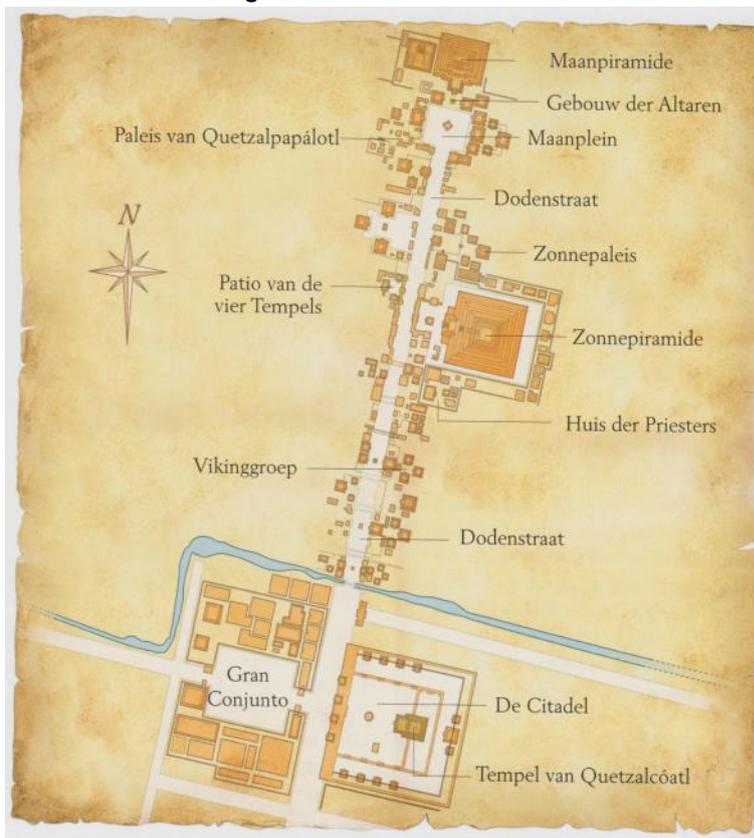

Figuur 6: Kaart van de Zapoteekse stad Monte Albán.

Rond 750 na Chr. verdween hun cultuur vrij plots, net zoals de stad Teotihuacán. Veel wetenschappers denken dat het Zapoteekse rijk gewelddadig tot zijn eind gekomen is. Ze suggereren dat er een nomadische inval uit het noorden van Mexico plaatsvond of dat er een opstand was van de bevolking. Hoewel de Zapoteken de politieke onafhankelijkheid verloren aan de Tolteken en aan verschillende Mixteekse stadstaten, bleef hun cultuur tot de dag van vandaag voortbestaan. Op dit moment leven er zo'n 800 000 tot 1 000 000 Zapoteken in Mexico. Ongeveer 400 000 Zapoteken spreken nog het Zapoteeks, zo goed als alle Zapoteken spreken ook Spaans. Benito Juárez (1806-1872), president van Mexico van 1858 tot 1872, was van Zapoteekse afkomst.

2.3 Teotihuacán (c.a. 6de eeuw v. Chr. tot 8ste eeuw na Chr.)

Teotihuacán was een stad die werd gesticht rond 500 v.Chr. door, tot op vandaag, onbekende bouwers. Vandaag de dag noemen historici deze onbekende bouwers Teotihuacano's of de Teotihuacanen. De Teotihuacanen hebben voor zover bekend geen geschreven bronnen nagelaten, waardoor alle informatie die we over de stad hebben verkregen, afkomstig is van archeologen of bronnen van andere volkeren. De stad lag op ongeveer 50 kilometer ten noordoosten van het Texcocomeer (hier ligt nu Mexico-Stad). De beschaving die er woonde werd voor een tijdje de nieuwe grootmacht in de vallei van Mexico. De stad zelf had een oppervlakte van 20 à 25 vierkante kilometer en was daarmee een van de grootste steden van zijn tijd. De hele stad is in ruitvorm gebouwd met parallelle straten die elkaar kruisen in rechte hoeken. De stad Teotihuacán hield ongeveer 800 jaar stand en kende het hoogtepunt van haar bloei rond het jaar 500. Rond deze periode telde de stad tussen de 100 000 en 200 000 inwoners, aanzienlijk meer dan de Europese steden uit dezelfde tijd. Op haar hoogtepunt was het dé metropool van Meso-Amerika. De meeste gebouwen hadden een religieuze functie, maar er waren ook marktplaatsen, ambachtelijke buurten en administratieve gebouwen. Het grootste gebouw was de Zonnepiramide. Deze was 80 meter hoog en 244 meter breed.

Figuur 7: Kaart van Teotihuacán.

Toen de Azteken de stad ontdekten, waren ze onder de indruk van de imposante architectuur. Ze wisten echter niet wie de stad had gebouwd, want in de periode dat ze de stad ontdekten was het gebied al enkele eeuwen verlaten. De Azteken waren zo overweldigd dat ze dachten dat de stad door de goden zelf was gebouwd.

De naam Teotihuacán betekent dan ook in het Nahuatl 'de plaats waar mensen goden werden.'

De stad lag aan de rivier San Juan en mogelijk werd deze plaats door de Teotihuacanen gekozen vanwege de gemakkelijke irrigatie voor de landbouw. Ook was er een rijke bron van het vulkanische glas obsidiaan aanwezig. De Teotihuacanen dreven vooral handel met de Olmeekse en Zapoteekse beschavingen, maar er zijn ook voorwerpen teruggevonden in het zuiden van de Verenigde Staten en op het schiereiland Yucatán.

Rond de 8ste eeuw werd de stad verwoest. Tot op de dag van vandaag weet niemand hoe dit gebeurde. Hypotheses gaan van het in opstand komen van de bewoners tot het wegtrekken van de bewoners door voedseltekorten die te wijten zouden zijn aan een klimaatsverandering.

2.4 Mixteken (c.a. 800 na Chr.)

Tussen de 7de en 8ste eeuw na Chr. trokken er verschillende nomadische stammen vanuit het noorden de vallei van Mexico binnen. Mogelijk kwam dit door veranderingen in het klimaat wat landbouw in de noordelijke gebieden onmogelijk maakte. Na de verzwakking van de grootmacht Teotihuacán ontstond er een machtsstrijd tussen nieuwe volkeren. Een van deze volkeren waren de Mixteken. Zij werden de rivalen van de Zapoteken. De Mixteken waren actief in de vallei van Oaxaca en vestigden zich in Monte Albán, het voormalige machtscentrum van de Zapoteken. De Mixteken gingen de stad heropknappen en in gebruik nemen als necropool. Er zijn meer dan 200 graftombes ontdekt en meer dan 500 juwelen werden er teruggevonden. In deze graftombes lagen vooral koningen, prinses en andere belangrijke adellijke personen. Naast hun reputatie van goede krijgers, maakten ze ook naam als bedreven ambachtsslui.

De voorwerpen, gemaakt door Mixteekse ambachtssliden, waren befaamd en gewild in heel Meso-Amerika. Vooral de mozaïeken, potten en edelsmeedkunst waren van hoog niveau. Deze voorwerpen werden ook verhandeld met andere Meso-Amerikaanse volkeren zoals de Azteken. Tijdens de Spaanse verovering van het Azteekse rijk schonk Montezuma enkel Mixteekse kunstvoorwerpen aan Cortes. Deze voorwerpen werden tentoongesteld in Brussel. De beroemde Duitse kunstenaar Dürer zag ze en schreef het volgende: "Nog nooit in mijn hele leven had ik dingen gezien die mij zo hebben verheugd. Je vindt er absoluut fabelachtige kunstvoorwerpen en ik heb de verfijning en het vakmanschap van de mensen uit deze verre contreinen bewonderd. Ik slaag er niet in mijn gevoelens goed te verwoorden." De Mixteken danken hun naam aan de Azteken, die hen "Mixtecah" noemen, wat 'wolkenmensen' betekent.

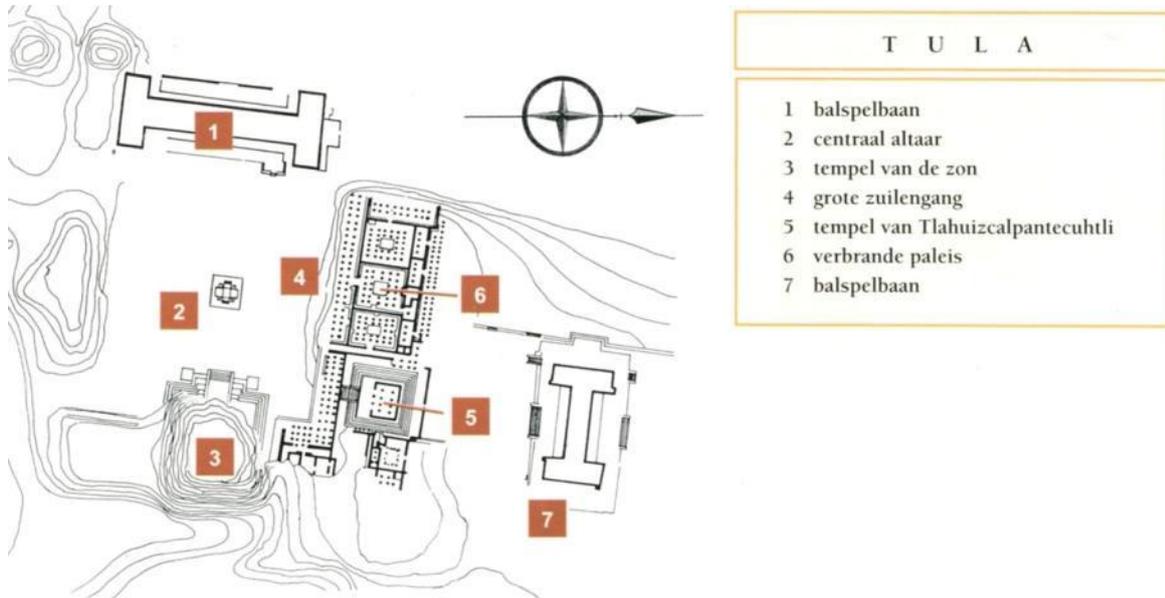
De Mixteken leefden verspreid over drie Mexicaanse deelstaten, namelijk Oaxaca, Guerrero en Puebla. Er zijn nu nog zo'n 800 000 Mixteken in Mexico. De taal die zij spreken is het Mixteeks maar zo goed als iedereen spreekt ook Spaans. Het Mixteeks kent nog ongeveer 420 000 moedertaalsprekers. De taal heeft zich redelijk kunnen handhaven, want ongeveer 70% van de Mixteken beheerste het Mixteeks.

Porfirio Díaz (1830-1915), president van Mexico van 1876 tot 1911, was half- Mixteeks.

2.5 Tolteken (c.a. 850 na Chr. tot de 12de eeuw)

De Tolteken waren vooral actief in het noordwestelijke deel van Mexico en stichtten er rond 950 na Chr. de stad Tollán, nabij het huidige Tula. Het huidige Tula werd pas in de 16de eeuw gesticht. Deze stad lag zo'n 80 kilometer noordelijker dan de Azteekse hoofdstad Tenochtitlan. De Tolteken kwamen uit het noorden van Mexico, waar ze een nomadisch bestaan kenden. Volgens de Azteekse legenden werden de Tolteken naar de vallei van Mexico geleid door Mixcóatl (wolken slang). Deze zou later Quetzalcóatl (gevederde slang) worden genoemd. Het was Quetzalcóatl die de stad Tollán stichtte. De stad leek in vele opzichten op Teotihuacán. De Tolteken gebruikten hetzelfde rasterwerk van straten en pleinen. Ze bouwden er vele tempels, piramides en paleizen. Toch bereikte de stad nooit de

omvang van Teotihuacán, ze was veel kleiner en op het hoogtepunt van haar bloei telde ze maar ongeveer 30 000 inwoners.

Figuur 8: Kaart van de Tolkeekse stad Tula.

De Tolteken waren net zoals de Azteken een zeer agressief krijgersvolk en ze waren een overwegend militaristische samenleving. De Azteken hadden veel respect voor de Tolteken en mythologiseerden hen als meedogenloze veroveraars en krijgers. De Azteken beschouwden de Tolteken ook als pioniers van verfijnde kunsten, wetenschappers en uitvinders van de Azteekse kalender. De Tolteken spraken, net zoals de Azteken, het Nahuatl. Het woord 'Tolteek' had voor de Azteken dezelfde betekenis als 'kunstenaar'.

De Tolteken dreven handel met verafgelegen regio's zoals het zuiden van de Verenigde Staten. Men handelde voornamelijk in turkoois.

Figuur 9: De beroemde Atlantes van Tula die het dak van een tempel ondersteunden. Het zijn Tolkeekse krijgers met veren, vlindervormige borstversieringen en een katapult in de rechterhand.

Ze veroverden het noordelijke deel van de vallei van Mexico en ook een groot deel van de huidige Mexicaanse staat Hidalgo. De Tolteekse cultuur beeldde bloedvergieten en oorlog uit. De goden werden agressief afgebeeld en de stad stond vol met beelden van krijgers. De restanten van de tempel van Tlahuizcalpantecuhtli bezit kolomen standbeelden die Tolteekse krijgers uitbeelden.

De tempelmuren waren versierd met oorlogs-taferelen waarop vooral soldaten met wapens te zien waren.

Binnen de tempels stonden de zogenaamde 'chacmools', dit waren stenen beelden van liggende figuren met een kom op de maag. In deze kom werd het hart van een slachtoffer gegooid na het offeren. Er stonden ook tal van schedelrekken die de hoofden van slachtoffers uitstalden, iets wat de Azteken ook deden.

De Tolteekse cultuur wordt ook wel de eerste echte militaire cultuur van Meso-Amerika genoemd. Ondanks die sterke militaristische cultuur gingen de Tolteken al snel ten onder. Op het einde van de 12de eeuw werd hun stad, Tollán, verwoest tijdens de regeerperiode van de Tolteekse vorst Huemac. Waarschijnlijk kwam dit doordat vele nomadische volkeren uit het noorden van Mexico de regio binnenvielen. Veel Tolteken trokken weg, sommigen naar andere plaatsen in de vallei van Mexico en anderen naar het schiereiland Yucatán. Zo beïnvloedden ze er de Mayacultuur.

3 De Azteken

3.1 Oorsprong volgens de mythe

Tussen de 12de en 13de eeuw verlaten de Azteken het noorden van Mexico. Verhalen vertellen dat de Azteken afstamden van het gebied Aztlán, een mythische plaats in het noorden, en dat ze van daaruit verder trokken naar de vallei van Mexico. Een opperpriester kreeg een visioen van de god Huitzilopochtli. De naam Huitzilopochtli betekent 'linkshandige kolibrie' of 'kolibrie uit het zuiden'. Volgens het visioen moesten ze een nieuw groot rijk stichten waar ze een arend zagen zitten op een cactus met een slang in zijn bek.

De Azteken gingen op zoek naar de plaats en zagen dit tafereel plaatsvinden op een eiland midden in het Texcocomeer.

Het is op dit meer dat de Azteken hun hoofdstad bouwden, Tenochtitlán.

Deze legende wordt afgebeeld op de vlag en het wapen van Mexico.

Figuur 10: De legende staat centraal afgebeeld op de Mexicaanse vlag.

Volgens kroniekschrijver frater Diego Duran zond Motecuhzoma I Tenotitlans tlatoani, rond 1140 een expeditie uit. De expeditie ging op onderzoek naar de plaats van herkomst van de Mexica's, Aztlan.¹

“De expeditie bestond uit zestig sjamaanpriesters die met behulp van hun bovennatuurlijke gedaanteveranderende gaven de essentie van wat ze tegenkwamen, zouden kunnen zien.

Ze trokken noordwaarts, via de Tolteekse stad Tollan, naar een berg die bij hen als geboorteplaats van de stamgod Huitzilopochtli bekendstond. Hier ontmoetten ze een gesluierde godheid die hen voor de volgende fase van hun reis in vogels veranderde.

Ze vlogen naar Aztlan waar ze hun menselijke gedaante opnieuw verkregen. Hier werden ze voorgesteld aan een oude verwant van Huitzilopochtli. Hij merkte op hoe deze voorheen geharde nomaden verwend waren door hun geregelde bestaan in het comfortabele Tenochtitlán. Hij bracht ze naar Coatlicue, Huitzilopochtli's moeder. Ze bogen voor haar, boden haar geschenken aan die ze uit hun hoofdstad hadden meegebracht en vertelden haar trots over de omvang van het Azteekse Rijk. Ook vertelden ze over de grote hoeveelheden en variëteit aan attributen die ze jaarlijks van hun horige volkeren ontvingen.

Daarop deed ze echter de voorspelling dat de Azteekse overwinnaars zelf zouden worden overwonnen. Aldus trokken de reizigers met dit verontrustende nieuws naar Motecuhzoma terug.” Het feit dat dit avontuur werd weergegeven als een geestelijke reis naar een door de

¹ Phillips. C. Azteken en Maya's De geïllustreerde geschiedenis, legenden, mythen en cultuur van de oude inheemse volkeren van Mexico en Centraal-Amerika. Uitgeverij. Veltman. (pagina 241)

goden bewoond oord, verraadt dat de Azteken Aztlan, hun mythische plaats van herkomst, niet zozeer als een fysieke, maar als een spirituele geboorteplaats zagen.

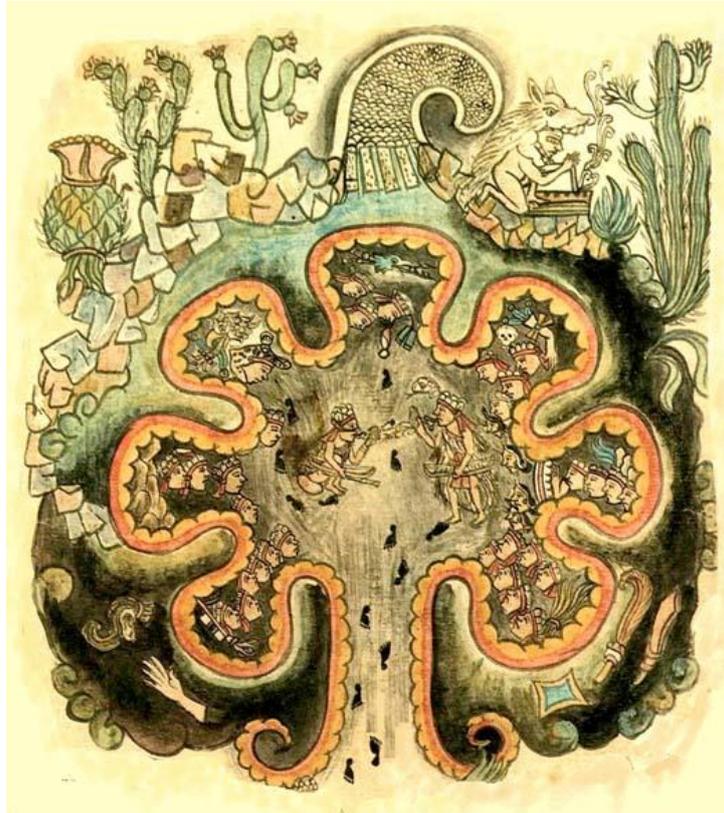
Figuur 11: Dit symbolische overzicht van de opkomst van Tenochtitlán siert de cover van de Codex Mendoza. De stichters van de stad bewijzen eer aan het stadsembleem met de adelaar; eronder staat het wapenschild van de Azteken. De gekruiste blauwe banden zijn de kanalen die de stad doorsneden. De twee brandende tempels in het onderste paneel staan voor twee overwinningen op Colhuacan en Tenayuca, behaald door de Azteken als huurlingen van de Tepaneken.

3.1.1 Aztlán

De Azteekse bevolking beweerde dat hun voorouders afkomstig waren van een eiland in het midden van een meer in het mythische gebied Aztlán. De naam Aztlán heeft twee mogelijke vertalingen: 'wit land' of 'plaats van de kraanvogels'.

Volgens hen lag dit gebied in het verre noorden en was dit het beginpunt van hun lange zwerftocht die uiteindelijk zou eindigen bij het Texcocomeer. Er zouden zeven grotten aanwezig geweest zijn en uit elk van die grotten zou een ander volk tevoorschijn zijn gekomen. De Azteken behoorden tot een van deze volkeren. Een voor een verlieten ze de

regio en gingen ze op zoek naar betere oorden. Volgens legenden zouden de Azteken als laatste vertrokken zijn op aanraden van een goddelijk visioen. Waar Aztlán precies lag, is nooit geweten. Toen de Azteekse bevolking zich gesetteld had op het Texcocomeer stuurden men verschillende groepen op expeditie, maar men heeft het gebied nooit gevonden. Deze expeditie zou in de 15de eeuw hebben plaatsgevonden. De meeste historici nemen tegenwoordig aan dat Aztlán niet werkelijk bestaan heeft. Aztlán kan ook de betekenis van een spirituele geboorteplaats hebben.

Figuur 12: De zeven grotten van Chicomoztoc, deze afbeelding komt uit de "Historia Tolteca-Chichimeca.

3.2 Historische verklaring

Historici kunnen moeilijk een nauwkeurig beeld scheppen over de beginjaren van de stam, want de Azteken hebben later altijd hun verleden proberen te verdoezelen. De Azteken probeerden hun verwantschap aan de Tolteken steeds te benadrukken en zagen zichzelf als opvolgers. De Azteken waren oorspronkelijk een stam die tussen de 12de en 13de eeuw Centraal-Mexico binnenviel vanuit het noorden. Dit was ook de tijd dat de Tolteekse beschaving in verval raakte. De Azteken vestigden zich waar er ruimte was tot ze weer werden weggejaagd door andere volkeren. Ze zouden onderleiding van Tenoch in het gebied zijn gekomen en zich vlakbij de Chapultepec, ten westen het Texcocomeer, hebben gevestigd.

Toen ze aangevallen werden door de Culhuacán en de Azcapotzalco gaven de Azteken zich over aan de genade van de Culhuacán. Ze vestigden zich bij het meer en bleken goede landbouwers te zijn. Ze huwden met lokale families en noemden zich México-Culhua. Ze vochten samen met de Culhua mee tegen de Xochimilco.

Ook zouden Azteekse krijgers als huursoldaten hebben gevochten voor andere stammen. De Azteken kregen ruzie met de Culhuacaanse koning toen ze een Culhuacaanse prinses, die voorbestemd was om echtgenote van te koning te worden, offerden. Ze werden

verbannen naar een eiland in het midden van het Texcocomeer. Een plaats waarvan de andere volkeren dachten dat het onmogelijk zou zijn om te overleven. Door hun kennis van verschillende technieken waren ze in staat een grote stad te bouwen op het meer, Tenochtitlán. De stad zou rond het jaar 1325 gesticht zijn, maar over de precieze datum twijfelen historici. Het werd hun hoofdstad en uiteindelijk zou het ook het machtscentrum van Midden-Mexico worden. De Azteken zouden de grootmacht worden in Centraal-Mexico.

3.3 De naam ‘Azteken’

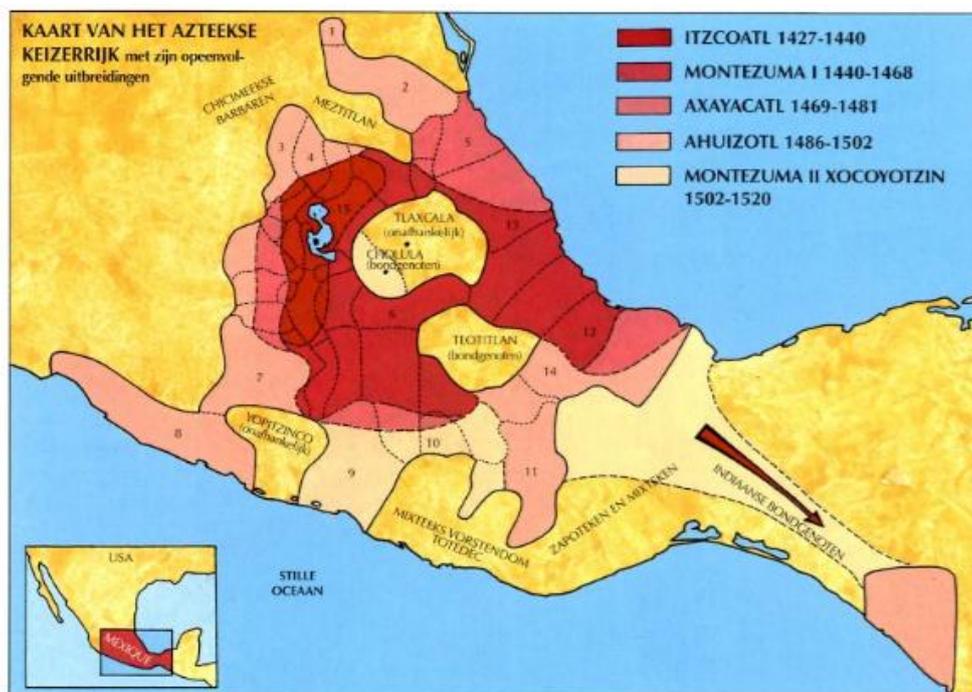
De naam ‘Azteken’ werd afgeleid van het Nahuatlse woord ‘Aztlán’. Aztlán is de mythische plaats in het noorden van Mexico waar de Azteken vandaan kwamen voordat ze zuidwaarts trokken. Het woord Aztecah (Azteken) is afgeleid van deze plaats.

De Azteken gebruikten het woord Aztecah om zichzelf aan te duiden, zij noemden zichzelf Mexica of Tenochcah. De Spaanse conquistadores noemden hen Mexicas.

Over het algemeen werd met Aztecah alle mensen die Nahuatl spraken bedoeld, en dat waren niet alleen mensen binnen het Azteekse rijk zelf, maar ook bijvoorbeeld de Tolteken of de Tlaxcalteken (de aartsvijanden van de Azteken).

De benaming Mexica zouden ze hebben gekregen van hun god Huitzilopochtli. Wetenschappers daarentegen denken dat de naam Méxica is afgeleid van Méxi, een van Huitzilopochtli's geheime titels, of van Metzliapán ('maanmeer'), een andere benaming voor het Texcocomeer. De laatste benaming, Tenochca, was afgeleid van Tenoch. Tenoch was de leider die samen met de hulp van de god Huitzilopochtli de Azteken door de laatste fases van de tocht leidde. Ook de naam van hun hoofdstad, Tenochtitlán, was afgeleid van deze leider.

3.4 Vorming van het rijk onder de verschillende vorsten

Figuur 13: Kaart van het Azteekse Rijk. Op deze kaart staan de verschillende gebiedsuitbreidingen gedaan onder verschillende vorsten.

3.4.1 Tenoch (1299-1363)²

Hij was gedurende de 14de eeuw de Azteekse leider tijdens de Azteekse reis van Aztlán naar de vallei van Mexico. Tenoch stichtte de Azteekse hoofdstad Tenochtitlán. Hij werd 'tlatoni' ('hij die spreekt') genoemd. Deze titel bleef in gebruik bij de vele andere latere vorsten van het Azteekse Rijk. Hij zou ongeveer 25 jaar na de stichting van de stad overleden zijn.

Zijn opvolger, Acamapichtli, hernoemde Cuauhmixtitlan in Tenochtitlán, wat 'Stad van Tenoch' betekent in het Azteeks.

Historici zijn het er nog niet over eens of Tenoch een mythologisch figuur is omdat hij werkelijk heeft bestaan.

3.4.2 Acamapichtli (1375-1395)

Acamapichtli werd in het jaar 1375 verkozen tot koning van de Azteken. Acamapichtli was een kind uit een gemengd huwelijk. Zijn moeder was van Culhuaanse afkomst. Acamapichtli trouwde ook met Ilancuetl, een koningin van de Culhua. Hun huwelijk bleef kinderloos. Acamapichtli trouwde nadien nog meerdere keren, deze huwelijken zorgden wel voor het nageslacht.

Hij veroverde enkele naburige steden en liet de eerste stenen gebouwen bouwen in Tenochtitlán. Hij liet Tenochtitlán verdelen in vier districten met elk hun eigen temples. Zo kreeg de hoofdstad een urbaan uitzicht. Zijn doodsoorzaak is onbekend.

De naam Acamapichtli betekent 'hand vol riet'.

3.4.3 Huitzilihuitl (1395-1414)

Huitzilihuitl was de zoon van Acamapichtli en volgde zijn vader op in 1395. Hij werd verkozen tot vorst door een soort raad van ouderen. Hij voerde een vooruitziend politiek beleid. Hij trouwde meermaals met verschillende vrouwen van verschillende stammen en kon zo zijn invloed uitbreiden. Tijdens zijn bewind kende het rijk een redelijke stabiliteit. Hij veroverde de streek van Cuernavaca waar katoen voorkwam, dit was niet gekend bij de Azteken. Hij zorgde ook voor wetten die vooral gingen over de staat en de godencultus.

Zijn naam betekent 'veer van de kolibri'. Hij zou vermoedelijk in 1379 geboren zijn.

3.4.4 Chimalpopoca (1414-1426)

Na de dood van Huitzilihuitl besteeg Chimalpopoca de troon. Zijn kroning ging gepaard met veel pracht en praal. Onder zijn bewind ging de economische vooruitgang verder. De levensvoorwaarden voor het gewone volk werden beter. Zo woonden ze niet langer in hutten, maar bouwden ze huizen van steen. Op die manier kreeg Tenochtitlán een stedelijk uitzicht, maar dergelijke vooruitgang bracht problemen met zich mee. Het grootste probleem was de verontreiniging van het water. Er werd een aquaduct gemaakt van hout.

Tijdens het bewind van Chimalpopoca werd de oorlog tegen de Texcoco voortgezet. Huitzilihuitl was deze begonnen in 1414.

De naam Chimalpopoca betekent 'rokend schild'.

3.4.5 Itzcóatl (1426-1440)

Itzcóatl was de oom van Chimalpopoca en volgde hem op na diens dood in 1426. Hij probeerde Tenochtitlán los te maken van het gezag van de Tepaneken. Itzcóatl sloot daarom een verbond met de stad Texcoco tegen de Tepaneken. Samen versloegen ze Maxtla, de vorst van de Tepaneken, en lieten hem offeren. Itzcóatl vormde samen met Texcoco en Tlacopan een alliantie. Deze alliantie staat bekend als de Azteekse driebond en vormt het begin van het Azteekse rijk.

² De data achter de namen van de vorsten wijst op de regeerperiode.

Itzcóatl stierf in 1440 kort na de inname van Cuitláhuac. Itzcóatl hervormde niet alleen de wetten voor de opvolging, maar herorganiseerde ook de politiek en administratie. De naam Itzcóatl betekent 'slang van obsidiaan'.

3.4.6 Montezuma I (1440-1469)

Montezuma werd tot vorst verkozen in 1440 en was de oudste neef van Itzcóatl. Montezuma was een bijzonder goede veroveraar. Hij was een bevelhebber tijdens de oorlog tegen de Tepaneken. Hij zou het rijk flink uitbreiden en zou zelfs de Golf van Mexico bereiken. Hij onderwierp de Chalca tijdens zijn veroveringstochten. Montezuma zijn binnenlands beleid werd gekenmerkt door grote bouwprojecten, maar hij kende ook wat binnenlandse problemen. In 1449 waren er overstromingen en in 1450 begon een vierjarige periode van hongersnood. Over zijn doodsoorzaak is weinig bekend. Montezuma betekent 'hij die zichzelf heerser maakt door woede'.

3.4.7 Axayácatl (1469-1481)

Axayácatl was de kleinzoon van Montezuma I. Axayácatl was negentien jaar toen hij de troon besteeg. Een van zijn eerste daden was een opstand neerslaan van de stad Cotaxtla. In 1473 voerde hij oorlog tegen de stad Tlateloco, een van de belangrijkste economische steden van centraal Mexico. De stad stond bekend om zijn enorme markt. Nadat de stad Tlateloco verslagen was, behandelde hij de stad als een verslagen vijand. Hij eiste belastinggeld, slaven om te offeren en hij onteigende landerijen.

In zijn latere jaren ondernam Axayácatl nog verschillende militaire campagnes tegen de steden Toluca, Tuxpan en Xiquipilco. Axayácatl leed wel een nederlaag tegen de Taraskanen.

Axayácatl stierf in 1481 en de naam Axayácatl betekent 'watergezicht'.

3.4.8 Tizoc (1481-1486)

Tizoc was eerder een zwak leider, zeker in vergelijking met zijn voorgangers. Zijn veldtocht tegen Metztlán in het noorden liep uit op een fiasco. Zijn belangrijkste prestatie was het uitbouwen van de Grote Tempel in Tenochtitlán.

Er is weinig bekend over het einde van de regeerperiode van Tizoc. Hij sloot zich op in zijn paleis en had weinig interesse in openbare aangelegenheden.

Sommige historici beweren dat Tizoc vermoord zou zijn omdat hij een zwak leider was.

De naam Tizoc betekent 'bloederig been'.

3.4.9 Ahuizotl (1486-1503)

In tegenstelling tot zijn voorganger Tizoc was Ahuizotl een militair talent. Hij zou de grenzen van het Azteekse rijk sterk uitbreiden. Hij veroverde Xiquipilco en Xilotepec en deed ook een campagne naar Huasteca, een regio die in opstand was gekomen. Ahuizotl bouwde verder aan de Grote Tempel waaraan Tizoc was begonnen. Tijdens zijn regering werd deze voltooid en ingewijd. Tijdens de inwijding werden er zo'n 80 000 gevangenen geofferd. Hij zou zich als oorlogsgod hebben verkleed en zou deelgenomen hebben als priester en herten van zijn slachtoffers hebben uitgerukt tot hij niet meer kon. Na zijn bouwwerken ging Ahuizotl weer op oorlogspad in het westen. In 1500 trok Ahuizotl op expeditie naar Soconusco, een afgelegen regio aan de Grote Oceaan die bekend stond om zijn cacao. Ahuizotl stierf in 1503.

De naam Ahuizotl betekent 'waterhond'.

3.4.10 Montezuma II (1503-1520)

Figuur 14: Dit latere portret van Montezuma is een Europese impressie van de laatste grote Azteekse koning.

Montezuma volgde Ahuizotl op en zou de laatste grote Azteekse vorst zijn. Onder zijn bewind werd het rijk nog verder naar het zuiden uitgebreid. Meer dan 300 stammen waren op dat moment onderworpen aan de Azteken. Montezuma voerde oorlog op twee fronten:

hij voerde oorlog tegen de Mixteken in het zuiden en hij was verwickeld in een oneindige strijd met de Tlaxcala. De koninklijke macht bereikte ongeziene hoogtes, zijn bewind leek op het vorstelijke absolutisme. Montezuma regeerde met een ijzeren vuist en legde zijn wil op aan zijn onderdanen. Het verschil met zijn voorganger was dat Ahuizotl, om loyaliteit te winnen, meer hartverwarmend en edelmoedig was. Dit in tegenstelling tot Montezuma die koeler en meer berekenend in zijn handelen was. Montezuma was eerder een tuchtmeester en een religieus fanaticus. Hij herstructureerde het rijk en de ambtenarij.

Maar Montezuma was ook erg rechtvaardig zoals dit voorbeeld illustreert.³

“Op een keer ging hij tijdens het jagen een tuin binnen. Hij kreeg het idee om een rijpe maïskorf te plukken. Hij ging toen het huis van de eigenaar binnen, maar de angst die zijn naam opriep, was zo groot dat hij niemand aantrof. Uiteindelijk kwam

de eigenaar tevoorschijn en maakte een diepe buiging. Toen vroeg de man tot Montezuma's stomme verbazing hoe het kwam dat hij gestolen maïskolven bij zich had. Montezuma had zodoende zijn eigen wetten overtreden. De heerser die door deze berisping uit het veld geslagen was, stond erop om hem zijn mantel ten geschenke te geven welke door zijn rijkdom een heel dorp waard was. De volgende dag liet hij de eigenaar bij zich roepen. Toen de man hem naderde, bevend van angst, zei Montezuma tegen zijn hovelingen dat dit de man was die zijn kledingstuk had aangenomen. Zij waren natuurlijk verontwaardigd, maar de heerser kalmeerde hen als volgt: “Deze ellendige vent heeft meer moed en kracht dan iedereen die hier aanwezig is, omdat hij het waagde me te zeggen dat ik mijn wetten overtreden had, waarmee hij de waarheid sprak.”

Het uiterlijk van Montezuma is enkel vastgesteld door Spaanse bronnen, want deze hebben hem gezien. Op ‘de vorst aankijken zonder toestemming’ stond voor Azteken de doodstraf. De Spaanse soldaat Bernal Díaz ⁴ gaf de volgende beschrijving van Montezuma II: “Hij was ongeveer 40 jaar oud, niet klein en niet groot, slank, goed geproportioneerd en hij had een

³ Davies, N. (1973). *De Azteken Opkomst, bloei en ondergang van een exotische beschaving*. London Ltd.:MacMillan. (pagina 203-204)

⁴ Bernal Díaz (1492-1584) was een Spaanse conquistador die in 1514 naar de Nieuwe Wereld trok. Van 1517-1521 maakte hij deel uit van Cortés zijn expeditie. Hij nam ook deel aan andere expedities en zou naar eigen zeggen deel hebben genomen aan 119 veldslagen. Als dank werd hij benoemd tot gouverneur van de stad Antigua Guatemala. Hij schreef veel over zijn avonturen en deze vormen een belangrijke bron van Cortés zijn expeditie en van de Azteken. Hij schreef zijn memories getiteld

relatief lichte huidskleur. Zijn haar was niet lang, kwam iets over zijn oren en hij had een mooie, zwarte, kortgeknipte baard. Hij had een langwerpige, open gezicht met mooie donkere ogen en een vriendelijke uitstraling. Maar hij kon ook heel ernstig kijken.”

“Hij was zeer schoon en baadde zich iedere middag; Hij had vele vrouwen, dochters van heren, en twee dochters van hoge opperhoofden als echtgenoten. Als hij zich met hen vermaakte, deed hij dit zo discreet dat niemand er iets van wist, behalve enkele bedienden. Hij was geheel vrij van sodomie en de kleding die hij de ene dag aantrok, gebruikte hij pas na drie of vier dagen opnieuw.⁵”

“En wat betreft de achting van zijn persoon van de zijde van ondergeschikte heersers: ‘En ik merkte iets anders op. ‘En ik merkte iets anders op. Als er grote heren van verre kwamen voor gesprekken of andere zaken, moesten zij blootsvoets en karig gekleed komen en konden niet regelrecht het paleis binnengaan, zij moesten wat omlopen naar de zijkant van de poort, want het zou als een teken van minachting beschouwd worden direct binnen te treden.”

De conquistadores waren verbaasd over Montezuma’s dagelijkse menu:⁶

“Zijn koks maakten meer dan dertig soorten schotels voor iedere maaltijd klaar op de manier zoals hij graag had en zij plaatsten er kleine komforen van aardewerk onder opdat ze niet koud werden. Zij maakten meer dan driehonderd schotels klaar van het voedsel dat Montezuma ging eten en meer dan duizend schotels voor de lijfwacht. Soms ging Montezuma met zijn hoofdmannen en keukenmeesters mee die hem dan aanwezen welke schotel het beste was en wat voor vogels en andere dingen erin zaten. Dan at hij wat zij voorstelden. Iedere dag bereidden zij kip, kalkoen, fazant, patrijs, kwartel, tamme en wilde eend, wildgebraad, wild zwijn, rietvogels, duiven, hazen, konijnen, vele soorten vogels en andere dingen die in dit land voorkwamen, zoveel, dat het veel tijd zou kosten om deze allemaal op te noemen.”

De voorbereidingen voor het opdienen van zijn maaltijden waren even bewerkelijk als het diner zelf: hij werd bediend aan een zeer lage tafel waarop zij witte kleden en grote servetten uitspreidden. Vier zeer mooie vrouwen brachten water om zijn handen te wassen. Als hij begon te eten, plaatsten zij een houten scherm voor hem dat rijkelijk verguld was. Vier belangrijke edelen waren erbij aanwezig en hij gaf als gunst ieder een schotel van datgene dat bijzonder goed leek, wat zij staande opaten zonder hem in het gezicht te kijken. Hij beëindigde zijn maal met fruit waarvan hij weinig at. Hij dronk cacao uit koppen van fijn goud. Soms was hij bij de maaltijden vergezeld van gebochelden en narren, terwijl anderen zongen en dansten om hem te amuseren; aan hen gaf hij gewoonlijk wat er van het voedsel en de cacao overbleef.”

Het paleis van Montezuma telde meer dan 100 slaapkamers, elk met badvertrek. Er werkten meer dan 300 personeelsleden voor het paleis en de buitengelegen terreinen. Er waren ook twee dierentuinen, een botanische tuin en een aquarium.

“*Historia verdadera de la conquista de la Nueva España*” in het Nederlands “De ware geschiedenis van de verovering van Nieuw-Spanje”.

⁵ Davies, N. (1973). *De Azteken Opkomst, bloei en ondergang van een exotische beschaving*. London Ltd.:MacMillan. (pagina 201-202)

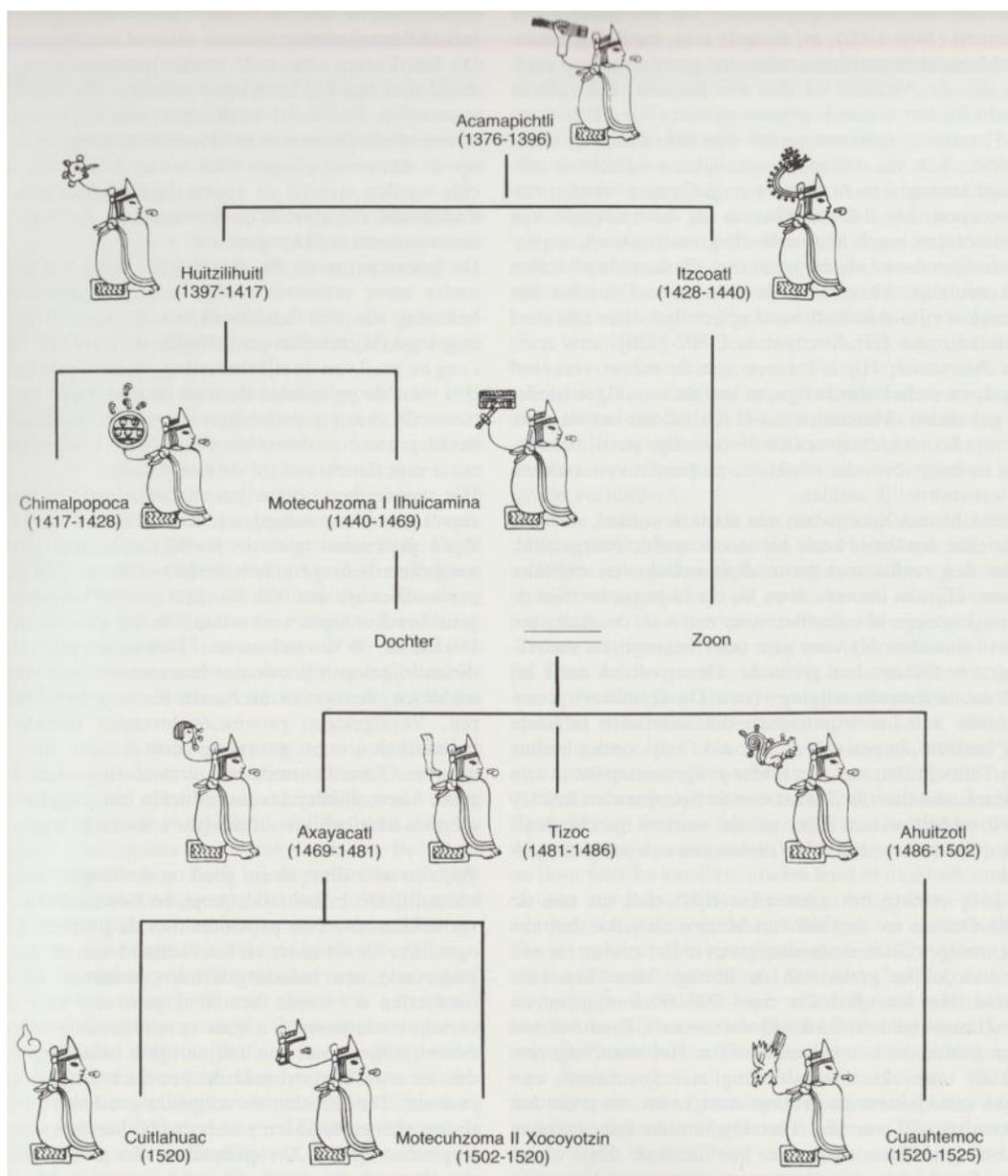
⁶ Davies, N. (1973). *De Azteken Opkomst, bloei en ondergang van een exotische beschaving*. London Ltd.:MacMillan. (pagina 201-202)

3.4.11 Cuitláhuac (1520)

Cuitláhuac was koning van juni tot oktober 1520. Hij was de broer van Montezuma en hij was koning tijdens 'La Noche Triste' waarbij honderden conquistadores omkwamen. Hij stierf aan de pokken tijdens het beleg van Tenochtitlán. Cuitláhuac heeft zo'n 80 dagen geregeerd.

3.4.12 Cuauhtémoc (1520-1525)

Cuauhtémoc was de laatste Azteekse vorst. Cuauhtémoc was een neef van Montezuma II. Hij was vorst toen Tenochtitlán belegerd werd door de Spanjaarden. Toen de stad viel, probeerde hij te vluchten, maar dit mislukte en hij werd gevangengenomen door Cortés. Cortés nam Cuauhtémoc mee op zijn expeditie naar Honduras. Daar liet hij Cuauhtémoc executeren. De naam Cuauhtémoc betekent 'neerstrijkende adelaar'.

Figuur 15: Stamboom van de verschillende Azteekse koningen.

4 Standensamenleving

4.1 Vorst (tlatoani)

De belangrijkste persoon in het rijk was de tlatoani, de leider van de Azteken. Tlatoani betekent in het Nahuatl 'hij die spreekt'. Hij was de alleenheerser over het rijk en regeerde vaak met ijzeren hand. De vorst had tal van functies en speciale titels. Zo voerde hij sommige rituelen uit als opperpriester en hij was opperbevelhebber van het leger.

De tlatoani werd als een levende god vereerd door de Azteken.

Hij werd met het allergrootste ontzag en eerbied behandeld. Waar hij ook liep, men veegde eerst de grond alvorens hij er een stap op zette. Niemand had toestemming om hem aan te kijken, hem aan te raken, hem te zien eten of - behalve dan zijn naaste adviseurs - op een directe wijze met hem te praten of hem te horen spreken. De vorst verscheen zelden in het openbaar en gaf ook zo goed als geen toespraken. Tijdens de regering van Montezuma II bereikte de koninklijke macht absolute hoogtes. Zijn macht kan men vergelijken met het vorstelijk absolutisme of de farao van het Oude-Egypte.

De troonopvolging bij de Azteken was niet erfelijk. Het gebeurde dat de zoon van de vorst geen koning werd, wel werd er dan vaak een ander familielid gekozen. Het kwam dus vaak voor dat een broer of een neef de kroon kreeg aangeboden. In theorie zou de opvolger van de vorst gekozen worden door een raad van ouderen aan de hand van verkiezingen. In de praktijk stelde dit weinig voor en had de vorst meestal het laatste woord. Nadat men de goedkeuring gaf, kon het kroningsritueel plaatsvinden. Het kroningsritueel legitimeerde de macht van de vorst, hij werd dan gezien als een levende god.

4.1.1 Kroningsritueel

Het kroningsritueel, dat zeer belangrijk was bij de Azteken, begon nadat men een opvolger had gevonden voor de overleden vorst. Wanneer de vorst dit ritueel had voltooid, was hij de nieuwe 'tlatoani'. Het kroningsritueel bestond uit verschillende fases. De eerste fase was de afzonderingsfase. De nieuwe vorst werd naar de Templo Mayor geleid. Men ontdeed hem eerst van zijn kleren, de nieuwe vorst droeg enkel een linnen doek. Boven aangekomen kreeg hij een donkergroene mantel, die bedrukt was met afbeeldingen van schedels, en brandde hij wierook ter ere van de god Huitzilopochtli. Daarna volgde een periode van vier dagen afzondering. Hij trok zich daarvoor terug in de Tlacoachcalco, het militaire hoofdkwartier van de ceremoniële wijk.

De tweede fase bestond uit de kroning zelf. De vorst ging na de afzonderingsperiode met zijn edelen naar het paleis. Daar aangekomen kreeg hij een mantel van glanzende stof met bijhorende glimmende riem en werd hem een de kroon op het hoofd gezet. De nieuwe vorst kreeg ook nog verschillende juwelen. Helemaal uitgedost mocht hij plaatsnemen op de troon. Na deze kroning volgde een publieke ceremonie. Op een draagstoel werd de nieuwe tlatoani naar de Templo Mayor gedragen waar hij een offer bracht. De tweede fase werd afgesloten met een terugkeer naar het paleis. Daar gaf de nieuwe koning een reeks toespraken aan het volk. Het was toen ongewoon en zelden dat een vorst toespraken gaf. De weinige toespraken gingen vooral over oorlog en godsdienst.

De laatste en derde fase van het kroningsritueel was de bekrachtigingsfase. Er werd een groot publiek feest georganiseerd. Tijdens deze feesten bekrachtigde de nieuwe vorst voor het hele volk de alliantie met Texcoco en Tlacopán. Het feest werd afgesloten met een offerceremonie.

4.2 Adel (pipiltin)

De adel stond vlak onder de vorst. Mensen die van adel waren hadden het privilege om de beste postjes te bekleden. Mensen van adel hadden de kans om hoogpriester te worden, hoge posities te bekleden binnen het leger, provinciegouverneur, rechter, ambassadeur of belastinginnehmer te zijn. De bekleders van de hoogste posities waren adviseurs van de vorst. Edelen van de lagere adel waren vaak docent. Als men van adel was mocht men katoenen kleren dragen en huizen met twee verdiepingen hebben. De adel kon hun kinderen ook naar de beste scholen sturen zodat ze een carrière konden uitbouwen. De kinderen gingen naar de calmecac of priesterscholen. Daar leerden ze lezen schrijven en de rituele kalender en zijn betekenis bestuderen. Ze kregen ook les in gevechtsstrategieën, geschiedenis en mythologie.

Mensen van adel trouwden altijd binnen dezelfde stand. Ze kregen vaak zwaardere straffen dan de macehualtin omdat ze het goede voorbeeld moesten geven.

De adel kreeg vaak inkomsten uit landbezit.

4.3 Ambachtslui

Ambachtslieden organiseerden zich in gildes om hun beroep te beschermen. Ze hadden in de stad hun eigen wijk. Hun kennis werd van ouder op kind overgedragen. Zowel jongens als meisjes konden in de ambachtssector werken. Meestal gingen meisjes leren weven. Jongens gingen vaker iets doen met smeedkunst of werden juwelier. Goede vaklieden hadden een hoog aanzien in de Azteekse samenleving. Vooral dan de goud- en edelsteenbewerkers. Jade was het populairst bij de Azteken, zij vonden het kostbaarder dan goud. Goede ambachtslieden werden beloond met de titel 'tolhek', een verwijzing naar de Tolteken. Sommige ambachtslieden stonden in dienst van individuele edelen. Anderen waren zelfstandigen en maakten voorwerpen op aanvraag. Een ambachtslied kon nooit opklimmen naar de adelstand ook al werd hij rijk en succesvol.

Albrecht Dürer schreef het volgende over de gouden en zilveren voorwerpen die door Cortés geschonken waren aan Karel V.⁷

"Ik zag de dingen die aan de koning (Karel V) werden gebracht uit het nieuwe Goudland (Mexico): een zon, geheel van goud, wel een vadem⁸ breed; evenzo een maan, helemaal van zilver, even groot; verder talrijke curiositeiten als wapens, schilden en werptuigen... alles mooier dan een wonder... Deze zaken waren zo kostbaar dat ze geraamd werden op 1000 000 gulden. Maar nimmer in mijn leven heb ik iets gezien dat zozeer mijn hart verheugde door zijn schoonheid. Want ik zag er verbazingwekkende artistieke voortbrengselen in, die mij vervulden met bewondering voor het vernuft en de kunstzin van de mensen in die verre landen. Ik kan werkelijk niet genoeg vertellen over de dingen die ik heb gezien."

Dürer was een van de weinigen die de voorwerpen gezien en beschreven heeft. Veel gouden en zilveren voorwerpen werden omgesmolten tot staven. Bij de voorwerpen die Dürer zag, zaten er ook die met veren versierd waren, zoals: schilden, waaiers, mantels en hoofdtooiën.

⁷ Davies, N. (1973). De Azteken Opkomst, bloei en ondergang van een exotische beschaving. London Ltd.:MacMillan. (pagina 159)

⁸ Oude lengtemaat, overeenkomend met de spanwijdte van een persoon met zijwaarts gestrekte armen. De vadem werd vaak gebruikt binnen de scheepvaart.

Figuur 16: Verentooi van quetzalveren. Cortés kreeg deze van Montezuma als een geschenk. Dit zou een van de voorwerpen kunnen zijn die Dürer zag en beschreef. De verentooi bevindt zich in het Museum für Völkerkunde te Wenen.

4.4 Handelaren (pochteca)

De handelaren waren hun eigen baas. Ze reisden het hele rijk rond, sommigen handelden namens de vorst en verhandelden daarnaast hun eigen koopwaar. Ze verhandelden allerlei grondstoffen in de Azteekse gebieden en daarbuiten, zoals: edele metalen, cacao bonen en quetzal veren. Veel handelaren reisden met dragerskaravanen naar alle provincies van het rijk. Omdat ze het hele rijk rondreisden, waren sommige handelaars ook spionnen die zowel bondgenoten als vijanden in de gaten hielden. Ze moesten belangrijke informatie over opstanden, troepensterktes en politieke informatie doorspreken aan de instanties. Doordat handelaren het hele rijk door reisden, hadden ze ook veel kennis over het terrein.

Er bestonden ook koopliedengilden in minstens tien verschillende steden en dorpen. In de stad Tlatelolco was de invloed van de koopliedengilde het grootst. De kooplieden uit de gilden van Tenochtitlán, Tlatelolco, Azcapotzalco, Cuauhtitlan en Mixcoac hadden toestemming om buiten de landsgrenzen van het rijk handel te drijven. De kooplieden hadden speciale privileges. Zo hadden ze speciale koopliedenrechtbanken waar niet alleen handelsgeschillen, maar ook andere geschillen konden worden berecht. De doodstraf kon ook worden opgelegd. Het verkopen van gestolen goederen of van producten van slechte kwaliteit werd zwaar bestraft.

De handelaren vormden een gesloten groep binnen de samenleving. Men moest in deze groep geboren worden om er deel van uit te kunnen maken. Het beroep werd doorgegeven van vader op zoon.

Figuur 17: Kaart van de grote handelsroutes. Als het enigszins kon volgen de handelaars de laaggelegen routes door rivierdalen en kustvlaktes.

4.5 Het gewone volk (macehualtin)

Het Azteekse woord 'macehualtin' komt van het werkwoord 'maceualo' wat kan vertaald worden als "werken om verdienste te verwerven". De Azteken gebruikten het woord 'macehualtin' om het werkvolk aan te duiden, maar niet de slaven. De meeste mensen maakten deel uit van deze stand. Hiertoe behoorden de arbeiders, landbouwers en vissers. Het gewone volk was ingedeeld in verschillende clans/stammen (calpulli). Iedere stam beschikte over een stuk grond en had ook een leider, de calpullec. Deze laatste moest de orde bewaren. Een calpulli bestond uit ongeveer 100 gezinnen. Als men lid was, had men recht op toegang tot de wijkschool, een stuk grond bewerken en een huis bouwen. Men werd burger door te trouwen, de meeste mensen trouwden rond hun 20ste, uiteraard met iemand van dezelfde stand. Iemand die tot de stand van macehualtin behoorde, kon worden opgeroepen voor legerdienst. De legerdienst werd niet als een last gezien, maar eerder als een eer. Voor boeren was het leger een kans om hoog op te klimmen op de sociale ladder. Het was voor de macehualtin bij wet verboden om katoen of andere mooie kledij te dragen.

Burgers werden geregistreerd bij het stadsbestuur en konden ook worden opgeroepen voor openbare werken, zoals: stadsreiniging, bouw van aquaducten, bruggen en tempels of het onderhoud hiervan. Een andere taak bestond uit water aanvoeren en brandhout halen.

Boeren moesten ook belastingen betalen aan de staat, deze werden geïnd door rijksambtenaren. De helft van Montezuma's inkomen kwam van de macehualtin.

Maceualli van Tenochtitlán, Texcoco en Tlacopan hadden een bevoorrechte positie in vergelijking met anderen van bijvoorbeeld onderworpen steden.

Op de grenslijn tussen burger en slaaf bestond er nog een tussencategorie, namelijk die van tlalmaitl. Tlalmaitl waren landloze boeren die als dagloner werkten voor anderen. In principe had ieder vrij man recht op een stuk grond, maar door omstandigheden kon men toch landloos geraken. De meest voorkomende redenen waren oorlog en natuurrampen.

Een tlalmaitl en zijn gezin werden op die manier gedwongen om te verhuizen en voor iemand anders te gaan werken. In ruil daarvoor mochten ze bij deze persoon gaan inwonen. De tlalmaitl moest het stuk grond dan bewerken. Een andere taak was het halen van water en brandhout. De tlalmaitl moest een deel van de oogst afgeven aan de persoon die hem onderhield. Een tlalmaitl was echter geen burger. Hij had noch de rechten, noch de verplichtingen van het burgerschap. Hij betaalde bijvoorbeeld geen belastingen aan de staat en kon niet worden opgeroepen voor gemeenschapswerk. Hij was wel dienstplichtig.

4.6 Slaven (tlacotin)

Helemaal beneden aan de maatschappelijke piramide stonden de slaven.

Een mannelijke Azteekse slaaf was iemand die in dienst van iemand anders werkte als landbouwer, bediende of lastdrager. De vrouwelijke slaven behoorden dikwijls tot de meester zijn concubines. Hun taak bestond uit weven en spinnen. Een slaaf ontving geen vergoeding voor zijn werk, maar kreeg huisvesting, voedsel en kleding in ruil.

De Azteekse slavernij is verschillend met de slavernij die wij kennen van de oude Grieken en Romeinen. Pater Motolinia schreef hierover het volgende: "Maar in vele andere opzichten verschilt de Mexicaanse slaaf van de klassieke. De slavernij bij de inheemsen van Nieuw-Spanje verschilt zeer sterk van de praktijken der Europese volkeren. Het komt mij zelfs voor, dat zij die men hier slaaf noemt, volstrekt niet voldoen aan tal van voorwaarden van een eigenlijke slaaf."

In tegenstelling tot de klassieke slavernij of de slavernij tijdens de Spaanse overheersing kon een Azteekse slaaf bezittingen hebben. Hij kon kapitaal bijeen sparen, land, huizen en zelfs eigen slaven kopen. Een slaaf kon zonder problemen trouwen met een vrij persoon en dit kwam zelfs vrij vaak voor. Alle kinderen werden als vrijen geboren, ook als beide ouders slaaf waren. Het was helemaal geen schande om ouders te hebben die slaaf waren. De koning Itzcóatl was zelfs de zoon van een slavin.

Toen de Spanjaarden, na de verovering van Mexico, de Europese slavernij introduceerden, werden de slaven gebrandmerkt en nog slechter dan dieren behandeld. Een Azteekse slaaf was niet altijd zijn hele leven een slaaf. Het kwam vaak voor dat een slaaf zijn vrijheid terugkreeg. Velen werden bij de dood van hun meester door een testament vrijgelaten. Anderen kregen hun vrijheid terug door een soort van gratie van de vorst. Elke slaaf die op het punt stond verkocht te worden, kon een poging wagen om zijn vrijheid te herkrijgen. Als hij van de markt wegliep, had niemand, behalve zijn meester en diens zonen, het recht hem te stoppen. Als de slaaf de poort van het paleis bereikte, was hij terug een vrij man. Een andere manier om vrij te geraken, was zich vrijkopen door het openstaande bedrag terug te betalen aan de meester. De slaaf kon ook beroep doen op zijn familie om hem te helpen zijn schulden terug te betalen.

In het Azteekse rijk bestonden er verschillende soorten slaven. De krijgsgevangenen werden niet altijd onmiddellijk geofferd. Velen werden ook verkocht op slavenmarkten in stad Tlatelolco of in de stad Azcapotzalco. Sommige steden moesten als tribuut een bepaald aantal slaven leveren. Men kon ook tot slaaf veroordeeld worden als men bepaalde misdrijven had begaan. Men kon tot slavernij worden veroordeeld door onder andere inbraak, ontvoering, samenzwering en het verkopen van gestolen goederen. Men kon zichzelf ook slaaf laten maken.

Figuur 18: De luie en de agressieve slaven en de dieven droegen een houten juk, waarmee ontsnappen een stuk moeilijker werd.

Dit kwam vaak voor bij luiards en dronkaards die hun grond braak lieten liggen. Als men de grond drie jaar braak liet liggen, werd dit onteigend. Deze mensen kwamen dan vaak zonder inkomen te zitten en hadden geen andere keuze dan te gaan gokken. Zo kon men aan voedsel komen en had men een dak boven zijn hoofd. Spelers die zwaar verslaafd waren aan het bordspel 'Patolli' zetten zichzelf soms in als slaaf.

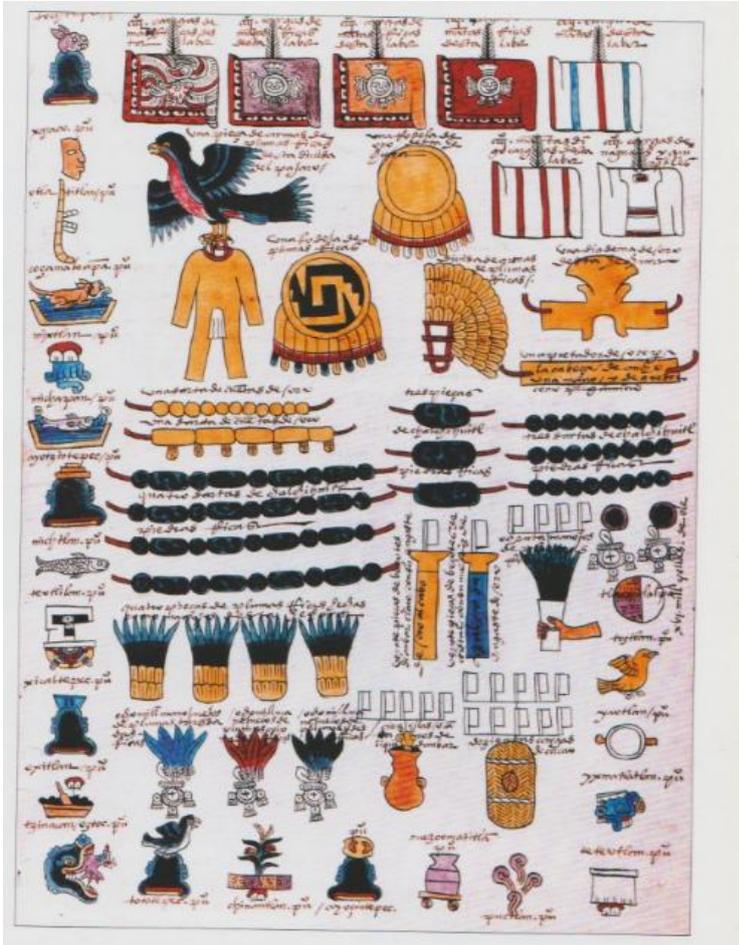
Het verkopen van slaven werd door tal van wetten beperkt. Slaven werden in principe niet doorverkocht. Alleen een luie of slechte slaaf kon worden doorverkocht. Dit moest dan plechtig worden vastgesteld. Pas dan mocht men de slaaf

doorverkopen. Als een slaaf drie keer van eigenaar had gewisseld, kon men hem verkopen voor offerdoeleinden.

5 Leger

De Azteken begonnen oorlog om hun gebied uit te breiden, grondstoffen of slaven te bemachtigen. Bepaalde oorlogen werden van tevoren gepland omdat men zo aan gevangenen kon geraken voor hun offerrituelen. Niets was beter volgens de Azteken dan de goden te vereren met het bloed van je pas overwonnen vijanden. Men kon moeilijk van de Azteken verwachten dat zij zichzelf zouden offeren aan hun veeleisende goden. Voor een Azteek waren godsdienst en oorlog niet van elkaar te scheiden.

In de Azteekse samenleving leerden jongens al van jongs af aan hoe ze met wapens moesten omgaan. Ze leerden op school het belang van discipline en gehoorzaamheid aan de militaire hiërarchie en oefenden met knuppels, speren en schilden voor de strijd op het slagveld. De elitekrijgers vertelden verhalen over hun heldendaden waarmee ze de liefde van de jongens voor het leger versterkten. Elke oorlogsverklaring werd met gejuich onthaald omdat de mannen dan konden laten zien hoe dapper ze waren. De meeste Azteken waren blij om te mogen vechten, voor hun was dit één van de weinige manieren om als arme Azteek hogerop te geraken en zo konden ze mogelijk toetreden tot de orde van de Adelaar of Jaguar. Dan mochten ze het speciale uniform dragen en konden ze hoger opklimmen tot generaal of

Figuur 19: Een pagina uit de Codex Mendoza waarop we een lijst Azteekse tribuutgoederen zien. De geschilderde voorwerpen geven aan welke soorten goederen, en in welke hoeveelheden, periodiek overhandigd moesten worden aan de tribuutontvangers van het rijk; hier betreft het de betalingsverplichtingen van de bezette staat Tochtepec. Onder de voorwerpen (midden boven) vinden we schilden met verenmozaïek en wapenuitrustingen.

worden aangesteld als adviseur van de koning. Hoe hoger ze opklommen hoe meer risico ze liepen op het slagveld. Krijgers werden beloond met land, slaven, hoofdtoeien en kleding. Als men vier gevangen op zijn naam had kreeg men nieuwe wapens, bijzondere onderscheidingstekens en nog meer kledij. Wie in de strijd gewond raakte kreeg het recht om een lange mantel te dragen om zijn littekens te bedekken.

Zodra de beslissing om oorlog te voeren was genomen werd de bevolking door rooksignalen geïnformeerd en werden er op de pleinen troepen gemobiliseerd. Veel steden waren verplicht om een aantal soldaten steeds beschikking te hebben indien de vorst besloot oorlog te voeren.

5.1 Strategie

Het oorlogvoeren gebeuren meestal in de vroege ochtend. De Azteken maakten een hels kabaal met hun trommels en schelpenhoorns en ze gilden oorverdovend. Zo intimideerde ze de vijand en lieten ze zien hoe onbevreesd ze waren. Bij het opstellen van de strijdtroepen plaatsten men ongeoefende en ervaren krijgers door elkaar. De slag begon meestal met een regen van pijlen, speren en stenen. Daarna ging men pas tot de volledige aanval. De twee legers botsten op elkaar en dan begonnen de gevechten man tegen man. Lange steekwapens waren erg populair en ook erg efficiënt bij deze tactiek. Het doel was niet om de vijand te doden maar deze levend gevangen te nemen zodat men deze kon offeren aan de goden. Meestal sloeg men de platte kant van een knots de vijand bewusteloos.

5.2 Militaire rangen

Aanvoerders: de keizer was de opperbevelhebber.

Officieren:

De rang onder de keizer waren de officieren. Meestal waren dit de krijgers die al van jongs af aan voor deze functie werden klaargestoomd.

Onder de officieren waren er drie groepen:

1. De orde van de Pijl
2. De orde van de Adelaar
3. De orde van de Jaguar

Belangrijke officieren droegen hun vaandels van veren in een soort tuig op hun rug en konden zo hun handen vrij houden om te vechten.

Azteken die hogerop wilden komen werden jaguarkrijger. Zij vormden de elitegroepen van het leger. In alle veldslagen gingen ze voorop en ze waren de enige professionele soldaten.

Krijgers:

Als er oorlog was moest ieder stadsdeel rond de 400 man leveren. Vanaf de leeftijd van 15 jaar kon men worden opgeroepen.

5.3 Oorlog

Als de Azteken besloten een stad te veroveren stuurden ze gezanten naar deze stad. Ze wezen op de voordelen om handel te drijven het hun rijk. Ze verplichtten de stad een jaarlijkse belasting te betalen in de vorm van goud, edelstenen, slaven, cacao bonen, of veren. Indien ze hiermee akkoord gingen volgden er onderhandelingen. Maar meestal was de belasting zo hoog dat men niet tot een akkoord kwam en er een oorlog ontstond. Elke militaire actie had als doel de verslagen natie te dwingen het Azteekse gezag te accepteren en belastingen aan het nieuwe gezag te betalen.

De priester besloot welke dag ze het best aanvielen. Er vertrok dan een gigantisch leger met priesters, kookvrouwen en dragers. De steden die ze onderweg aandeden moesten de troepen van eten voorzien. Als het leger bij de te veroverde stad aankwam gingen de jaguarkrijgers op verkenningstocht. Door vogelgeluiden gaven ze berichten door. Bij zonsopgang openden de Adelaarsriders dan de aanval. Dit gebeurde met veel kabaal om de vijand de stuipen op het lijf te jagen. Daarna sloten de Jaguarridders de vijand in. De Azteken zorgden ervoor meer vijanden te verwonden of gevangen te nemen dan te doden. Zodra de generaal besloot dat de veldslag gewonnen was werden er boodschappen gestuurd die de vijand opriepen om zich over te geven. Als de vijand zich had overgegeven werd er geplunderd en mensen gevangen genomen. Er werd een vredesverdrag opgesteld en indien nodig werd een Azteek aangesteld als bestuurder van de veroverde stad. De gevangenen werden meegenomen als deel van de oorlogsbuit naar Tenochtitlán om te worden gebruikt als offer bij religieuze ceremonies. De Azteken offerden zo duizenden

mensen per jaar. Ook waardevolle goederen zoals cacao bonen, katoen, jade, veren en levende dieren zoals vogels en slangen werden als buit terug naar de hoofdstad vervoerd.

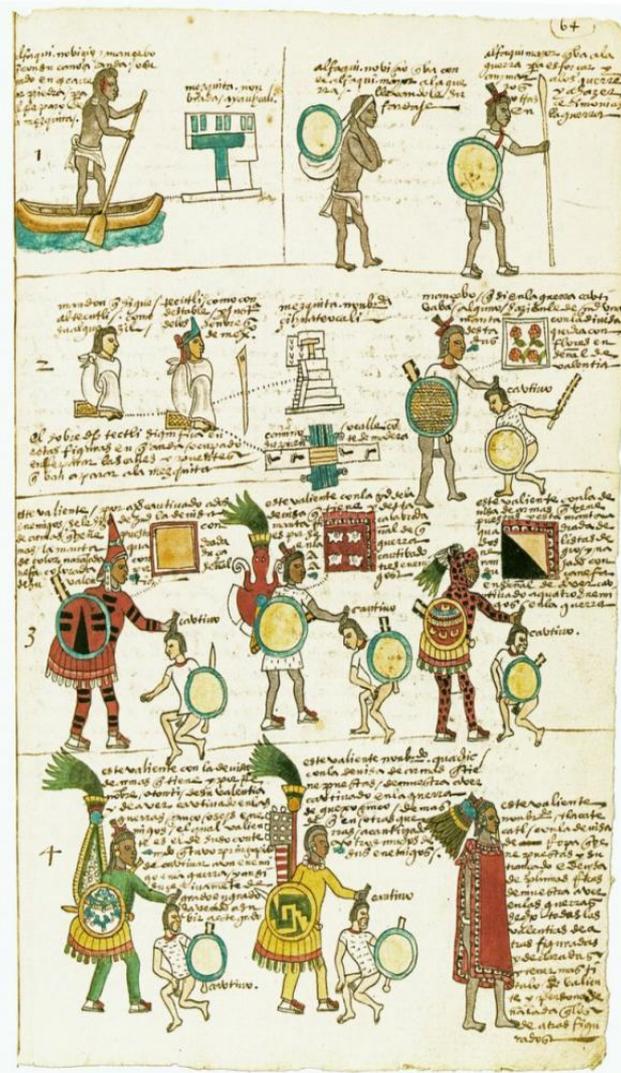
5.4 Bloemenoorlog

Af en toe waren er perioden dat er geen oorlog was. Op zo een moment kon de cihuacoat (hoge priester) besluiten voor een Xoxhiyaotl, een bloemenoorlog. Want de goden moesten gevoed worden met bloed. Zo was het voornaamste doel van een bloemenoorlog, buiten het etaleren van de Azteekse militaire kracht/macht, het maken van krijgsgevangenen om deze dan te kunnen offeren. Individuele krijgers konden hun vaardigheden en moed tonen. Na afloop werden ze uitgedost met bloemenkransen. Vaak werd er een bloemenoorlog gevoerd met de stadstaat Tlaxcala.

De Azteken zouden Tlaxcala gemakkelijk hebben kunnen veroverd. Het leek wel alsof Tlaxcala in leven werd gehouden voor telkens nieuwe menselijke offers te kunnen bemachtigen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Spanjaarden, met Tlaxcala een bondgenoot vonden tegen de Azteken.

De Azteken begrepen de Spaanse oorlogsvoering niet altijd evengoed. De Spanjaarden vochten om te doden en niet om krijgsgevangenen te maken.

Anderzijds begrepen de Spanjaarden de Azteekse oorlogsvoering ook niet volledig.

Figuur 20: Pagina uit de Codex Medoza, hierop staan Azteekse krijgers met hun gevangenen.

5.5 Uitrusting

5.5.1 Krijger:

De wapens van de Azteken werden bewaard in de tlacochcalco, het wapenarsenaal. Ze kwamen pas tevoorschijn als het sein van oorlogvoeren gegeven werd.

Het Azteekse leger droeg geen uniform zoals wij die vandaag kennen maar pakken van doorgestikte katoen die in zout water waren gedrenkt om ze stijf te maken. Op de rug zat een verticale opening die met veters dichtgemaakt werden. Deze pakken boden bescherming tegen speren en pijlen maar niet tegen de stalen zwaarden van de Spanjaarden. Ze waren ook vaak bedekt met veren in allerlei kleuren en werden vastgenaaid zodat ze leken op dieren of goden. Veel krijgers droegen een kleurrijk veren hoofdtooi, sommige verfden ook hun gezicht.

De krijgers hadden een schild van hout, overtrokken met leer en versierd met veren. Ze vochten met zwaarden, speren, knuppels, slingers, pijl en boog. De wapens waren van obsidiaan. Dit was vulkanisch glas dat in centraal Mexico voorkomt. De slingers waren gemaakt van agavevezels waarmee ze speciaal gevormde stenen bijna 300 meter ver konden slingeren.

Deze primitieve wapens waren niet bestand tegen de Spanjaarden. De Spanjaarden waren wat wapenuitrusting technologisch superieur. Ze waren onder meer uitgerust met stalen wapens, geweren en kanonnen. Azteken kenden het paard niet en dachten daarom dat ruiter en dier één geheel vormden. Het pantser van de Azteken was bijna waardeloos ten opzicht van de Spanjaarden. De Spaanse wapens konden deze gemakkelijk penetreren.

Figuur 21: Reconstructie afbeelding van de uitrusting van gewone Azteekse soldaten.

Figuur 22: Reconstructie afbeelding van de uitrusting van de Spaanse Conquistadores.

Jaguarkrijger:

Na de inwijding kregen zij allerhande privileges. Ze mochten concubines houden, mensenvlees eten, in het openbaar alcohol drinken en dineren in het koninklijk paleis. Ze kregen ook land en hun status kon overgaan naar hun kinderen. De krijgers droegen een pak van een jaguarvel ten ere van de god Tezcatlipoca. Jaguarhuiden werden door tropische regio's als schatplicht betaald aan de Azteekse hoofdstad. Het pak bedekte bijna heel het lijf en moest de kracht en de snelheid van het dier overbrengen.

Onder zijn pak droeg een Jaguarkrijger een harnas gemaakt van ebbehout. Dit harnas bood hem bescherming tegen stenen wapens. Zijn schild was gemaakt van hout, gevochten maïs of agavevezels. Onder hun schild hadden ze lederen strips om hun benen te beschermen. Zijn zwaard was in leer gewikkeld met een blad van 120 centimeter lang en voorzien van een punt uit obsidiaan. Een jaguarkrijger kon hiermee in een slag een hoofd afhakken.

Figuur 23: Deze illustratie uit de Florentijnse Codex toont een krijgsgevangen die tijdens een gladiatoroffer wordt omsingeld door vier jaguarkrijgers.

Figuur 24: Op deze reconstructie afbeelding, recht onderaan de uitrusting van een Azteekse jaguarkrijger.

5.5.2 Belangrijkste wapens

Yaomitl: een kleine pijl met een kop van steen of obsidiaan.

Atlatl: een werpstok, een stuk hout voor in de hand waarin een pijl kon passen.

Maquahuitl: kruising tussen een zwaard en een knots, circa 1 meter lang, met vlijmscherpe randen. Dit wapen kon zelfs een paard onthoofden.

Figuur 26: Op deze afbeelding uit de Florentijnse Codex staan Azteekse krijgers met geheven maquahuitl.

Quauholloli: een eenvoudige club met houten bal op de top.

Tepoztopilli: lange houten speer met een brede kop met scherpe obsidiaan messen bovenop.

Huitzauhqui: houten club bezaaid met obsidiaan messen.

Figuur 25: Deze twee Atlatl's zijn bewerkt met goud en tonen scènes van offeringen.

6 Het dagelijks leven

6.1 Wonen

De gewone man woonde in een huis dat uit een grote kamer bestond, met een vierkante deuropening om naar buiten te gaan. De meeste deuren hadden geen sloten omdat stelen bijna niet voorkwam (er stonden zeer zware straffen op). Veel mensen hingen een grote doek voor de deuropening om de koude buiten te houden. De meeste huizen hadden weinig of geen ramen, dit om de warmte buiten te houden. Eten werd bereid op kleine vuurtjes met stenen rond. Men legde een grote platte steen boven het vuur om daarop te kunnen koken. Een schoorsteen kenden de Azteken niet.

Zo goed als alle huizen hadden een plat dak, dit werd bij warm weer gebruikt als extra kamer. Aan de buitenkant van het huis hadden velen een stoombad of temascal. Dit was van steen gemaakt en had een kleine opening om naar binnen te gaan. Voordat men de zweethut kon gebruiken, moest men eerst stenen in een vuur leggen. Dan werden de stenen binnen gelegd en met water overgoten zodat er warme dampen vandaan kwamen. De muren werden gemaakt van leem en de daken van agave bladeren. De meeste activiteiten, zoals koken, eten, spinnen, graan malen en een praatje slaan, gebeurden buitenshuis. Veel huizen hadden ook een tuin waar kruiden en andere planten werden gekweekt.

De huizen van edelen zagen er veel luxueuzer uit. Zo mochten alleen de edelen in een stenen huis wonen met meerdere verdiepingen. Een huis van een edelman had meestal een centrale binnenplaats waarrond het huis gebouwd was. Het was de taak van een meisje om het huis schoon te vegen. Het huis en de straten schoonvegen, had ook een religieuze betekenis. De Azteken geloofden dat dit de wereld zuiverde en men dacht dat de goden dit eisten. Het huis schoonvegen werd dus als een plicht gezien.

In de huizen van de armen stonden weinig meubels. Iedereen sliep op rieten matten met een katoenen deken. Kleren werden in houten kisten bewaard en in elk huis stond een weefgetouw.

6.2 Liefde en huwelijk

Het huwelijk was erg belangrijk binnen de Azteekse samenleving, want dit zorgde voor een nieuwe generatie kinderen. Voor mannen was een huwelijk ook erg belangrijk, want als je niet getrouwd was, was je geen volwaardig burger. De mannen mochten net zoveel vrouwen hebben als ze zich konden veroorloven en als ze konden onderhouden. Huwelijken werden door de ouders van de families geregeld.

6.2.1 De huwelijksceremonie

Bij de Azteken trouwde een meisje vaak rond de leeftijd van 15 jaar, dit is de leeftijd waarop een meisje afgestudeerd was van school. Het kwam ook vaak voor dat meisjes moesten trouwen op 10 à 12 jarige leeftijd. Een man trouwde meestal rond de leeftijd van 20 jaar. Alleen zeer hooggeplaatste mannen en vorsten trouwden op latere leeftijd. Op de dag van het huwelijk gaven de ouders van het meisje een feest en werden er ook cadeaus gegeven. De bruid baadde zich, waste haar haren en trok haar huwelijkskleren aan. Wanneer de avond viel, ging de bruidsstoet op weg naar het huis van de bruidegom. Vrouwen met brandende fakkels wezen de weg. Bij het huis aangekomen, legde men de 'knoop', dat wil zeggen dat men de cape van de man aan de bloes van de vrouw knoopte.

Figuur 27: Op deze illustratie uit de codex Mendoza wordt een Azteeks paartje letterlijk in de echt verbonden: hun trouwkleding wordt aan elkaar geknoopt bij een traditionele ceremonie voor de vuur plaats van het huis van de familie van de bruidegom.

6.2.2 Gehuwde paren

In de Azteekse maatschappij hadden de vrouwen een heel andere rol dan de mannen, maar ze werden niet als minderwaardig beschouwd. Een vrouw kon scheiden van een man als hij haar verlaten had of als hij gewelddadig was. Zij kreeg dan de helft van het land en van de bezittingen. Van de man werd verwacht dat hij het huis bouwde voor zijn gezin.

6.2.3 Geboorte kinderen

Kinderen waren bij de Azteken zeer belangrijk, een kinderloos huwelijk draaide meestal uit op een echtscheiding. Tijdens de geboorte slaakte de vrouw strijdkreten waarmee het 'gevecht' van de moeder om het kind ter wereld te brengen, gesymboliseerd werd. Na de geboorte werd een astroloog geraadpleegd die de toekomst kon voorspellen aan de hand van de geboortedag. Daarna werd de baby in bad gelegd en werd er een naam gegeven.

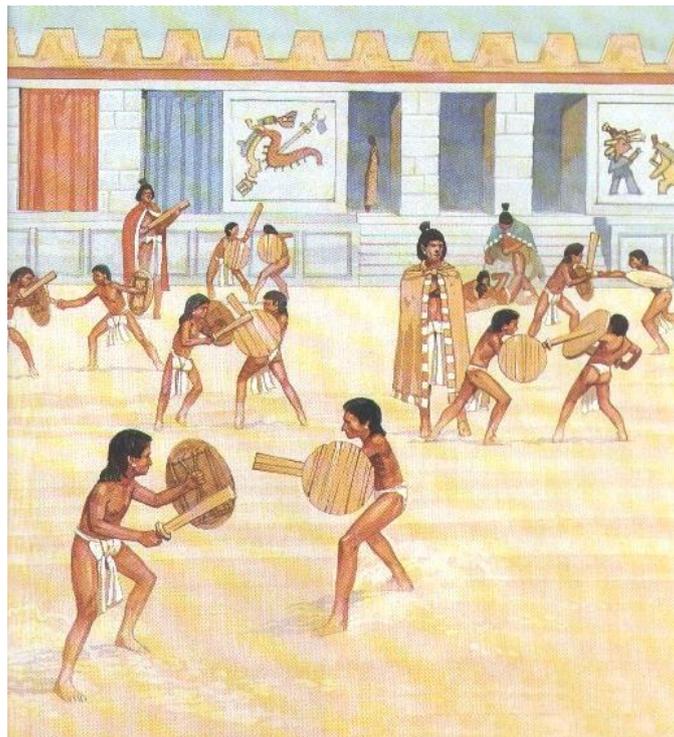
Terwijl de vroedvrouw de navelstreng doorknipte, sprak zij de baby toe. Als het een jongen was, werd de navelstreng begraven op het slagveld, want een jongen moest later een groot krijger worden. Als het een meisje was, werd die bij het huis begraven, want meisjes moesten later een goede huisvrouw worden. Als een vrouw in het kraambed stierf dan werd ze vereerd als een godin.

6.3 Opvoeding en onderwijs

De Azteken waren een van de eerste beschavingen die een leerplicht kenden. Tot de leeftijd van 14 jaar waren de ouders verantwoordelijk voor het onderwijs. De moeders leerden de meisjes voornamelijk huishoudelijke taken, zoals het huis schoonmaken, spinnen en weven. De vaders leerden de jongens hoe ze water moest dragen, vissen en hout halen. Het onderwijs was strikt gescheiden op basis van geslacht. Op hun vijftiende gingen jongens naar de calmecac of naar de cuicacalli. De jongens kregen een nogal Spartaanse opvoeding, want dit was belangrijk voor als men krijger werd. Op school leerde men zich te gedragen en men leerde er te denken zoals iedereen, ze mochten er geen eigen ideeën op nahouden.

De calmecac stond onder leiding van priesters die les gaven in godsdienst en bestuur. De calmecac was de school die vooral bestemd was voor kinderen van adel. De leerlingen kregen les van zowel priesters als krijgslieden. Alle jongens van adel leerden hoe je moest vechten, maar men kreeg ook lessen in geschiedenis, astronomie, dichtkunst en in de ogen van de Azteken het allerbelangrijkste, namelijk schrijven. De leraren kregen meer aanzien als ze veel krijgsgevangenen hadden gemaakt.

De cuicacalli was meer een legerschool. De jongens leerden hier ook over de landbouw. Er was ook veel competitie aanwezig tussen de verschillende scholen.

Figuur 28: De cuicacalli of legerschool.

De meisjes gingen ook naar school en leerden daar voornamelijk over huishoudelijke karweien, een voorbereiding op het huwelijk en spinnen en weven. Er waren ook lessen over dans en muziek. Meisjes van adel konden rond de leeftijd van 12-13 jaar een jaar in een tempel werken en zo een religieuze carrière uitbouwen. Op die manier konden meisjes ook priester worden.

6.3.1 Opvoeding en straffen voor kinderen

Kinderen die ongehoorzaam waren, werden gestraft. De straffen zouden in onze ogen zwaar zijn, maar de Azteken vonden dit normaal. Deze straffen waren uiteraard niet zo erg als de straffen voor volwassen Azteken. Een kind kon bijvoorbeeld nooit met de doodstraf worden berecht.

Er was voor jongens en meisjes een verschil in straffen. Zo kregen jongens eerder lichamelijke straffen. Meisjes kregen eerder extra werk of men maakte ze bang met een straf. Zo werd een kind dat ongehoorzaam was, gestraft door hem te prikken met doornen. Bij een andere straf werd het kind boven een vuur gehouden. In het vuur werden chili's verbrand waardoor er prikkende rookwalmen naar omhoog kwamen. Het kind moest deze rookwalmen inademen. Tijdens de straf kreeg het kind een preek van de ouder.

Het was voor jongens strikt verboden dronken te zijn of achter de meisjes aan te lopen. Van Azteekse meisjes werd verwacht dat ze bescheiden waren en ze moesten hun man altijd gehoorzamen. Meisjes moesten zo vaak mogelijk hun ogen neergeslagen houden. Luiheid werd ook niet getolereerd.

Figuur 29: De Codex Mendoza toont een 1-jarige die peperrook inhaleert. Met 13 vervoert de jongen biezten per kano en leert het vissen. Het meisje maakt maïs voor tortilla's en leert weven.

Figuur 30: De Codex Mendoza toont discipline van 7 tot 10 jarigen. Met 7 leert een jongen vissen en een meisje spinnen; onderaan wordt gedreigd met de cactusnaalden bij een leeftijd van 8 jaar, geprikt bij 9 en geslagen bij 10.

6.4 Eten en drinken

De Azteken aten veelal vegetarisch. Ze aten vooral maïs, bonen, uien, pepers, tomaten, zoete aardappelen, pompoenen, noten en sommige cactussen. Ze aten af en toe kalkoen, hond, eend of ander gevogelte. Hondenvlees werd als een delicatessen beschouwd. Koeien, geiten, varkens en paarden waren onbekend voor de Azteken en konden dus ook niet gegeten worden. Er was dus ook geen melk of kaas.

De mensen kruiden hun eten met koriander, salie en zout om het meer smaak te geven. Zout werd ook als betaalmiddel gebruikt door de Azteken.

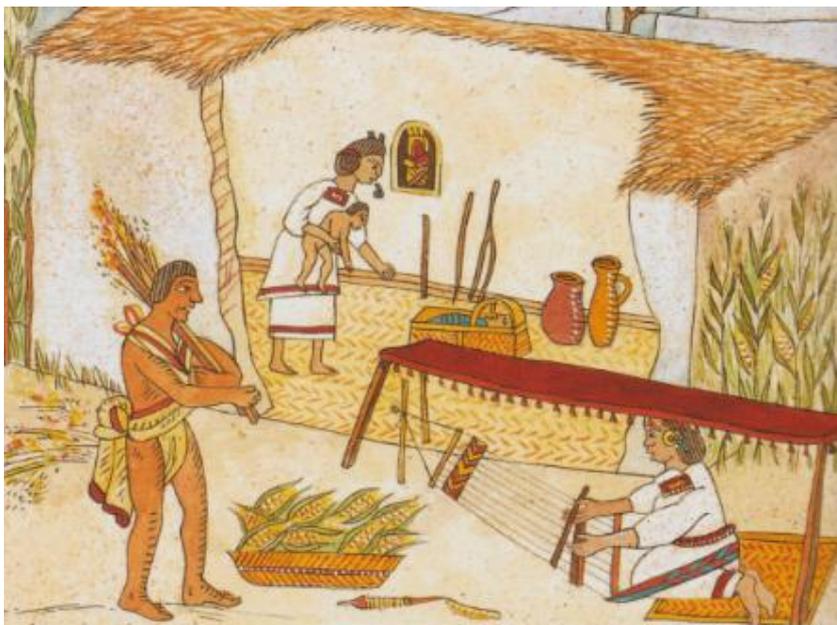
Voor speciale godsdienstige plechtigheden werden koekjes gebakken waarop goden stonden afgebeeld.

De Azteken leefden op het ritme van de natuur en aten hun ontbijt bij zonsopgang, daarna ging men werken op het veld. 's Middags ging men wel eens naar de markt. Na het middagmaal hield men een Siësta. Het avondmaal werd gegeten rond 4 à 5 uur. Men hurkte op rietmatten en men at met blote handen uit de potten en schalen die de vrouwen hadden klaargemaakt. De Azteken kenden geen bestek en aten dus met hun handen. De vrouwen aten meestal afzonderlijk.

6.4.1 Maïs

Maïs vormde het basisvoedsel van de Azteken. Men maalde de maïs fijn en maakte hier een soort van maïspannenkoek van. De maïspannenkoeken werden in de keuken gebakken op een platte schotel van aardewerk. Van maïs werd ook pap gemaakt. De Azteken bewaarden hun maïs in potten of manden. Maïs werd zowat elke dag van het jaar gegeten.

Tamales was bijvoorbeeld een soort omhulsel van gestoomde maïs, dat gevuld was met groenten of vlees.

Figuur 31: Moderne tekening van een doorsnee Azteekse gezin. De boer komt thuis met de oogst terwijl zijn vrouw weeft.

6.4.2 Chicle

De Azteken kauwden het ingedroogde sap van de sapodilla. Deze boom maakt bij beschadiging een melkachtige stroop aan waarmee de wonde wordt afgeschermd. Dit taaie goedje werd tziktli genoemd, wat 'kleverig spul' betekent. Het kauwen van chicle (zoals het door de Europeanen werd genoemd) zorgde voor een frisse mond en was erg populair. Bij de Azteken had het echter niet zo'n goede naam. Alleen kinderen en ongetrouwde vrouwen mochten het in het openbaar kauwen. Vrouwen die het openlijk kauwden, werden verdacht van lichte zeden. Het kauwen van chicle gebeurde dus voornamelijk binnenshuis.

De Spaanse chroniqueur en missionaris Fray Bernardino de Sahagun (1499-1590) schreef hierover in de 16de eeuw:⁹ "De slechte vrouwen, de hoeren, tonen weinig fijne manieren. Zij kauwen openlijk chicle waarbij hun kaken klakken als castagnetten." Het kauwen van chicle door mannen werd sterk afgekeurd. Zij die het toch deden, werden beschouwd als homoseksuelen. Chicle vormt nog steeds de basis voor onze kauwgom. Men kan dit afleiden uit onze dialecten waar men kauwgom soms wel 'chiclets' noemt

6.4.3 Drank

Arme mensen dronken meestal water, ze haalden dit uit aquaducten, meren en rivieren. Rijke Azteken dronken een bruin drankje dat gemaakt was van gemalen cacaobonen en dat zoet gemaakt werd door er honing aan toe te voegen. Suiker voegde men niet toe, want dit kenden de Azteken niet. Men voegde wel chili toe. Het was een heel duur drankje, want cacaobonen waren zoveel waard dat men ze als betaalmiddel gebruikte. De Azteken leerden dit drankje kennen van de Maya's.

Figuur 32: De Codex Tudela (1553) toont een vrouw die chocoladedrank vanaf grote hoogte inschenkt voor een schuimlaag te bekomen.

De Azteken konden zelf geen cacao kweken in de vallei van Mexico omwille van het klimaat, maar ze deden aan ruilhandel met de Maya's voor cacao. Ze eisten ook vaak dat burgers en veroverde volkeren hun bijdrage betaalden in cacao. Net zoals de Maya's dronken ook de Azteken hun chocoladedrank gekruid met chili.

De Europeanen kwamen voor de eerste keer in contact met cacao bij de verovering van Mexico in de 16de eeuw. De Spaanse conquistadores stelden daar vast dat er veel belang werd gehecht aan de waarde van cacao en observeerden de gewoonte van het chocolade drinken. Niet veel later begonnen de Spanjaarden de cacao te verscheppen naar hun thuisland. Chocolade was een duur exportgoed en bleef gedurende 300 jaar dan ook enkel voorbehouden voor de rijke elite.

De Spanjaarden wilden echter iets doen aan de al te bittere smaak van chocolade en begonnen er daarom kaneel en andere kruiden aan toe te voegen. Ze maakten de chocolade ook zoeter door er suiker aan toe te voegen.

De Azteken hadden ook een licht alcoholisch drankje dat pulque heette. Het werd gemaakt van het sap van de agave.

⁹ Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia.

6.5 Kleding en voorkomen

6.5.1 Kleding

Je kon aan elke Azteek zijn kleding zien tot welke stand hij behoorde. Het was immers strafbaar kleding aan te doen waarvan je het recht niet had ze te dragen. Gewone mensen droegen kleren die gemaakt waren van agavevezels. Alleen edelen mochten kleren dragen van katoen en dit privilege kon hun ontnomen worden als ze de wet overtraden. Iemand van adel moest het goede voorbeeld geven. Op het dragen van kleren die niet bij je stand hoorden, stond de doodstraf. De belangrijkste kleding voor alle mannen was een eenvoudige witte lendendoek die men aan de voorkant vastknoopte en een cape die men op de schouders vastknoopte. De vrouw droeg een lange witte rok die tot de enkels reikte en die met een riem werd vastgehouden. Vrouwen moesten erop letten dat hun knieën en hun borsten zeker niet zichtbaar waren.

Hoe hoger het sociale aanzien, hoe meer versieringen er waren op de kleren en des te kostbaarder ze waren.

Als schoeisel droegen de Azteken sandalen of men ging blootsvoets.

6.5.2 Juwelen

De Azteken hadden juwelen van jade en goud, maar ze gaven de voorkeur aan jade. Groen werd als de ideale kleur gezien. Zowel mannen als vrouwen droegen gouden oor- en neusringen. De adel maakte zelfs een gaatje in de onderlip en hing daar een hanger aan.

6.5.3 Hygiëne en haardracht

Meisjes wasten en kamden hun haren en smeerden het in met olie. De meeste getrouwde vrouwen wikkelden hun vlechten om hun hoofd en lieten de twee uiteinden als toren omhoog steken. Priesters wasten en knipten hun haren niet, daarom hadden ze veel last van insecten. Doordat priesters nooit in bad gingen en uren in de wind stonken, hadden zij een zeer onverzorgd uiterlijk wat veel kinderen schrik baarde.

Jongens lieten een lange haardos aan de achterkant van hun hoofd groeien, totdat ze hun eerste gevangenen hadden gemaakt.

De meeste Azteken gingen dagelijks in bad wat de Spanjaarden raar vonden. Zij gingen slechts een keer per maand in bad.

6.6 Ontspanning

6.6.1 Muziek en dans

Figuur 33: Typische Azteekse flageoletten of kleine bekfluitjes. Uit onderzoek is gebleken dat de Oude Mexicaanse muziek gebaseerd was op vijf tonen.

Muziek met een sterk ritme was erg belangrijk tijdens festivals. De Teponaztli was een tweetonige drum en had twee trommelvellen. Fluiten werden ook gebruikt en hielpen de dansers op maat te blijven. Kinderen deden ook mee en speelden op kleinere fluiten. Kinderen tussen de 12 en 15 jaar kregen zang-, dans- en muziekles. Sommigen maakten hier later hun beroep van. Andere instrumenten die men gebruikte waren schelpen waarop men blies, gongs en ratels. Er werd ook geklapt en gestampt op het ritme van de muziek.

De meeste dansen gingen over goden of belangrijke gebeurtenissen uit het verleden. De Spanjaarden verboden deze dansen later omdat ze in strijd waren met het christendom.

6.6.2 Dichtkunst en toneel

Na de verovering schreef een Azteekse dichter dit gedicht:¹⁰

“Onze kreten van smart stijgen op
en onze tranen vallen neer,
want Tlateloco is verloren.
De Azteken vluchten over het meer.
Ze vluchten als vrouwen van hier.

Mijn volk, hoe kunnen we onze woningen redden?
De Azteken verlaten de stad.
De stad staat in vlammen en alles
is in 't duister en is verwoest.

Mijn volk ween,
weet dat we door deze rampen
de Mexicaanse natie verloren hebben.
Het water is bitter geworden,
ons voedsel is bitter.
Zo zijn de handelingen van de ‘gever van het leven’^{*11}. ”

*‘gever van het leven’ is een titel van Quetzalcoatl.

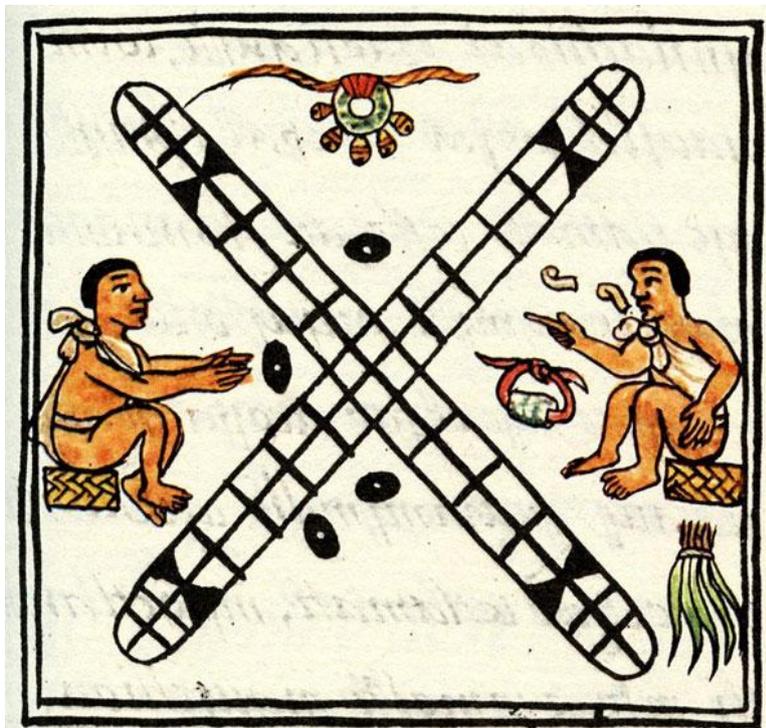
¹⁰ Dorner, J. (1972). De Azteken. Nederland: Bussem.

¹¹ ‘gever van het leven’ is een titel van Quetzalcoatl

6.6.3 Tlachtli

Tlachtli was het populairste balspel van de Azteken, maar zij hadden het niet uitgevonden. Het werd door zowat alle Meso-Amerikaanse volkeren gespeeld. Het spel werd gespeeld op een rechthoekig veld van 60 x 10 meter met stenen muren aan de zijkant. De vorm kan men vergelijken met de letter 'I'. In het midden van beide muren zat een stenen ring waar men de bal diende door te krijgen. Het spel werd gespeeld door twee teams. Deze moesten een rubberen bal van ongeveer 5 kg door de ring zien te krijgen, maar men mocht de handen niet gebruiken. In plaats daarvan moest men bijvoorbeeld de ellebogen, heupen, knieën of andere lichaamsdelen gebruiken. Dit was zeer moeilijk en een match was zeer uitputtend en kon uren duren. Het spel ging er hard aan toe, want er waren verschillende meldingen dat spelers zich bezeerden. Het winnende team werd beloond met geschenken zoals veren. De verliezers werden soms geofferd. Het spel had dus ook een religieuze betekenis. Er werd vaak gewed door supporters welk team zou winnen.

6.6.4 Patolli

Figuur 34: Het bordspel patolli. Spelers die het spel veel speelden hadden hun eigen spelbord en speelstukken, deze droegen ze mee ingewikkeld in een doek.

Patolli was het populairste bordspel bij de Azteken. Het spel lijkt op onze 'mens erger je niet'. Het spel werd gespeeld op een bord van 52 vakjes. De 52 spelvakjes stelden de belangrijkste jaren van de Azteekse kalender voor. De spelers gooiden met dobbelstenen het aantal zetten. De dobbelstenen werden gemaakt van gedroogde bonen met daarop het aantal ogen. Het spel was zo populair dat vele ervaren spelers hun eigen spelbord en pionnen hadden en deze werden getransporteerd in een bundel kleren. Veel spelers spraken hun spelbord, pionnen en dobbelstenen toe en hoopten

op die manier geluk te hebben tijdens het spel. Dit had men zeker nodig, want er werd enorm veel vergokt tijdens het spel. De

inzet kon gaan van kleren, veren, landerijen tot zelfs hun eigen kinderen. Als een speler niets meer te verliezen had, kon hij zichzelf inzetten. Als men dan verloor, werd men slaaf.

Er werd door de conquistadores verteld dat Montezuma vaak toekeek hoe zijn edelen het spel speelden en hoe hij hiervan genoot.

6.6.5 Roken

Sommige rijke Azteken rookten tabak. Men kneep de neus dicht en inhaleerde diep via de mond. De Azteken gebruikten ook tabak voor religieuze en medische redenen. Het was bekend dat Montezuma II zijn dag graag beëindigde met een kopje cacao en wat tabak. Tot de ontdekking van de Nieuwe Wereld kende men tabak niet in Europa.

6.6.6 Varia

Men ging ook graag naar de markt, in de eerste plaats om voedsel of spullen te kopen, maar ook voor het sociaal contact. Veel mensen waren geïnteresseerd in de laatste nieuwtjes en roddels.

Men jaagde of viste voor het voedsel, maar ook omdat men het leuk vond.

Tuinieren was ook een populair tijdverdrijf.

7 Orde en gezag

Om de orde in de Azteekse samenleving te behouden, ontwikkelden de leiders een soort van juridische code. Deze code gold voor iedereen en werd zeer strikt nageleefd. In de code stond hoe mensen van verschillende standen moesten leven. Ze bepaalde hoe de bevolking zich moest gedragen en welke straffen er stonden op overtredingen en misdrijven. Volgens de code moest een Azteekse burger steeds gehoorzaam en eerlijk zijn en moesten ze respectvol omgaan met hun medeburgers. Een goede Azteekse burger werkte hard en beoefende zijn job met passie. Luiheid werd niet getolereerd. Ze aten en dronken met mate en deden dit op een respectvolle manier. Zo werd dronkenschap streng afgekeurd door de samenleving.

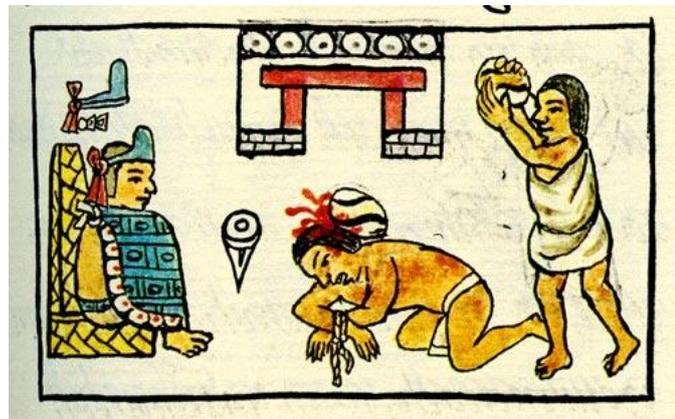
Een Azteekse burger dacht na voor hij iets zei en koos zijn woorden voorzichtig. Hij kledde zich bescheiden en ook in omgang was hij steeds zeer nederig.

Iemand die van een misdaad werd beschuldigd, moest voor de rechtbank verschijnen. Een aantal rechters moesten dan vaststellen of de persoon in kwestie schuldig was of niet. Op liegen stonden zware straffen, want liegen tegen het gerechtshof was als liegen tegen de goden. Soms was de heerser zelf aanwezig om recht te spreken. Er waren ook griffiers die alles vastlegden.

Rechtbanken openden 's morgens hun deuren al, de meeste rechtszaken vonden dan ook plaats in de ochtend. Een Azteek kon de doodstraf krijgen. Deze werd enorm vaak uitgevoerd en betekende concreet de dood door wurging, onthoofding, steniging of de brandstapel.

Figuur 35: Een crimineel wordt geëxecuteerd door middel van wurging.

Figuur 36: Een van de mogelijke doodstraf was het stenigen van het slachtoffer.

Overtreders werden gestraft volgens de ernst van hun misdaad. In onze ogen hadden de Azteken draconische straffen. Minder ernstige overtredingen werden bestraft met gevangenschap, terwijl ernstige overtredingen konden worden bestraft met de doodstraf. Diefstal stond bijvoorbeeld gelijk aan slavernij of wurgdood. Azteken die dronken waren, werden bestraft via een olopemde schaal. Zo werden Azteken die voor de eerste keer dronken waren, het hoofd kaal geschoren. Bij een tweede maal werd hun huis gesloopt en bij een derde keer kreeg men al de doodstraf.

7.1 Wetsovertredingen

Hieronder staan de verschillende overtredingen met daarachter hun straf.

Overspel	=> doodstraf
Dragen van katoenen kleding door burgers	=> doodstraf
Ontvoering	=> verkocht als slaaf
Diefstal van land	=> doodstraf
Moord	=> doodstraf
Verkopen van slechte spullen	=> verbeurdverklaring van bezittingen
Diefstal (kleine dingen)	=> verkocht als slaaf
Diefstal (grote dingen)	=> doodstraf
Verraad	=> doodstraf, verbeurdverklaring van bezittingen, verwoesting van de grond die men bezat, verkoop van kinderen als slaaf.
Dragen van sandalen in het paleis van de vorst	=> doodstraf
Dronkenschap	=> Eerste veroordeling: hoofd van veroordeelde wordt kaalgeschoren. Tweede veroordeling: zijn huis wordt gesloopt. Derde veroordeling: doodstraf.

De kroniekschrijver Fernando Alba beschreef de straf van het overspel als volgt: ¹²

“Als een echtgenoot een man betrapte die overspel pleegde met zijn vrouw, werden beide overspeligen door steniging ter door gebracht, en als de verdenking van de man bewezen was, werden ze beiden opgehangen en naar een tempel buiten de stad gesleept. En dit alles ook als de echtgenoot niet de aanklager was, maar als straf omdat ze een schandaal veroorzaakt hadden en een slecht voorbeeld gegeven hadden aan de buurt. En datzelfde gold voor hen die iemand vermoordden. Als de overspelige de echtgenoot vermoordden, werd de man levend geroosterd, en terwijl dat gebeurde werd hij met water en zout besprenkeld tot hij dood was. De vrouw werd opgehangen. Heren of edelen die zich zo misdroegen, werden gewurgd en hun lichamen werden verbrand, hetgeen hun manier van begraven was.”

¹² Salmoral Lucena, Manuel., (1991). Amerika. Een fascinerende beschaving 500 jaar geleden. Davidsfonds: Leuven.

8 Religie

Godsdienst was een zeer belangrijk onderdeel van de Azteekse beschaving. Het kwam voor in hun dagelijkse gewoontes, ceremonies en kledij. De Azteken waren een polytheïstisch volk en vereerden wel honderd goden, en er kwamen er voortdurend nieuwe bij. Dit gebeurde meestal als ze een nieuw volk verslagen hadden. Ze namen dan de hoofdgod van het onderworpen volk over en brachten de voorwerpen naar hun tempels in Tenochtitlán. De Azteken geloofden dat de goden verbonden waren met de grond en de lucht. Elke god vertegenwoordigde een ander deel van de natuur of een onderdeel uit het dagelijks leven. Voor de verering van de goden gebruikten ze godenbeelden. Deze stonden in tempels, huizen en in openlucht. Ze moesten de mensen herinneren aan de grote krachten die het universum bestuurden en het leven bepaalden. Sommige goden hadden verschillende namen en functies.

Toen Cortés aan Montezuma probeerde uit te leggen dat het christendom een betere godsdienst was, antwoordde de vorst: "Sinds mensenheugenis hebben wij onze goden vereerd en gedacht dat ze goed waren. Ik twijfel er niet aan dat ook uw god goed is, maar zoals hij goed is voor Spanje zijn onze goden goed voor Mexico. Spaar u dus de moeite over hem te praten."¹³

8.1 Offers

8.1.1 Mensenoffers

De Azteken geloofden dat de goden bloed eisten. De Azteken waren enorm bang voor hun goden. Ze dachten dat de goden hen zouden straffen als ze niet juist vereerd werden. De Azteken eerden de goden door mensenoffers. De Azteken dachten dat een mens zijn leven het hoogste offer was. Wanneer de goden niet genoeg offers zouden krijgen, zouden ze hun toorn kunnen laten zien of zelfs een einde maken aan de wereld. De Azteken waren het meest bang van de zonnegod, omdat deze een einde kon maken aan het licht en alles zo in het duister kon hullen. De Azteken geloofden dat het dagelijks mensenoffer de reden was waarom de zon iedere dag weer scheen. Er werden ook offers gehouden ter ere van de vorst of voor de vruchtbaarheid van het land.

De Azteken waren niet het enige volk dat mensen offerden. Zo offerden de Kelten ook soms iemand die zich vrijwillig aanbood. In het oude Griekenland werd er soms ook een mensenoffer gebracht. De Germanen brachten ook soms mensenoffers, maar nergens werd er op zo'n grote schaal geofferd als in Mexico. Er waren bij de Azteken drie manieren waardoor iemand bestemd kon worden tot mensenoffer: men werd krijgsgevangen gemaakt tijdens een oorlog, iemand was een misdadiger of iemand meldde zich vrijwillig aan.

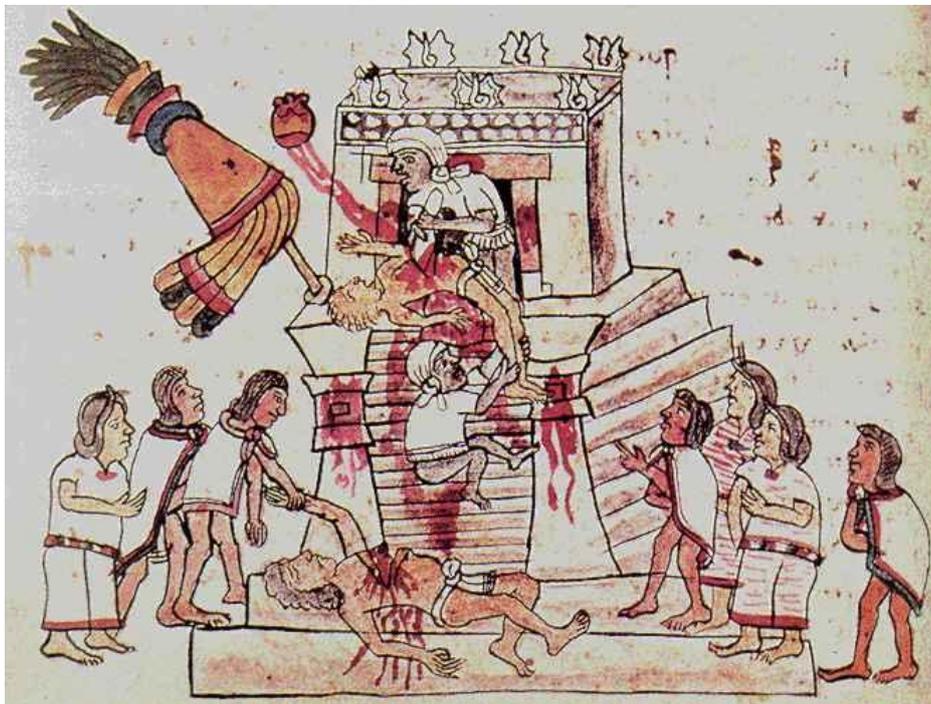
Het lijkt voor ons misschien vreemd, maar er waren regelmatig vrijwilligers. Het werd als een eer aanzien om geofferd te worden voor de goden.

Figuur 37: Azteeks offermes uit het begin van de 16de eeuw. Het mes is gemaakt van vuursteen en heeft een houten handvat.

¹³ Dorner, J. (1972). De Azteken. Nederland: Bussem.

De meest voorkomende offermethodes waren het levend uitrukken van het hart en de rituele verbranding. De rituele verbranding werd enkel gebruikt om de vuurgod Xiuhtecuhtli te behagen. Het uitrukken van het hart was het meest voorkomend. Bij deze offermethode werden toekomstige slachtoffers niet al te slecht behandeld. Hun wonden werden verzorgd en ze kregen goed te eten. Nadat hun wonden genezen waren, werden ze in een houten kooi gezet en naar de tempel gevoerd. Het offerritueel vond op een soort platform boven op de tempel plaats. Daarna werden de slachtoffers naar het offerblok (quauhxicalli) geleid. Het ritueel werd uitgevoerd door hoge priesters. Vier priesters à vijf priesters hielden de benen en armen van het slachtoffer stevig vast, één priester de keel en de andere priester sneed zijn borst open. De priester die de borst opensneed, was gekleed in een rode tuniek en op zijn hoofd droeg hij een gele helm met groene veren. Hij sneed de borstkas open met een obsidiaan offermes (técpatl). Daarna trok hij het kloppende hart eruit en hief het hoog naar de zon. Hierna wierp hij het hart in een chacmool. Tot slot werd het lichaam van het slachtoffer via het offerblok en de tempeltrap naar beneden gegooid. Het vlees van de ledematen werd ritueel bereid en opgegeten. De schedel werd bewaard op het schedelrek en de restanten werden aan de dieren gegeven.

Figuur 38: Menselijke offerceremonie uit de Codex Magliabechiano. Het uitrukken van het hart werd gezien als het grootste offer voor de zonnegod. Het hart op deze afbeelding vliegt richting de zon en heeft achter zich een staart van bloed. In het echt rukte de hoofdpriester het hart er uit en nam deze vast in zijn hand en richtte die dan met gestrekte arm tot de zon alvorens deze in de chacmool te werpen.

Bernal Diaz schreef hierover het volgende: ¹⁴

“Er ging vrijwel geen dag voorbij of ze offerden wel drie of vier, of zelfs vijf indianen. Ze rukten hun het hart uit het lijf om het hun afgoden aan te bieden en het bloed op de tempelmuren te smeren. De armen, benen en dijen van de ongelukkigen werden afgesneden en opgepeuzeld – net zoals wij vlees halen bij de slager en opeten.” (Het verslag beschrijft wat hij zag in mei 1519 in het Azteekse dorp Cingapacinga.)

¹⁴ Indianen offeren hun vijanden en eten ze op. (2016). *Historia*, pp. 112-113.

Bernal Diaz schreef ook het volgende over de schedelrekken en wat men deed met de lichamen van de geofferden.¹⁵

“Eén plek in deze stad¹⁶ zal ik nooit vergeten, bij de tempel. Hier was een enorm aantal menschedels opgestapeld, heel netjes – het moeten er meer dan 10.000 zijn geweest. Ik herhaal meer dan 100.000. En op een andere hoek van het plein lag de berg bijbehorende mensenbotten. Die waren echt niet te tellen. Aan weerszijden ervan waren aan balken mensenhoofden opgehangen. Drie priesters, die naar men mij zei hierover speciaal waren aangesteld, hielden op dit schedelplein de wacht. Soortgelijke walgelijke taferelen zagen we verder het binnenland in elk dorp.”

Voor de belangrijkste offers aan de zon en de oorlogsgoden gebruikte men mannelijke krijsgevangenen. Van vrouwen werd het hart echter niet uitgerukt, zij werden gewurgd.

Toen de Spanjaarden in het rijk van de Azteken kwamen, waren ze ver afschuwd door de offerplechtigheden. We moeten echter wel duiden dat de Spanjaarden in diezelfde tijd verantwoordelijk waren voor minstens even grote gruweldaden. De Spaanse Inquisitie martelde er in die tijd op los. Afvalligen werden levend verbrand als voorbeeld voor anderen. In Europa waren er in de 16de eeuw ook al vele heksenvervolgingen, vaak werden velen veroordeeld door een vals proces.

Ook de offers vonden op grote schaal plaats. In dit opzicht, evenals in andere opzichten, wilde Montezuma niet voor zijn voorgangers onderdoen. Zelfs al moeten de cijfers van de geschiedschrijvers over het aantal geofferden met enige voorzichtigheid behandeld worden.

Nadat de hoofdceremonie verricht was, verzamelden de gasten zich om de heilige, hallucinerende champignons te eten, die tegenwoordig nog altijd in Mexico gevonden worden. Hoewel zij met onverzoenlijke woorden door padre Duràn werden veroordeeld:¹⁷

“Toen de offering voorbij was en de treden en de binnenplaats van de tempel in menselijk bloed baadden, gingen zij allen rauwe champignons eten. Na deze verorberd te hebben, verloren zij hun verstand en bevonden zich in een slechtere toestand dan wanneer zij veel wijn gedronken zouden hebben. Zij waren zo buiten zichzelf en vergiftigd dat velen de hand aan zichzelf sloegen en gedreven door de macht van deze champignons hadden zij visioenen en openbaringen van de toekomst daar de duivel in hun dronken toestand tegen hen sprak.”

8.1.2 Dierenoffers

Er werden niet alleen mensen geofferd bij de Azteken. Er werden soms ook dieren geofferd. De Azteken offerden vooral kwartels, honden, kalkoenen en voor speciale gelegenheden ook jaguars. Archeologen hebben bij de fundamenten van de Temple Mayor in Tenochtitlán jaguarbotten gevonden.

¹⁵ Indianen offeren hun vijanden en eten ze op. (2016). *Historia*, pp. 112-113.

¹⁶ De stad is Xocotlan waar de Spanjaarden doortrokken op weg naar de hoofdstad. De inwoners hadden honderden vijanden geofferd en hun geraamtes op het centrale plein opgestapeld.

¹⁷ Davies, N. (1973). *De Azteken Opkomst, bloei en ondergang van een exotische beschaving*. London Ltd.:MacMillan. (pagina 207-208).

8.2 Goden

8.2.1 Huitzilopochtli

Figuur 39: De god Huitzilopochtli.

De naam Huitzilopochtli betekent “de kolibrie aan de linkerzijde”.

Hij was de god van de zon en de oorlog, en de beschermer van de stad Tenochtitlan.

Deze god werd iedere dag geboren uit de aardgodin Coatlicue. Hij stierf iedere avond opnieuw en verdween in de aarde. Als krijger was het zijn taak om de sterren en de maan te verslaan. Om dit te doen, had hij extra krachten nodig die hij vond in mensenbloed.

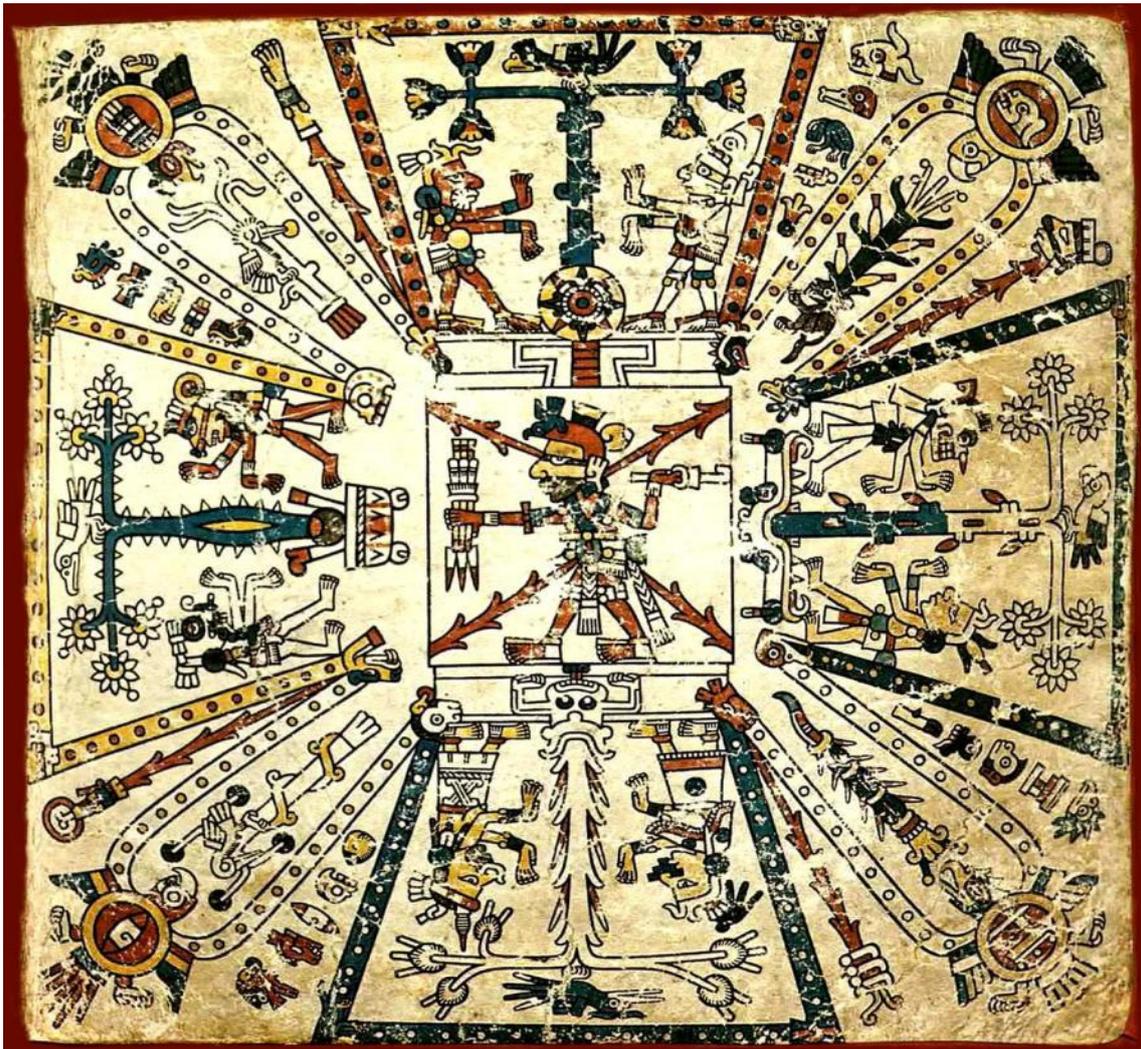
Dit vonden de Azteken normaal. De mens werd geschapen uit het bloed van de goden en dus zou het bloed van de mensen ook terugkeren naar de goden. Huitzilopochtli werd altijd afgebeeld met in zijn ene hand een vuurspuwende slang en in zijn andere hand een schild. Vaak werd hij afgebeeld als een kolibrie en soms als een mens met de veren van een kolibrie.

8.2.2 Tezcatlipoca

De naam Tezcatlipoca betekent “rokende spiegel”. De naam kwam tot stand doordat de zieners zichzelf in een trance toestand hadden gebracht en door het kijken naar vulkanisch glas. In het zwartglanzende oppervlak zagen ze figuren die de toekomst van de stam bekendmaakten.

In veel verhalen was Tezcatlipoca verantwoordelijk voor het kwaad en de wreedheid onder de mensen. Oorspronkelijk was hij de zonnegod, maar in zijn strijd met Quetzalcoatl werd hij de god van de duisternis en tovenarij. Voor de schepping had hij met Coatlicue geworsteld en verloor zo zijn voet.

Tezcatlipoca werd afgebeeld met een spiegel op de plaats waar zijn voet ontbrak. Hij droeg een schild, speer en lans en op zijn hoofd een vedertooi.

Figuur 40: Deze pagina uit de Codex Fejervary-Mayer laat zien hoe de “vuurgod”, in het midden van het universum, gevoed wordt met het offerbloed uit het hoofd, de hand, het been en de ribben van Tezcatlipoca (klokgewijs voorgesteld op de diagonalen). Uit de tekening blijkt hoeveel belang de Azteken, zoals de meeste Amerikaanse Indianen, aan de vier windstreken hechtten. Elke windstreek is voorgesteld als een boom met een vogel, waarbij de boom ondersteund wordt door twee goden die geassocieerd zijn met de betreffende windrichting. De boom van de noordenwind, rechtsonder, hangt vol met offermensen die uit de opengesperde muil van de aarde komen. De twee goden zijn Mictlantecuhtli, de “god van de dood”, en Cinteotl, de “godin van de maïs”. Op de vier hoeken bevinden zich behalve de in stukken gedeelde Tezcatlipoca, ook de tijdssymbolen.

8.2.3 Tlaloc

De naam Tlaloc betekent “aarde”.

Tlaloc was de regengod. Hij werd voorgesteld met grote tanden en was gemakkelijk te herkennen aan zijn brilvormige ogen. Hij was half mens en half krokodil. Veel schilderijen en wandfresco's toonden de god bij het verschijnen van maïs en water. Een andere gave van Tlaloc waren bloemen en vlinders, die hij met gulle hand uitzond. Voor de vruchtbaarheid van de oogst werden ook vaak jonge kinderen geofferd. Als de slachtoffertjes huilden, werd dit als een bijzonder goed teken beschouwd omdat hun tranen regen en vocht symboliseerden. Ook brachten mensen wierookoffers om deze god gunstig te stemmen. Ze dachten op die manier beschermd te zijn tegen honger en droogte. Wanneer hij woedend werd, zorgde hij voor overstromingen, hagel, sneeuw en ondraaglijke droogte.

8.2.4 Quetzalcoatl

De naam Quetzalcoatl betekent “gevederde slang”.

Quetzal, de veer van de quetzalvogel, verwijst naar het schone in zijn aard, terwijl het eigenlijk “kostbaar” betekent. “Coatl”, het tweede deel van zijn naam, heeft twee betekenissen: “slang en tweeling”.

Quetzalcoatl was een van de meest aanbeden goden van de Azteken. Hij was de god van storm en wind. Deze god kon de mensen niet alleen straffen door tornado's en waterhozen op hen los te laten, maar hij kon ook belonen door de landbouw te begunstigen.

Quetzalcoatl werd altijd met open armen ontvangen in de lente.

Hij werd meestal afgebeeld als een god met een lichte huidskleur, vogelsnavel en een hoed van jaguarhuid bezet met edelstenen. Deze god was tegen mensenoffers.

Figuur 41: De god Quetzalcoatl.

Nog enkele goden die aanbeden werden:

Scheppergoden

Ometecuhtli
Tezcatlipoca

Zon, maan en Venus

Tonatiuh = zonnegod
Metzli = maangod
Huitzilopochtli = god van de zon en de oorlog

Aarde en vruchtbaarheid

Xipe Totec = god van de vegetatie en lente
Centéotl = maïsgod
Chicomécóatl = maïsgodin
Cihuacóatl = vruchtbaarheidsgodin

Figuur 42: De god Xipe Totec.

Dood en lotsbestemming

Tezcatlipoca = god van de nacht en het lot, ook geassocieerd met koningschap, schepping, verwoesting, bedrog en oorlog

Mictlantecuhtli = heer van het dodenrijk

Regen, wind, water

Tháloc = regengod

Quetzalcóatl = storm en wind, ook Witte Tezcatlipoca genoemd, verbonden met onder andere het Westen

Ehecatl = windgod

Chalchiúhtlicue = godin van bronnen, rivieren en zee

Atl = watergod

Vuur

Huehuetéotl = oude vuurgod

Xiuhtcuhtli = vuurgod

Chantico = aardgodin

Oorlog

Huitzilopochtli = Mexica-Azteekse stamgod, geassocieerd met de zon en oorlog. Ook wel Blauwe Tezcatlipoca genoemd, verbonden met het Zuiden.

Handel

Yacatecuhtli = patroongod van handelaren en reizigers

Geneeskunst en voedsel

Patécatl = god van de geneeskunst

8.3 Azteekse mythologie

Het Azteekse universum bestond uit verschillende lagen en de scheppingsverhalen zijn erg ingewikkeld. In het Azteekse geloof bestond het universum uit drie delen: de aarde, de hemel en de onderwereld.

8.3.1 De aarde

De hoofdstad Tenochtitlan was volgens het Azteekse universum het middelpunt van de hemel, de aarde en de onderwereld. Volgens de legende heette de plaatselijke bevolking de Tenochca. De oorlogsgod, Huitzilopochtli, noemde hen de Mexica en gaf hen de opdracht een hoofdstad te bouwen op een eiland in het Texcocomeer. In het midden van de stad stond er een prachtige tempel die gewijd was aan de goden Huitzilopochtli (god van de zon) als Tlaloc (god van de regen).

8.3.2 De hemel

De hemel was volgens de Azteken een enorme koepel. Ze bestond uit dertien niveaus die vanaf het aardoppervlak verrees. Op het hoogste niveau leefde Ometeotl. Hij was een tweevoudige god, wat betekende dat hij zowel mannelijke als vrouwelijke eigenschappen had. Ometeotl was verantwoordelijk voor de schepping van nieuwe zielen. Geen enkele andere god of sterveling kon dit verheven rijk betreden. Er waren verschillende niveaus in het hiernamaals. In welk niveau men terecht kwam, was afhankelijk van het spirituele leven

van de overlevende. Het Huis van de Zon in het oosten was de ultieme beloning. Daar konden de zielen eeuwig blijven en ze hoefden niet terug naar de aarde.

Voor hen die stierven in de strijd of tijdens een bevalling was in het Westen een rustig hiernamaals gereserveerd. Andere goede zielen kwamen dan weer terecht in het Land van de Wolken, het Land van de Vleeslozen of het Land van Water en Mist.

8.3.3 De onderwereld

Voor de Azteken was de wijze waarop iemand stierf de bepalende factor. Zoals eerder beschreven hielpen geofferde krijgsgevangenen en vrouwen die op hun kraambed waren overleden de zon in zijn baan door de hemel. Slachtoffers van waterrampen of blikseminslagen werden opgenomen in het rijk van Tlaloc, de regengod. Mensen die een natuurlijke dood stierven, kwamen via een reis door een ondergrondse rivier in het dodenrijk, Mictlán (dat wat onder ons is) genaamd, waar zij gedurende vier jaar verbleven.

Wanneer een ziel de onderwereld bereikte, ontmoette hij of zij Zwarte Tezcatlipoca. Hij leidde de ziel van de overlevende door de negen niveaus van Mictlan. De ziel moest een reeks testen doorstaan in een periode van vier jaar. Daardoor doorkruiste ze een angstaanjagend berglandschap met verraderlijke rivieren en aardbevindingen. Indien ze de test goed doorstonden, werden ze toegelaten tot een van de hemelrijken. Bij falen moesten ze eeuwig op het onderste niveau blijven.

8.4 Kalender

In het leven van de Azteken was tijdmeting belangrijk. Ze gebruikten twee soorten kalenders tegelijkertijd. Een voor het verloop van de echte tijd en een andere voor het vaststellen van de religieuze feesten. Dit dubbelsysteem werd gebruikt om te bepalen wanneer men het best gewassen kon planten. Hiervoor gebruikte men de kalender die de echte tijd aangaf. Wanneer men de goden moest raadplegen, gebeurde dit aan de hand van de religieuze kalender.

8.4.1 De echte kalender

De echte kalender bestond uit 365 dagen verdeeld over 18 maanden. Iedere maand bestond uit 20 dagen met aan het einde 5 extra dagen.

8.4.2 De religieuze kalender

Op de religieuze kalender telde een jaar 260 dagen verdeeld over 13 maanden van elk 20 dagen.

De 20 dagen van de religieuze kalender waren genoemd naar dieren, dagelijkse voorwerpen en krachten die in de Azteekse samenleving een rol speelden.

Elke dag van de Azteekse kalender was aan een bepaalde god gewijd. Of dagen goed of slecht waren, werd bepaald door de god. Aan de hand van de kalender wisten de Azteken welke taken er moesten uitgevoerd worden.

8.4.3 De kalendersteen

De Azteekse scheppingsmythen zijn in steen gehouwen op de indrukwekkende kalendersteen. Deze schijf van 3,65 meter doorsnede is niet zomaar een kalender. In het centrum bevindt zich het gezicht van de zonnegod Tonatiuh. Hij wordt omringd door vier symbolen die de creaties van de wereld moeten voorstellen. De symbolen van de dagen van de zonnemaand staan ook afgebeeld op de steen. Pictogrammen die de dagen en maanden voorstellen, sieren de kalender. Aan de hand van de steen kon men bepalen

wanneer een eclips zou plaatsvinden. De steen werd ontdekt in 1790 in het centrum van Mexico stad. Deze steen staat nu in het Nationaal Museum voor Antropologie in Mexico. De rijk gebeeldhouwde steen was ooit een deel van een complexe tempel. Hij had de doorsnede van 3.58 meter en was 98 cm dik en woog 25 ton. Toen de steen ontdekt was, lag hij ondersteboven.

Figuur 43: Deze kalendersteen stond ooit halverwege de trap van de Grote Piramide in Tenochtitlán. In het midden is de zonnegod Tonatiuh afgebeeld.

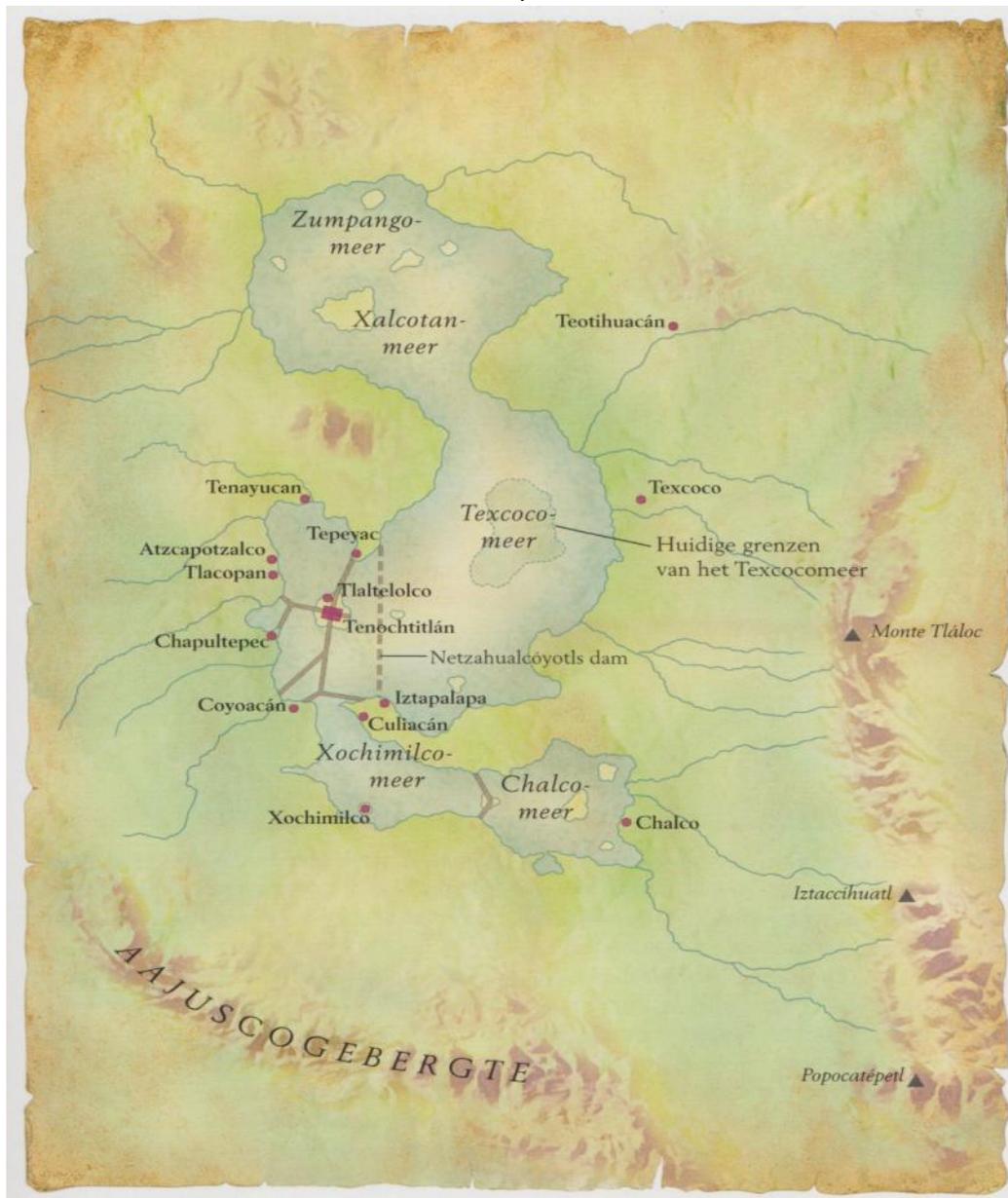
8.5 Religieuze feestdagen

Azteekse festival kalender			
Festivalnaam	Westerse datum	Geëerde goden / godinnen	Riten
Atlcahualo / Xilomanaliztli "einde van water =>droogte"	14 februari - 5 maart	Tlaloc	Offeren van kinderen tot Tlaloc en de maïsgoden.
Tlacaxipehualiztli "het villen van mensen"	6 maart - 25 maart	Xipe Totec	Villen van gevangenen, arena gevechten, priesters droegen de huid van slachtoffers gedurende twintig dagen
Tozoztontli "kleine wake"	26 maart - 14 april	Tlaltecuhltli Tlaloc Xipe Totec	Ceremonieel zaaien van zaad en begraven van de huiden van de geville gevangenen, offeren van bloemen en geroosterde slangen naar de aarde.
Huey Tozoztli "grote wake"	15 april - 4 mei	Cinteotl Tlaloc Chicomcoatli	Offeren van kinderen op Mt. Tlaloc, zegening van maïszaad,
Toxcatl "droogte"	5 mei - 22 mei	Tezcatlipoca Huitzilopochtli	Feesten, dansen, het offer van kleine vogels, offer van "Tezcatlipoca".
Etzalcualiztli "Het eten van gekookte bonen en maïs"	23 mei - 13 juni	Tlaloc Chalchiuhtlicue Quetzalcoatli	Priesters hielden vasten en baden voor regen
Tecuilhuitontli "klein feest van de goden"	14 juni - 3 juli	Xochipilli	Feesten voor de godin van het graan, offer van "Huixtocihuatl"
Huey Tecuilhuitl "groot feest van de goden"	4 juli - 23 juli	Xilonen Maïs Goden	Feest van Xilonen, offer van "Cihuacoatl" en "Xilonen", Edelen delen eten en geschenken uit aan het volk.
Tlaxochimaco / Miccailhuitontli "bloemenoffer / klein feest van de doden"	24 juli - 12 augustus	Huitzilopochtli Tezcatipoca	Offers aan de doden en de god van oorlog en de zon. Het maken van de Xocotl paal
Xocotl Huetzi / Huey Miccailhuitl "rijpen/vallen van de vrucht / het grote feest van de doden"	13 augustus - 1 september	Huehueteotl Xiuhtecuhtli	De feesten van de Xocotl paal, vuuroffers, aderlatingen.
Ochpaniztli "het vege"	2 september - 21 september	Tlazolteotl Toci Teteo innan Coatlicue Cinteotl	Rituele schoonmaak, rituele baden, offer van "Teteo innan"
Teteo Eco "komst van de goden "	22 september -	alle goden	Aderlating, feest van Huitzilopochtli, de dans van de oude mannen.

	11 oktober		
Tepeilhuitl "feest van de bergen"	12 oktober - 31 oktober	Xochiquetzal Tlaloc Goden van de handel	Offeren aan de bergen, offer van "Xochiquetzal", feesten van de goden van verschillende beroepen
Quecholli " naam van een vogel (de rooskleurige lepelaar)"	1 november - 20 november	Mixcoatl	Rituele jaagt, offer van slaven en gevangenen, maken van wapens ter voorbereiding op oorlog
Panquetzaliztli "hijzen van vlaggen van quatzalveren"	21 november - 10 december	Huitzilopochtli	Opheffen van banners, Groot Huitzilopochtli festival, offers van slaven en gevangenen, rituele gevechten, het drinken van Pulque, aderlating
Atemoztli "van van het water"	11 december - 30 december	Tlaloc	Waterfeesten, offering van Tlaloc beeltenissen gemaakt van maïsdeeg.
Tititl "het strekken"	31 december - 19 januari	Ilamatecuhtli Cihuacoatl	Feesten ter ere van oude mensen, Dans van de "Cihuateteo", vruchtbaarheid rituelen, kooplieden offeren slaven.
Izcalli "wedergeboorte, groeien"	20 januari - 8 februari	Tlaloc Xiuhtecuhtli	Eten van Amaranth Tamales, dierenoffers aan de vuurgod, feest voor Xiuhtecuhtli om de vier jaar.
Nemontemi	9 februari - 13 februari	Tzitzimime demonen	Vijf pech dagen aan het eind van het jaar, Mensen bleven thuis en werkten niet om rampspoed te voorkomen.

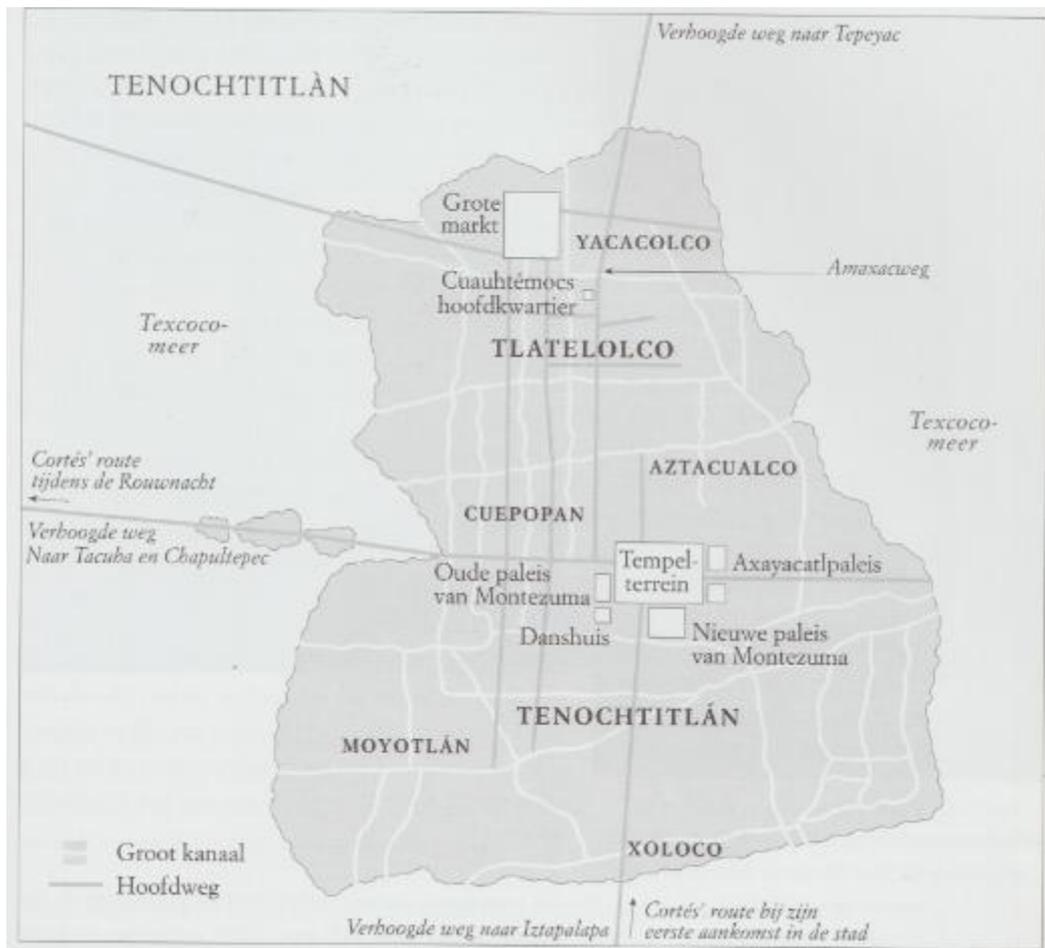
9 Tenochtitlán

Tenochtitlán werd vermoedelijk in het jaar 1325 gesticht. De stad moest volgens de legende gebouwd worden op de plaats waar een arend op een cactus een slang op at. De Azteken zagen tijdens hun zwerftocht dit tafereel gebeuren op een eiland in het midden van het Texcoco meer. De Azteken besloten toen om op dit eiland hun stad te bouwen.

Figuur 44: Kaart van het Texcocomeer en omgeving. Netzahualcóyotl was een 16 kilometer lange dijk om het zoetwatermeer, met daarin Tenochtitlán af te sluiten.

De stad werd op dezelfde manier als Teotihuacán gebouwd, namelijk in een dambordpatroon. Tenochtitlán was verdeeld in vier grote wijken, deze staan voor de vier heilige elementen: water, aarde, lucht en vuur. De stad werd verder ook doorkruist door verschillende kanalen die dienden als transportmiddel. De kanalen zorgden verder dat de stad niet overstromde tijdens periodes met hevige neerslag. In het centrum van de stad bevond zich het ceremoniële gebied met de Grote Tempel. Daar vlakbij lagen het keizerlijke paleizencomplex en het enorme marktplein van Tlateloco. Verhoogde en geplaveide wegen van 3,5 meter breed verbonden de stad met de rest van de wereld. Er waren drie grote invalswegen die over het meer naar de oevers liepen. Sommige stukken van de ingangswegen waren verplaatsbaar zodat, in geval van een aanval, de aanvallers de stad niet konden bereiken. Eén in het noorden, één in het westen en één in het zuiden. De stad was uiteraard ook via kano bereikbaar.

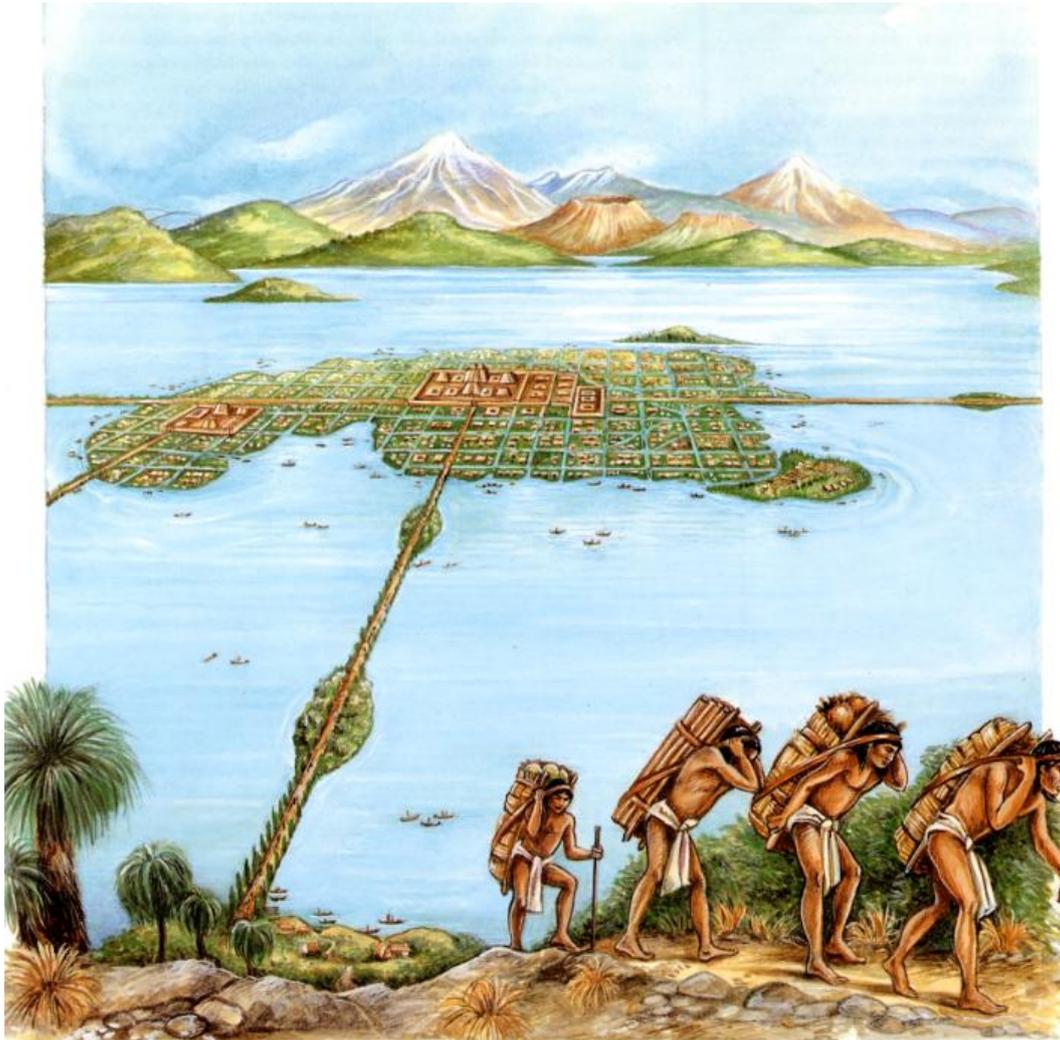
Figuur 45: Stadsplan van Tenochtitlán.

Begin 16de eeuw was Tenochtitlán, met zo'n 200 000 inwoners, een van de grootste steden ter wereld. Ter vergelijking: Parijs telde op dat moment ongeveer 185 000 inwoners, Lissabon ongeveer 55 000, Londen 50 000 en Antwerpen 40 000.

Bij het zien van Tenochtitlán waren de Spanjaarden verwonderd. Ze hadden nog nooit zo'n grote en mooie stad gezien. Cortés schreef in zijn brieven aan keizer Karel V over hoe mooi en groot deze stad in de Nieuwe Wereld was.

Bij het aanzien van de stad schreef Bernal Diaz het volgende¹⁸: “Toen we al die op het water gebouwde steden en dorpen zagen, en de andere grote steden op het land, en de rechte en vlakke geplaveide weg naar Mexico, waren we verbaasd. Al die uit het water verrijzende stenen steden, heiligdommen en gebouwen leken een betoverd visioen uit het verhaal van Amadis. Sommige van onze soldaten vroegen zelfs of het niet allemaal een droom was. Het mag dan ook geen verbazing wekken dat ik in deze trant schrijf. Alles was zo prachtig dat ik geen woorden heb voor de eerste aanblik van dingen die niemand ooit eerder gehoord, gezien of gedroomd had.”

Bernal Diaz des Castillo, *Historia verdadera de la conquista de la Nueva España*, ca. 1565

Figuur 46: Reconstructie van de stad Tenochtitlán gezien van uit het westen.

¹⁸ Wood, M. (2002). *De conquistadores*. Uitgeverij: Kosmos Z&K.

9.1 Markt

De markt was in het begin van de 16de eeuw de grootste van Mexico en werd dagelijks door tienduizenden bezoekers bezocht. De markt van Tlatelolco lag in het noorden van de stad. Rondom de markt lagen ook galerijen. Op de markt waren zeer uiteenlopende producten te koop die over heel het rijk voorkwamen of verder. Op de markt waren ook opzichters die de koopwaar inspecteerden. Verder kwam men ook naar Tlatelolco voor de barbier, de kapper, voor schoonheidsproducten of voor gewoon de sociale contacten.

De Spanjaarden kregen een rondleiding van edelen toen ze op de markt van Tenochtitlán voor het eerst bezochten.

Bernal Diaz beschreef de markt als volgt:¹⁹ “ De edelen die bij ons ware, wezen ons op de fijnste goederen en gaven overal een uitgebreide uitleg bij. Elke soort koopwaar had zijn eigen verkoopsplek. Eerst gingen we naar het deel waar zilveren en gouden voorwerpen, edelstenen, met veren versierde kleren en andere artikelen werden verkocht, en slaven van beiderlei kunne. De slaven markt was net zo groot als de Portugese slavenmarkt van

Figuur 47: Maquette van de markt van Tlatelolco.

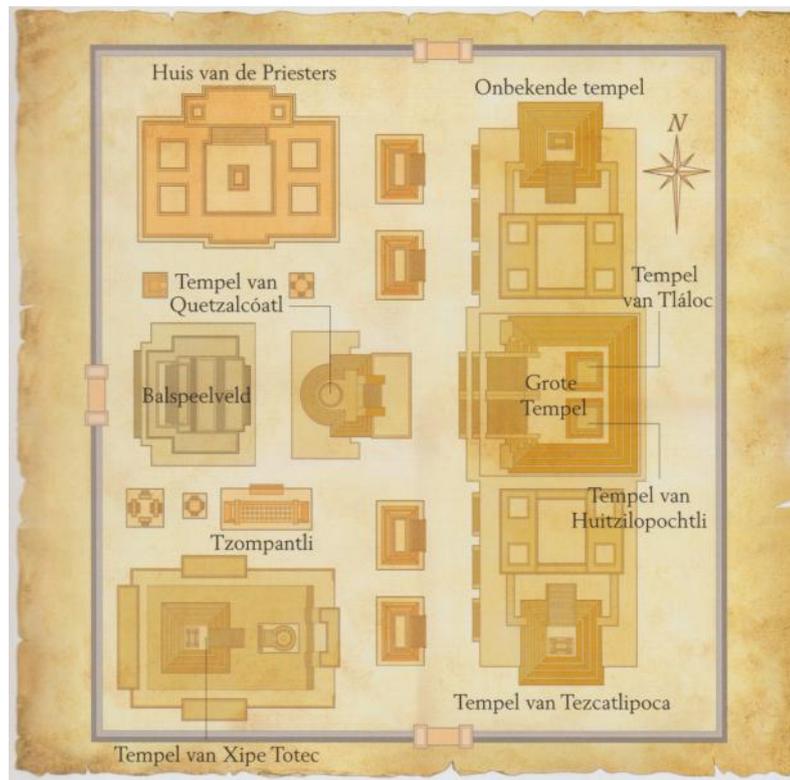
Guinea. Om te voorkomen dat ze wegliepen hadden de slaven halsters om hun nek, maar een enkeling liep vrij rond. Daarna kwamen de handelaren in bulkgoederen: cacao, katoen en textiel van getwijnd garen. Kortom, alle soorten goederen die in heel Nieuw-Spanje worden geproduceerd, zijn hier te vinden. En het deed me in alles denken aan een marktdag in mijn thuisstad Medina del Campo, waar elk soort koopwaar een eigen straat toegewezen heeft gekregen.”

9.2 Het tempelterrein

Het tempelterrein lag in het centrum van Tenochtitlán. Het terrein was omsloten met een stenen muur. De muur had een zijde van zo'n 365 meter en had de naam 'coatepantli' (slagenmuur) vanwege de gravures van slagen. In het oosten bevond zich de Grote Tempel. Ten zuiden hiervan stond de tempel van Tezcatlipoca, ten noorden van de Grote Tempel stond ook een tempel maar deze is niet bekend van welke god deze was. Ten westen van de Grote Tempel bevond de tempel van Quetzalcoatl en het balspeelveld. Deze was de enige ronde tempel en was zo gebouwd zodat de wind er een gierend geluid veroorzaakte.

Verder bevond zich in het tempelterrein militaire gebouwen voor de elite krijgers en er was ook nog een tempel van Xipe Totec.

¹⁹ Op de grote markt is van alles te koop. (2016). Historia. pp. 112-113.

Figuur 48: Kaart van het tempel terrein.

9.3 De Grote Tempel

De eerste tempel van Tenochtitán werd in 1325 gebouwd het stichtingsjaar van de stad. De eerste tempel was voor de god Huitzilopochtli. Later werd er een schrijn bij gezet voor de god Tlaloc. Archeologen weten dat de tempel rond 1390, 15 meter hoog was en dat beide schrijnen met de trappen te betreden waren. De grote tempel werd verschillende keren

Figuur 49: Reconstructie tekening van de Grote Tempel. Het heiligdom rechts op de piramide was gewijd aan de regengod Tlaloc, het heiligdom links aan Huitzilopochtli, de belangrijkste god van de Azteken.

verbouwd en uitgebreid. Volgens archeologen werd de tempel zeker zes keer verbouwd.

Rond 1431 drie jaar naar de oprichting van de Azteekse driebond werd de tempel vergroot en verhoogd.

Onder leiding van Montezuma I werd de tempel in 1454 nog verder uitgebreid. Er kwam een nieuwe trap aan de west kant en ambachtslieden brachten veel versieringen aan. Onder het bewind van Montezuma I werd er veel geofferd op de tempel.

Toen de Spaanse conquistadores de tempel zagen was deze mooi beschilderd. Het schrijn van Tlaloc was blauw geverfd, het schrijn van Huitzilopochtli was roodgeverfd. De tempel was op dat moment zo'n 80 bij 100 meter en was circa 60 meter hoog. Een Spanjaard die de tempel bezocht telde 114 treden. Van af de top had je een mooi uitzicht over de stad.

Na de val van de stad werden de tempels verwoest waaronder ook de Grote

Figuur 50: De contouren van de piramide, afgebeeld over deze foto van het opgravingsterrein van de Grote Tempel, geven een indruk van de aanblik die de piramide moet hebben geboden toen Cortés in 1519 in Tenochtitlán aankwam.

Tempel. Veel stenen van de tempels werden gebruikt door de Spanjaarden voor de bouw van nieuwe gebouwen. In de 20ste eeuw begon men

met het zoeken naar waar deze tempel juist stond. In het begin van de eeuw vond men een eerst de zuid-west hoek van de tempel. Daarna vond men een deel van de trap. Het was pas in de tweede helft van de 20ste eeuw dat de rest van de fundering van de tempel werd blootgelegd.

De Grote Tempel staat ook wel bekend als de 'Templo Mayor'.

Figuur 51: Deze chacmool maakte vroeger deel uit van de Grote Tempel in Tenochtitlán. Hij stond bij het altaar voor de regengod Tlaloc. De priester legde het hart van de geofferde in de schaal, die het beeld vasthoudt.

9.4 Hygiëne in de stad

In tegenstelling tot wat men zou denken, was deze grote stad enorm proper voor zijn tijd. Zo had de stad een openbare straatvegerdienst die zo'n 1000 man ter beschikking had. Er was ook een vuilnisophalingsdienst, een aquaduct voorzag de stad van drinkwater en er waren openbare toiletten.

10 De Spaanse verovering van het rijk en de ondergang

10.1 Proloog

Op 8 februari 1517 voeren drie schepen bemand met 110 Spanjaarden onder leiding van Antonio Alaminos in westelijke richting vanuit Cuba. Antonio Alaminos had ook met Columbus gevaren en was ervan overtuigd dat er ook land in het westen moest zijn. Eenentwintig dagen na hun vertrek bereikten ze Kaap Catoche in Mexico. Toen de Spanjaarden aan land gingen, vielen ze in een hinderlaag van de Maya's. De Spanjaarden vonden een open ruimte in het woud en zagen drie stenen huizen. Dit was de eerste keer dat ze in de Nieuwe Wereld stenen gebouwen zagen. Dit duidde aan dat hier een zekere beschaving was. De nieuwsgierige Spanjaarden betraden een huis en zagen er in hun ogen verschillende afgodsbeelden. Er werd ook een houten kist gevonden met daarin gouden en koperen ornamenten. De Spanjaarden keerden terug naar hun schepen. Ze waren ervan overtuigd dat deze westelijke landen een bijzondere ontdekking waren. De expeditie zeilde vijftien dagen langs de kust van Yucatán tot er een baai met een stad in zicht kwam. Hier gingen ze aan wal om hun watervoorraad aan te vullen, maar ze werden opnieuw aangevallen door de Maya's. Dit gevecht was heviger dan het eerste. Er vielen zo'n 50 doden aan Spaanse kant en een onbekend aantal Maya's. Omdat er niet genoeg mannen overbleven om alle schepen te bemannen, verbrandden ze het kleinste schip. Alaminos besloot noordwaarts naar Cuba te zeilen langs Florida, waar hij zeker was drinkwater te vinden. Op de terugweg van de waterbron werden ze voor de derde maal aangevallen door vijandige indianen. Alaminos en de overgebleven bemanning hadden de buik vol van de expeditie en ze besloten terug naar Cuba te varen. Ondanks alle verliezen meenden ze iets belangrijks ontdekt te hebben, namelijk rijke gebieden in het westen die nog niet geëxploreerd waren. Het gerucht van de vondst van gouden voorwerpen verspreiden zich over Cuba en zou tenslotte ook Spanje bereiken. Een halve eeuw later schreef Bernal Diaz:²⁰ " Er werd gezegd dat er op aarde geen betere gebieden ooit ontdekt waren."

Figuur 52: Diego Velásquez

Zodra het verslag van de expeditie Diego Velásquez, de gouverneur van Cuba, bereikte, besloot hij direct een tweede expeditie te organiseren. De tweede expeditie stond onder leiding van Juan de Grijalva. Deze expeditie kon meteen op veel vrijwilligers rekenen.

In korte tijd meldden zo'n 240 man zich aan. In april van het jaar 1518 vertrok de tweede expeditie. Tegen 3 mei waren ze weer in de buurt van Champotón, waar de eerste expeditie er van langs had gekregen. Deze keer waren de Spanjaarden beter voorbereid, ze hadden onder andere kanonnen bij zich. De Maya's konden geen stand houden en vluchtten de naburige moerassen in. De expeditie zeilde verder en kwam weer vijandige Maya's tegen. Deze keer trachtte Grijalva aan de hand van een tolk uit te leggen dat hij enkel handel wou drijven. Het Maya opperhoofd ging hiermee akkoord. Er werd geruild, maar er was weinig goud bij en toen de Spanjaarden om meer vroegen, wezen de inboorlingen naar het westen. Nadat de ruilhandel gedaan was, zeilden de Spanjaarden verder langs de kust.

²⁰ Blacker, I., & Eckholm, G. (1965). Cortés en de ondergang der Azteken. W. Gaade

Toen ze langs de kust voeren, kwamen er steeds meer Maya's naar daar die de Spanjaarden lokten met witte banieren²¹ om handel te drijven. Grijalva ging op de uitnodiging in en verhandelde zes dagen lang goedkope kralen voor goud en edelstenen. Grijalva zeilde tevreden verder en bereikte een eiland voor de kust van Mexico. Hier zagen ze een aantal stenen gebouwen en een tempel staan. De Spanjaarden gingen aan land en zagen hier indianen met opengereten borst en afgesneden armen en benen. De Spanjaarden doopten dit eiland in offereiland. Men wou de expeditie verderzetten, maar de schepen begonnen te lekken en men besloot terug naar Cuba te varen. Terug in Cuba aangekomen, was één blik op de schatten van Velásquez genoeg om een derde expeditie te organiseren.

10.2 Cortés en de voorbereiding van de derde expeditie

Het nieuws van Grijalva's ontdekkingen wekte veel belangstelling op bij de Spaanse kolonisten op Cuba. Een van hen die hiervoor veel belangstelling had, was Cortés. De gouverneur Velásquez overlegde met Cortés over de derde expeditie. Het pas ontdekte land ging ongetwijfeld veel rijkdom opleveren. Grijalva's mislukking was volgens velen te wijten aan zijn laffe optreden. Nu kreeg Cortés de kans om zijn fortuin te kunnen maken waar hij al zo lang van droomde. Cortés ging op het aanbod van Velásquez in. Cortés moest het grootste deel van zijn expeditie zelf financieren. De expeditie hoorde een ontdekkingsreis te zijn. Cortés kreeg uitdrukkelijk geen toestemming om handel te drijven, vijandelikheden aan te gaan of om het binnenland vanaf de kust te verkennen. Door deze strenge voorwaarden op te leggen, dacht Velásquez dat hij met de derde expeditie Cortés geen plezier deed. Voor Velásquez was het een manier om zich van zijn rivaal Cortés te ontdoen. Velásquez vertrouwde Cortés namelijk niet volledig.

Ondanks de slechte vooruitzichten wist Cortés een redelijke strijdmacht op de been te brengen van ongeveer 500 soldaten en een onbekend aantal slaven. Maar ze vormden een schamel gezelschap, met slechts zestien paarden en zo'n twaalf vuurwapens die ze moesten delen. Een duidelijk teken van armoede onder de deelnemers die hun uitrusting grotendeels zelf moesten bekostigen. Dertig van hen waren kruisboogschutters, de anderen waren bewapend met zwaarden en pieken. Er waren ook veertien kleine stukken artillerie. Hier liet Cortés zijn leiderskwaliteiten al zien. Hij wist al deze mannen te ronselen door hen te beloven dat hij zijn bevelen te buiten zou gaan en dat hij gebied wilde veroveren met ongekende rijkdommen. Cortés moest zijn bevelen wel te buiten gaan, hij had immers zo goed als al zijn geld in de expeditie gestoken. Cortés nam ook de charismatische Pedro de Alvarado mee, die Yucatán al kende. Velásquez en zijn medestanders waren geschrokken door de snelheid van Cortés zijn voorbereidingen. De gouverneur besloot hem af te zetten als kapitein en gaf het bevel dat hij geen voedsel en uitrusting meer mocht kopen. Cortés negeerde dit order. Velásquez gaf de opdracht Cortés uit zijn functie te ontzetten. Hierop besloot Cortés uit te varen.

10.3 Cortés ontmoet Dona Marina

De vloot die Cuba verliet, bestond uit elf schepen (waarvan vier grote schepen). Cortés had zo'n 530 Europeanen onder zijn commando. Daarvan waren zo'n honderd zeelieden. Verder had hij ook een arts, diverse timmerlieden en minstens acht vrouwen aan boord. Ook had hij een indiaanse visser die Maya sprak en als tolk diende. Tot slot had hij ook veel honden bij (deze waren zeer agressief en werden gebruikt voor oorlogsvoering, bovendien hadden de indianen deze dieren nog nooit gezien). De rest van zijn bemanning bestond uit soldaten.

²¹ Vaandels

Cortés kwam het eerst aan bij Cozumel, een eiland voor de kust van Yucatán. Hier zag hij voor het eerst de Maya beschaving en had hij al meteen een meevaller. Eilandbewoners vertelden hem over twee christenen die schipbreuk hadden geleden en gevangen werden gehouden. Een paar dagen later kwam er een kano aan met daarin een Spanjaard in indianenkleren. Zijn naam was Gerónimo de Aguilar en hij had in 1511 schipbreuk geleden. De andere Spanjaard was Gonzalo Guerrero, hij wou niet mee met Cortés. Hij was Maya geworden, was getrouwd met een Mayavrouw, had kinderen met haar en sprak Maya. Gonzalo Guerrero had zich ook maatschappelijk weten op te klimmen en had een hoge militaire rang. Tijdens zijn gevangenschap bij de Maya's had de Aguilar de taal leren spreken en diende hij als tolk voor Cortés. Cortés zeilde rond het schiereiland. Het was een reis van ongeveer 400 mijl (ongeveer 643 km) langs de kust en toen kwam hij aan in de golf van Mexico. Cortés stopte bij de monding van de Tabasco-rivier en ging aan wal. Hier lag de grote inheemse nederzetting Potonchanán. Het kwam tot een schermutseling die de Spanjaarden wonnen dankzij hun superieure wapens. De indianen onderwierpen zich en gaven de Spanjaarden verschillende geschenken waaronder twintig vrouwen. één van de vrouwen zou van onschatbare waarde zijn. Haar naam was Malinali, maar de Spanjaarden noemden haar Doña Marina. Zij kon het Nahuatl en het Maya spreken. Via Gerónimo kon Cortés in het Maya met Doña Marina praten en in het Nahuatl met de Azteken. Naast de taal was Doña Marina ook vertrouwd met de Azteekse- en Mayacultuur. Doña Marina werd Cortés zijn persoonlijke maîtresse en tolk. Zij had een taalkundige knobbel, want ze leerde al vrij snel Spaans spreken.

10.4 Cortés ontscheept in Mexico

De vloot vertrok en bereikte in april 1519 het Offereiland waar Grijalva eerder bij de tweede expeditie was geland. Op Witte Donderdag ging de expeditie voor anker dicht bij het huidige Veracruz. Op Goede Vrijdag werd er ontscheept en er werd een klein kampement gebouwd. Er werd die dag ook contact gezocht met de plaatselijke indianen die tot het Aztekenrijk behoorden. Het nieuws over de Spaanse landing had zich snel verspreid, want de volgende dag kwam er een afgezant van Montezuma naar het Spaanse kamp. Er werden geschenken gewisseld en Cortés liet wat kanonschoten afvuren om indruk te maken.

Cortés liet de afgezant weten dat hij graag de vorst van dit rijk wilde ontmoeten. De afgezant zei tegen Cortés dat hij de boodschap zou overbrengen. De volgende dag was het Pasen en een Azteekse hofmeester kwam in eigen persoon naar het Spaanse kamp. Cortés stelde zich voor als ambassadeur van een machtige koning die "het grootste deel van de wereld regeerde". Die koning had over Mexico gehoord en Cortés als zijn afgezant gestuurd. Cortés vroeg waar Montezuma zich bevond en zei tegen de hofmeester dat hij hem graag wilde ontmoeten. In de tussentijd bood de hofmeester geschenken aan van Montezuma, zoals gouden voorwerpen en katoenen kleding. Cortés had niet veel om terug te geven. Cortés liet aan de hofmeester zijn militaire macht zien door kanonnen en geweren te laten vuren en zijn cavalerie te laten galopperen op het strand. Voordat de hofmeester vertrok, vond er nog één belangrijk gesprek plaats. Cortés vroeg of ze nog meer goud hadden. Hij zei "dat is goed tegen een slecht hart". "Mijn mannen lijden namelijk aan een hartzieke die alleen met goud draaglijk te maken is". De hofmeester antwoordde dat ze inderdaad veel meer goud hadden. Dat was informatie die hij achteraf beter niet had gegeven.

Figuur 53: De eerste ontmoeting tussen de Azteken en Spanjaarden, op 8 november 1519, verliep vredig. Hier zien we een afgevaardigde van Montezuma die Cortés een halsketting van goud en halfedelstenen aanbiedt. Deze afbeelding komt uit een verslag van de verovering van Mexico door de Spaanse geschiedschrijver Diego Durán.

Het was ongeveer een week wachten voordat er een boodschap kwam van Montezuma. Montezuma had eerst zijn raadgevers en priesters geraadpleegd alvorens een antwoord te geven. Montezuma twijfelde over de bedoelingen van de Spanjaarden. Het zouden gewoon buitenlandse veroveraars zijn die op zijn macht en geld uit waren, maar het zou ook de verbannen god Quetzalcoatl kunnen zijn die zijn troon komt opeisen. Montezuma kende de legende goed. Quetzalcoatl zou uit het oosten terugkeren en Cortés landde ook juist op de feestdag van deze god.

De beschrijvingen die zijn afgezanten gaven, klopten ook. Quetzalcoatl werd voorgesteld als een blanke god met een baard. Dit klopte met het uiterlijk van Cortés. Montezuma's priesters kenden de nieuwkomers niet en zeiden dat er een crisis op komst was. Alle informatie over deze vreemdelingen werd nauwkeurig onderzocht, van de schetsen van de afgezanten tot het eten dat ze bij hadden. Ook de tekeningen van de paarden, schepen, harnassen en kanonnen werden geanalyseerd. Montezuma wist al van de eerdere Spaanse landingen in Yucatán en had waarschijnlijk verhalen gehoord over hun ene ware god, hun grote koning overzee en hun afkeer van mensenoffers. Ook de toon waarop de vreemdelingen vroegen waar Montezuma zich bevond, was dreigend. Dit was bij de Azteekse diplomatie ongehoord. Montezuma twijfelde wat hij van de Spanjaarden moest denken. Sommige historici denken dat de verhalen dat Montezuma Cortés als een god aanzag, te overdreven zijn, want veel bronnen die dit beweren zijn 30 jaar na dato verschenen. Montezuma dacht waarschijnlijk eerst van wel, want alles uit de legende leek te kloppen en dit kon geen toeval zijn. Montezuma zou zijn beeld later hebben bijgesteld, maar toen was het al te laat. De waarheid kon ook ergens in het midden liggen. De Azteken wisten het misschien zelf ook niet.

Figuur 54: Een Azteeks schild met veren en een leren rug is een van de schatten die Cortés vanuit Mexico naar keizer Karel V stuurde. Het schild is te bezichtigen in het museum voor volkskunde in ...

Cortés kreeg van de gezanten een negatief antwoord. De keizer wenste hem onder geen voorwaarde een audiëntie toe te staan. Om de weigering wat te verzachten, gaven de gezanten de Spanjaarden goud en wat edelstenen. Hierdoor raakten Cortés en zijn kompanen er juist meer van overtuigd dat zij dit rijk verder wilden verkennen en deze machtige vorst wilden ontmoeten. Cortés besloot een permanente kolonie te stichten, deze zou later uitgroeien tot de stad Veracruz. Cortés sloot bondgenootschappen met enkele kleine stammen rond zijn kolonie. Sommige van zijn manschappen vonden dat Cortés zijn boekje te buiten ging. Een deel van zijn manschappen waren medewerkers van de gouverneur Velásquez. Er dreigde muiterie. De muiters wilden een schip kapen en terug naar Cuba varen. Cortés reageerde snel en liet de rebellenleider ophangen. Daarna liet hij al het goud en kleurrijke geschenken samenbrengen.

Hij liet zijn grootse schip in gereedheid brengen om deze schatten naar Spanje te vervoeren. Deze schatten moesten zijn expeditie bij de koning legitimeren en laten zien dat er goede vooruitzichten waren. Cortés koos zijn vertrouwelingen uit om deze taak tot een goed einde te brengen.

Cortés besloot de rest van zijn schepen te laten zinken. Hierdoor moesten zijn mannen met hem mee en was er geen weg terug. Ook voor Cortés was er geen weg terug. Hij kon niet teruggaan naar Cuba, want Velásquez zou hem dan kunnen straffen voor zijn ongehoorzaamheid. Hij was zonder toestemming uitgevaren en had op diplomatiek niveau onderhandeld, iets wat hem verboden was. Cortés was vastbesloten om verder te gaan. Hij had in deze expeditie een groot deel van zijn fortuin geïnvesteerd. Cortés had nu laten zien dat hij de onbetwistbare leider was en dat zijn mannen hem moesten volgen als ze een fortuin wensten te maken. Cortés besloot om midden augustus 1519 het binnenland in te gaan met de hulp van ongeveer 350 mannen en honderden indianen. De rest van zijn manschappen bleef in de versterkte kolonie Veracruz.

10.5 Mars naar het binnenland

Cortés wist van zijn bondgenoten aan de kust dat de Azteekse hoofdstad in het binnenland lag. Hij was vastbesloten deze te bereiken en de vorst Montezuma te ontmoeten. Cortés zijn expeditie was geen ontdekkingsstocht meer, het begon meer op een veroveringstocht te lijken. Cortés wist vrijwel niets over het binnenland van Mexico. Hij wist wel dat hij technologisch superieur was aan de volkeren van Mexico. Het eerste deel van Cortés zijn mars naar het binnenland ging over groene vlakten. Hij passeerde de Actopán rivier en zette zijn tocht verder. Daarna werd het terrein bergachtiger. De Spanjaarden bevonden zich toen op een hoogte van 3000 meter.

Cortés koos toen de noordelijke route naar Tlaxcala. Na het dal van Zautla kwam Cortés aan in het gebied van de Tlaxcalanen, de aartsvijanden van de Azteken. Hun gebied maakte geen deel uit van het Azteekse rijk en was door hun felle weerstand altijd onafhankelijk gebleven.

Op 31 augustus trokken de Spanjaarden de grens over. Cortés stuurde boodschappers met vreedzame bedoelingen naar de Tlaxcalanen. De boodschappers werden als gevangenen behandeld en kwamen terug met de boodschap dat ze de Spanjaarden zouden gevangen nemen en hen aan de goden zouden offeren. Cortés beval hierop zijn mannen klaar te maken voor de strijd.

De eerste dag eindigde met slechts enkele schermutselingen. Tijdens de tweede dag werd de weg versperd door duizenden krijgers. Cortés wees er nog eens op dat hij een vreedzame doortocht wenste. De Tlaxcalanen gaven hier geen gehoor aan en maakten zich klaar voor de strijd. Deze keer werd het een zware strijd die de Spanjaarden wonnen dankzij hun technologisch superieure wapens. De volgende dag was een rustdag. De vierde dag verzamelde zich een groot leger Tlaxcalanen rond de Spanjaarden. Naar schatting van Cortés telde het leger van de Tlaxcalanen 150 000 man. Maar zeer waarschijnlijk is dit getal aangedikt zodat zijn verovering veel heldhafter zou overkomen. Het werkelijke getal ligt rond 15 000, maar toch moet dit voor Cortés een angstaanjagende blik zijn geweest. Het leger van de Tlaxcalanen bestond uit meerde legeraanvoerders. Deze vielen niet altijd gelijk aan. Dit was in Cortés zijn voordeel. Hij stelde zijn troepen op rond een heuvel in een verdedigbare positie en hij liet zijn mannen en kanonnen pas vuren toen de vijand dichtbij was. Zo was elk schot raak. Cortés wist stand te houden tegen deze indiaanse overmacht dankzij zijn schrikmakende wapens. De indianen waren doodsbang van de geweren, kanonnen en cavalerie van Cortés. Na een hevige strijd trokken de Tlaxcalanen zich terug. De Spanjaarden konden de doden niet tellen, maar het moet een aanzienlijk aantal zijn geweest. Opnieuw trachtte Cortés de Tlaxcalanen ervan te overtuigen dat hij niet wilde vechten. Als vredesgebaar liet hij gevangengenomen aanvoerders vrij. De Tlaxcalanen luisterden hier niet naar, ze raadpleegden hun priesters. De priesters concludeerden dat de Spanjaarden hun kracht haalden uit de zon en daarom overdag niet konden worden verslaan. De Tlaxcalanen maakten zich op voor een nachtelijke aanval. De verrassingsaanval mislukte, er was die dag een volle maan en de Spaanse wachters sloegen alarm. Cortés besloot snel te handelen en hij liet zijn mannen de Tlaxcalanen aanvallen terwijl ze nog aan het opstellen waren. Cortés liet ook zijn ruitery aanvallen en de Tlaxcalanen sloegen op de vlucht. Cortés zijn mannen waren nu vermoeid en velen waren gewond. Hij besloot nog één keer de Tlaxcalanen te overtuigen van zijn vreedzame bedoelingen. Hij stelde ze een ultimatum: er diende binnen twee dagen vrede te zijn of de Spanjaarden zouden naar hun hoofdstad gaan en er iedereen doden. De Tlaxcalanen gingen akkoord met vrede en brachten de Spanjaarden voedsel en geschenken. Ze werden verder ook uitgenodigd bij hun heerser. Hier sloot Cortés met hulp van Doña Marina een alliantie met de Tlaxcalanen. Toen Montezuma hoorde over de alliantie tussen de Spanjaarden en de Tlaxcalanen zond hij gezanten naar Cortés. Er waren dit keer nog meer geschenken en bovendien deelden zij aan Cortés mee dat hun keizer Montezuma aangeboden had een jaarlijkse schatting te betalen aan de koning van Spanje. Op voorwaarde dat Cortés zijn opmars staakte en terugging naar de kust. Cortés vroeg aan de gezanten om een boodschap aan Montezuma over te brengen. Hij vroeg toestemming om verder landinwaarts te mogen gaan. Dit kwam hem goed uit, want terwijl de afgezanten boodschappen moesten overbrengen, konden zijn troepen uitrusten en herstellen van hun verwondingen. De boodschapper kwam terug met nog meer geschenken, maar de toestemming om Mexico verder in te trekken, kregen ze niet.

Onverstoord trok Cortés op 23 september 1519 westwaarts richting de hoofdstad van Tlaxcala. Daar aangekomen werd Cortés door de inwoners met gejuich onthaald. In de stad kreeg hij informatie over Montezuma, de Azteken en hun rijk. Plots kwamen er gezanten van Montezuma aan. Zij hadden een uitnodiging bij voor een bezoek aan Montezuma. Cortés was aangenaam verrast, maar bleef op zijn hoede, want misschien was het een plan

om hem verder in het binnenland in een val te doen lopen. De Tlaxcalanen waarschuwden Cortés hier ook voor en gaven hem voedsel, dragers en soldaten mee.

Cortés marcheerde verder richting de stad Cholula. Deze ligt op ongeveer 50 kilometer van Tlaxcala. Cholula was een Azteeks religieus centrum en deed dienst als pelgrimsstad. Cortés was verbaasd over de schoonheid van deze stad.

Doña Marina hoorde via de Tlaxcalanen over een plan om Cortés en zijn mannen in de stad in de val te laten lopen. Cortés besloot hierop drastisch in te grijpen. De leiders van Cholula en veel soldaten hadden zich ongewapend op het plein van de stad verzameld. Hier gaf Cortés aan zijn mannen en de Tlaxcalanen het bevel tot aanval. Er vond een ware slachting plaats. Cortés beweerde 3000 mensen te hebben gedood. Volgens andere bronnen waren het er meer. Niemand weet precies wat er in Cholula is gebeurd. De Azteekse versie geeft de Tlaxcalanen de schuld. Zij hebben de Spanjaarden overgehaald dit te doen. Cortés zijn terreurdaad had succes, want het nieuws verspreidde zich snel over de andere steden van het rijk.

Cortés trok verder richting de hoofdstad Tenochtitlán. Hij passeerde onderweg de vulkaan Popocatepetl. Toen hij zich door het gebergte had begeven, bereikte hij het dal van Mexico. Toen zagen de Spanjaarden voor het eerst het enorme Texcocomeer. Ze waren echter wel nog te ver weg om de stad te zien. Toen Cortés en zijn mannen de stad zagen waren ze zeer verwonderd over de grootte en de schoonheid van de stad. Sommige van Cortés zijn mannen dachten dat ze droomden. Op 8 november 1519 bereikten de Spanjaarden de toegangsweg van Tenochtitlán.

Bernal Diaz schreef het volgende over de aankomst bij Tenochtitlán²²: “De toegangsweg die acht meter breed is en recht zonder bochten naar de stad loopt... De weg was zo vol mensen dat er nauwelijks ruimte was voor iedereen, zodat we de aanwezige menigtes nauwelijks konden passeren. De torens en tempels waren vol en ze kwamen in kano's vanuit alle delen van het meer naar ons toe; Dat was geen wonder, want ze hadden nog nooit paarden gezien of mensen zoals wij ... Wat we te zien kregen, was zo mooi dat we niet wisten wat we zeggen moesten, noch of het allemaal echt was. Aan de oever lagen grote steden en op het water nog veel meer. Het water was vol kano's. De weg werd op regelmatige afstanden door veel bruggen onderbroken, en toen lag de grote stad Mexico voor ons. Wat ons betreft waren we nauwelijks vierhonderd man sterk en we herinnerden ons heel goed de vele waarschuwingen die we gekregen hadden tegen het betreden van de stad Mexico, want ze zouden ons doden zodra we binnen waren. Wie ter wereld is ooit stoutmoedig geweest?”

Cortés liet zijn soldaten ordelijk de stad in marcheren. Montezuma had het bevel gegeven dat niemand geweld mocht gebruiken tegen de Spanjaarden.

De Spanjaarden bereikten op de toegangsweg een groot fort met twee torens. Hier wachtten ze een uur totdat er een Azteeks ontvangstcomité kwam die allerlei ceremoniën uitvoerde. Daarna mochten ze via een brug naar de stad.

²² Wood, M. (2002). De conquistadores. Uitgeverij: Kosmos Z&K.

10.6 Ontmoeting tussen twee werelden

De ontmoeting tussen Cortés en Montezuma vond plaats in Xoloco waar toen een kanaal de verhoogde weg kruiste. De daken van de huizen waren overvol mensen, iedereen wou de nieuwkomers zien. Montezuma werd in een draagstoel gedragen naar de plaats van ontmoeting. Montezuma legde snoeren van goud en edelstenen rond de hals van Cortés. Ook werden er bloemen gegeven, dit hoorde bij de formele begroeting van een buitenlandse ambassadeur. De Azteken dachten dat Cortés dit was. Montezuma heette Cortés welkom. De Azteken leidden de Spanjaarden naar Uitzillán in het hart van de stad. Dit was, volgens Cortés, een heel groot en mooi gebouw. Het gebouw had een grote binnenplaats. Hier werden de Spanjaarden ingekwartierd. Montezuma bracht Cortés en zijn belangrijkste kapiteins naar de zaal. Hier gaf hij Cortés nog meer geschenken. Dit was bedoeld om de Azteekse rijkdom en vrijgevigheid te laten zien. Al deze schatten verstrekten de inheligheid van de Spanjaarden.

Montezuma ging op zijn troon zitten en nam het woord. Wat hij precies zei, is niet bekend. De oudste versie van zijn toespraak is afkomstig van Cortés zelf, die deze later opschreef en naar de koning van Spanje stuurde. Montezuma zei volgens Cortés het volgende.²³

“Uit de geschriften van onze voorvaderen weten we al heel lang dat noch ik, noch enige andere bewoner van dit land hier inheems zijn. We zijn vreemdelingen, afkomstig uit heel verre landen, en we weten ook dat een opperhoofd van wie we allemaal de vazallen zijn, ons volk naar deze streek heeft gebracht. En hij ging naar zijn geboorteland terug en keerde na vele jaren weer. In die tijd waren allen die achtergebleven waren, met inheemse vrouwen getrouwd en hadden ze kinderen grootgebracht. En toen hij hen weer wenste weg te leiden, wilden ze niet gaan en erkenden ze hem zelfs niet meer als hun leider. Daarom vertrok hij. En wij hebben altijd geloofd dat zij die van hem afstammen, zouden komen om ons als hun vazallen mee te nemen. Dus vanwege de plaats waar u vandaan komt, namelijk waar de zon opgaat, en de dingen die u vertelt over de grote heer of koning die u hierheen gestuurd heeft, geloven we en zijn we er zeker van dat hij onze natuurlijke heer is, vooral omdat u zegt dat hij ons bestaan al enige tijd kent. Wees er dus van verzekerd dat wij u zullen gehoorzamen en u zullen beschouwen als onze heer in de plaats van de grote soeverein over wie u spreekt; en daarin ligt geen enkele euveldaad of verraad. En in alle landen die tot mijn domein horen, mag u naar believen bevelen, want u zult gehoorzaamd worden; en over alles wat wij bezitten, mag u beschikken zoals u goeddunkt. Beschouw dit land en dit huis als het uwe en rust nu de vermoeienissen van uw reis.”

Cortés vermeldde zijn eigen antwoord hierop niet. Hij schreef: “Op alles wat hij zei, antwoordde ik op de manier die ik passend achtte...”²⁴

De volgende dagen verkenden de Spanjaarden voor het eerst de stad en de Azteekse cultuur. Velen waren verbaasd over de stad, ze hadden nog nooit zo iets gezien. De stad was enorm groot en leek op Venetië doordat deze op een meer is gebouwd. Ook maakten ze kennis met de Azteekse keuken en aten ze voor het eerst vele nieuwigheden die ze nog nooit hadden gezien, zoals kalkoen en maïs. Maar de stad had ook een duistere kant voor de Spanjaarden. De Spanjaarden waren verafschuwd van de vele mensenoffers die plaatsvonden. Dit waren voor hun zeer afschuwelijke heidense taferelen. Overal rond de tempels rook het naar de dood. Ze zagen ook de vele schedelrekken uitgestald staan.

²³ Wood, M. (2002). De conquistadores. Uitgeverij: Kosmos Z&K.

²⁴ Wood, M. (2002). De conquistadores. Uitgeverij: Kosmos Z&K.

Cortés verkende de stad samen met Montezuma. Deze bracht hem naar een van de piramiden met een prachtig uitzicht over de stad. Ze betraden samen het heiligdom van de oorlogsgod Huitzilopochtli. Cortés zag hier uitgesneden harten in een vuurpot. Hij vond dit afschuwelijk, maar bleef kalm en vroeg²⁵: “Het verbaast me dat zo een intelligente man als u kan denken dat dit goede dingen zijn; het zijn heel slechte dingen die bekend staan als duivels.” Vervolgens vroeg hij toestemming om er een christelijk altaar te plaatsen.

10.7 Montezuma wordt gegijzeld

Op 16 november nam Cortés een drastische beslissing. Hij arresteerde Montezuma en beval hem in zijn vertrekken te blijven en bevelen te blijven geven alsof er niets aan de hand was. Cortés probeerde via Montezuma de macht over te nemen en te regeren. Toen gebeurde er een interessant voorval voor Cortés. Sommige van Cortés zijn soldaten die op weg waren naar de kust werden aangevallen of gedood. Cortés beval Montezuma de lokale heersers naar hem te roepen, want deze zouden volgens hem de opdracht hebben gegeven. Montezuma liet de lokale heersers naar het paleis overkomen.

Cortés beval om op het grote plein enkele edelen te verbranden. De Azteken waren geschokt. Montezuma moest verplicht toekijken van de Spanjaarden. Deze wrede straf was ongewoon bij de Azteken en kwam enkel voor bij verraad. Het volk begon in te zien dat Montezuma zijn macht aan het verliezen was.

In de volgende weken deed Montezuma alsof er niets aan de hand was. Hij zette zijn rituelen voort, voerde zelfs mensenoffers uit, nam rituele baden, ontving leden en liet zich vermaken door zijn narren en jongleurs. Cortés speelde ook gokspelletjes met Montezuma.

De Spanjaarden raakten ondertussen gewend aan het Mexicaanse eten en drinken. Sommigen rookten wel eens tabak na het eten. Andere afleidingen waren de inheemse vrouwen die als ‘dienstmeisjes’ ter beschikking stonden. De Spanjaarden hadden respect voor Montezuma en hij werd met eerbied behandeld. Wanneer de Spanjaarden in zijn buurt kwamen, namen ze hun helm af.

Het leek erop dat de Spanjaarden de vrede wilden bewaren. Cortés en Montezuma begonnen zelfs bevriend te geraken. Cortés beval dat alle stammen het beschikbare goud voor een schatting naar de hoofdstad moesten overbrengen. Het was zoveel dat de Spanjaarden er dagen mee bezig waren om de waarde van al het goud vast te stellen. Goudsmeden uit een naburige stad moesten het goud omsmelten tot staven. De Spanjaarden waren niet in staat geweest het exacte gewicht en de exacte waarde vast te stellen. Daarom stelde Cortés voor te wachten met de verdeling totdat ze een beter overzicht hadden. Zijn manschappen protesteerden en eisten een verdeling van de buit. Cortés stemde hier mee in. De verdeling ging als volgt te werk:²⁶ “eerst werd het “koninklijk vijfde deel” opzij gelegd, daarna een deel voor hen die in Villa de Vera Cruz waren achtergebleven. Boze tongen beweerden dat Cortés een derde had achtergehouden voor eigen gebruik.

Ook zouden er aanvoerders zijn die zichzelf meer hebben toegeëigend. Cortés nam tenslotte het beloofde vijfde deel dat men hem maanden tevoren had beloofd bij zijn benoeming tot groot kapitein. Cortés vond dat hij hierop recht had omdat hij de hele expeditie had gefinancierd. En daarna stelde hij een aandeel vast voor Velásquez voor. Daarna kwamen de priesters en de aanvoerders aan bod. Zij, die een paard hadden meegebracht, kregen meer, evenals de boogschutters en kanonniërs. Tot slot kon het voetvolk de rest onderling verdelen, maar er was zo weinig overgebleven, dat er waren die niet eens de moeite namen hun deel op te eisen. Wat niet opgehaald werd kwam aan Cortés toe.”

²⁵ Wood, M. (2002). *De conquistadores*. Uitgeverij: Kosmos Z&K.

²⁶ Blacker, I., & Eckholm, G. (1965). *Cortés en de ondergang der Azteken*. W. Gaade

Cortés was in een lastig parket verwickeld geraakt. Aan luxe, goud en ontspanning ontbrak het hem niet. Maar militair gezien zat hij vast in het paleis. De Azteken konden de toegangswegen tot de stad makkelijk blokkeren. Eind november gaf Cortés opdracht om schepen te bouwen. Hij maakte Montezuma wijs dat dit was voor pleziertochtjes over het meer. Maar in werkelijkheid was dit om het meer te verkennen, zoals diepte- en aanlegplaatsen.

De vrede zou niet eeuwig blijven duren. De twistpunten van de Spanjaarden gingen vaak over godsdienst. Een hekelpunt bleef de wens van Cortés om een beeltenis van de Maagd Maria boven in de grote tempel te zetten. Montezuma verzette zich hiertegen, hij had schrik van de toorn van de goden. Er werd een compromis gesloten: de grote tempel werd in twee verdeeld met aan één kant de Azteekse goden en aan de andere kant de christelijke. Bij de grote tempel werd een beeld van de Maagd Maria geplaatst en een kruis. De Spanjaarden hoopten stiekem dat Montezuma zich zou bekeren.

Montezuma kreeg van zijn priesters te horen dat de goden Mexico wensten te verlaten. Ook klaagden ze dat al het goud naar de Spanjaarden ging. De priesters brachten dit over aan de bevolking van Tenochtitán. Montezuma waarschuwde Cortés dat hij de veiligheid van de Spanjaarden niet meer kon garanderen. Montezuma kreeg gelijk, want het volk begon zich tegen de Spanjaarden te keren. Doña Marina bevestigde dit bericht. Montezuma gaf Cortés de raad om samen met zijn mannen de stad te verlaten. Cortés deelde aan Montezuma mee dat hij Mexico niet kon verlaten omdat hij geen schepen meer had. Montezuma beloofde met zijn priesters te spreken en af te zien van een aanval. Zo kreeg Cortés extra tijd om een bericht te sturen naar Veracruz om meteen schepen te bouwen. Cortés beseftte nu maar al te goed dat hij in de problemen zat. Hij had wel nog een troef en dat was dat Montezuma hem vriendelijk gezind was.

Figuur 55: Pedro de Alvarado

Begin april 1520 kwam er nog meer slecht nieuws. Er was een grote Spaanse troepenmacht, onder leiding van Panfilo de Narváez, aan de kust geland. De Cubaanse gouverneur Velásquez had een strafexpeditie gestuurd om Cortés te arresteren. Cortés besloot snel te handelen. Hij ging zelf naar de kust en hield Narváez tegen. Cortés gaf Alvarado de leiding over de moeilijke situatie in Tenochtitlán. Hij verschanste zich in het paleis met zo'n 120 man. Cortés trok met zijn hoofdmacht naar de kust. Hij wist dat hij deze keer tegen landgenoten moest vechten en daardoor ook geen technologische voorsprong meer had. Cortés besloot het kamp van Narváez 's nachts aan te vallen. Het plan bestond er uit zo snel mogelijk de kanonnen van Narváez onschadelijk te maken en te zorgen dat de cavalerie van Narváez geen ruimte had om te manoeuvreren. Daarna moesten ze Narváez zo snel mogelijk omsingelen en gevangennemen. Het plan lukte, de verrassingsaanval had succes. De meeste van Narváez zijn mannen werden overmeesterd voordat ze iets konden doen.

De kanonnen van Narváez werden ook snel ingenomen. Het gevangennemen van Narváez ging niet zonder slag of stoot. Narváez gaf zich tenslotte over nadat hij gewond was geraakt aan zijn oog. Om er zeker van te zijn dat Cortés zijn overwinning op Cuba niet bekend raakte, liet hij de schepen van Narváez naar de kust slepen en ontmantelen. Hierna gaf hij het bevel dat de mannen van Narváez in vrijheid gesteld moesten worden. Hij beloofde hun goud en rijkdom als ze hem volgden en hielpen met zijn verovering van Mexico. Voor de

nieuwe troepen was de keuze snel gemaakt en ze sloten zich bij Cortés aan. Hij had zo zijn troepen handig uitgebreid. Vlak na zijn overwinning bereikte hem het bericht dat er in Tenochtitlán ernstige problemen waren.

Tijdens de tweede dag van een religieus lentefeest had Alvarado een slachtpartij aangericht onder de bevolking. Over de slachtpartij is weinig bekend, men weet ook niet waarom deze plaatsvond. Misschien raakte Alvarado in paniek? Deze daad maakte bruusk een einde aan de gespannen vrede. De gehele stad begon in opstand te komen tegen de Spanjaarden. Een deel van hun kwartieren waren in brand gestoken en zeven mannen waren gedood, verder waren er ook talloze gewonden. Cortés haastte zich terug naar de stad en kwam er op 25 juni 1520 aan. Op 30 juni was de toestand wanhopig. De toegangswegen tot Tenochtitlán waren afgezet. De Spanjaarden waren afgesneden van de buitenwereld zonder voedsel en ze hadden een tekort aan drinkwater. Cortés besloot om Montezuma op het balkon van zijn paleis te laten verschijnen en de bevolking op te roepen tot rust. Dit had geen effect, het was zelfs zo er dat de vorst werd bekogeld met stenen, speren en pijlen. Hierbij raakte hij ernstig gewond. Voor Cortés was het nu duidelijk dat de vorst zijn macht had verloren bij de bevolking. Montezuma overleed niet veel later. Het is niet duidelijk hoe hij overleed. De Spaanse bronnen zeggen dat hij overleed aan zijn verwondingen, maar het kan goed zijn dat Cortés - de voor hem nutteloze - koning liet ombrengen.

Cortés zag dat de situatie in de stad onhoudbaar was en besloot deze met zijn mannen te verlaten. Cortés besloot 's nachts op 1 juli te vertrekken. Hij pakte het goud in en verdeelde het over zijn soldaten. Hij koos de westelijke route naar het vasteland omdat deze het kortst was. De Azteken hadden de draagbare bruggen over de toegangswegen weggehaald. Cortés had zelf een houten burg laten maken in het paleis die gedragen werd door zijn indiaanse bondgenoten. Het was een hele klus om alles en iedereen in gereedheid te brengen om te vertrekken.

Rond middernacht vertrokken de Spanjaarden uit het paleis. De hoeven van de paarden waren met doeken ingewikkeld en bevelen werden gefluisterd om geen aandacht te trekken. Op het Tolteca-kanaal liep het mis. Een vrouw die nog wakker was, sloep alarm. Een paar minuten later klonk er trommelgeroffel. In het donker naderden de Azteken. Bij de Spanjaarden heerste er paniek en chaos. Ze waren omsingeld door duizenden Azteken die hun constant belaagden. De Spaanse colonne probeerde verder te trekken, maar door de weinige bewegingsruimte en de chaos vielen velen in het water en verdronken. Er zouden zo'n 600 Spanjaarden omgekomen zijn omdat ze hun goud probeerden veilig te stellen. Ook stierven vele duizenden Tlaxcalanen. Deze gebeurtenis heet bij de Spanjaarden "la Noch Triste" (rouwnacht). Cortés verloor die dag veel manshappen en vrienden, maar zijn belangrijkste helpers leefden nog, zoals zijn tolken en de scheepsbouwer Martín López. Volgens de legende zou Cortés aan de oever van het meer gehuild hebben.

10.8 De Azteken geven zich niet gewonnen

Cortés trok in een grote boog door de bergen. Toen de Spanjaarden verjaagd waren, ging het leven weer zijn normale gang in de stad. Zo gingen de mensenoffers gewoon door en hadden de Azteken een nieuwe vorst, Cuitlahuac.

Eind september 1520 begonnen de inwoners van Cuatlán te sterven aan een geheimzinnige ziekte. De slachtoffers hadden een scheurende hoest en pijnlijke, brandende zweren. De ziekte verspreidde zich snel en bereikte ook de hoofdstad Tenochtitlán. De plaag die Centraal-Mexico teisterde, was de pokken. Pokken was in de Nieuwe Wereld een onbekende ziekte. Deze ziekte kwam hier door de Spaanse immigranten, die de Atlantische Oceaan hadden overgestoken en zonder dat ze het wisten de ziekte hadden meegebracht. Voor Europeanen was deze ziekte niet dodelijk omdat ze hier een immuunsysteem tegen

hadden ontwikkeld. In de Nieuwe Wereld was deze onbekend en stierven de indianen hier massaal aan. In drukbevolkte gebieden, zoals de steden, was het een van de meest besmettelijke en snelst toeslaande ziektes die er bestond.

Het Azteekse verslag van de “huey zahuatl” beschrijft de ziekte als volgt:²⁷

“Puisten ontstonden op onze gezichten, onze borsten, onze buiken, we raakten van top tot teen met pijnlijke puisten overdekt...De zieken waren zo volstrekt machteloos dat ze slechts als lijken op hun bed konden liggen en hun ledematen noch hun hoofd konden bewegen. Ze konden niet op hun buik gaan liggen of zich omdraaien. Als ze hun lichamen bewogen, schreeuwden ze het uit van de pijn.”

In oktober 1520 overleed de Azteekse koning Cuitlahuac aan de pokken. Hij werd opgevolgd door Cuauhtemoc, de laatste Azteekse vorst.

Ondertussen liet Cortés zijn troepen uitrusten en de gewonden terug op krachten komen. Cortés wist ook de alliantie tussen hem en de Tlaxcalanen te versterken. De Tlaxcalanen gaven Cortés 10 000 krijgers om hem te helpen met de verovering van Tenochtitlán. Cortés besloot om in Tlaxcala boten te bouwen voor deze verovering. Ze werden in delen gebouwd en daarna over de bergen getransporteerd richting het Texcocomeer. Zo kon Cortés de hoofdstad beter belegeren. Martín López had de leiding over dit project. Er werden 13 schepen gebouwd. Eind december 1520 werden deze naar het Texcocomeer gebracht. Cortés sloeg zijn kamp op bij het meer en liet verkenningsstochten organiseren zodat ze hun aanval beter konden plannen. Cortés deed het op dat moment op diplomatiek vlak heel goed. Hij wist meer en meer steden en stammen te overtuigen om samen met hem een alliantie aan te gaan tegen Tenochtitlán. Sommige stammen moesten met geweld overtuigd worden. Veel stammen keerden zich uiteindelijk tegen hun voormalige heersers. Cortés dacht dat de stad zich nu zou overgeven, maar ze weigerde dit. Hierop besloot hij de stad volledig af te snijden van de buitenwereld.

Tijdens het voorjaar van 1521 werden de voorbereidingen gemaakt om de stad Tenochtitlán te belegeren en te veroveren. Toen het beleg begon bestond Cortés zijn leger uit zo'n 250.000 man inclusief de inheemse bondgenoten.

Op 28 april 1521 waren de schepen klaar om te water gelaten te worden. Dit verhinderde dat de Azteken via het water konden worden bevoorrad. Cortés versloeg relatief gemakkelijk het grootste deel van de Azteekse vloot, die enkel uit kano's bestond.

Cortés verdeelde zijn leger over verschillende kapiteins. Op 26 mei naderden de troepen onder leiding van Alvarado het aquaduct dat de stad van water voorzag. De Azteken waren hierop voorbereid, maar na een kort gevecht sloegen ze in verwarring op de vlucht. Nu ze de watertoevoer hadden afgesloten, konden ze aan hun belegering beginnen. Deze zou duren van 31 mei tot 13 augustus.

De eerste drie weken van juni werd de strijd beperkt tot wat schermutselingen aan de rand van de stad. De Spanjaarden wisten niet volledig door te breken. De Azteken vochten achter hun barricades, op de platte daken van hun huizen en vanuit hun kano's in de smalle kanalen van de stad. De Spanjaarden namen soms straten en pleinen in om ze daarna weer snel te moeten prijsgeven. Ondanks dat de Azteken hoge verliezen leden, weigerden ze zich over te geven.

²⁷ Wood, M. (2002). De conquistadores. Uitgeverij: Kosmos Z&K.

Als voorbereiding op de volgende aanval gaf Cortés het bevel een deel van de stad in brand te steken. Twee dagen later betrad Cortés de stad, maar de Azteken hadden het puin geruimd en de straten versperd. De Spanjaarden wisten niet door te breken en moesten zich weer terugtrekken.

Figuur 56: Kopie van een Tlaxcalaanse voorstelling van de strijd om de toegangswegen naar Tenochtitlán. Tlaxcalaanse versies van de Spaanse verovering laten altijd Tlaxcalaanse krijgers in de voorhoede zien en Dona Marina, Cortés inheemse maîtresse, in een leidinggevende positie.

Cortés besloot bij zijn volgende aanval alle beschikbare strijdkrachten te verzamelen. Ook de inheemse bondgenoten moesten zoveel mogelijk troepen laten aanrukken. Hij beval de stad van verschillende kanten aan te vallen. Cortés veroverde al plunderend en platbrandend grote delen van de stad. Bij zonsondergang had Cortés 75 procent van de stad in handen. Hij had schrik voor nachtelijke aanvallen van de Azteken en besloot daarom terug te trekken. Op 13 juni viel Cortés opnieuw de stad binnen. Hier geraakte hij in problemen. Hij en enkele van zijn mannen werden omsingeld door Azteekse krijgers. Cortés kon zich met hulp bevrijden uit deze penibele situatie. Zo'n veertig Spanjaarden verloren het leven. Velen, waaronder Cortés zelf, raakten gewond. De Azteken hadden ook een aantal Spanjaarden gevangengenomen die ze offerden nabij het kamp van Alvarado zodat de Spanjaarden dit konden zien.

De Azteken vierden die nacht feest. Ze stuurden de hoofden van de Spanjaarden naar de naburige steden en een deel van Cortés zijn inheemse bondgenoten begonnen te deserteren.

Cortés was ervan overtuigd dat zijn blokkade hem vroeg of laat de overwinning zou geven. De Azteken zouden uiteindelijk een tekort aan eten en drinken hebben. Cortés begon ondertussen wel door zijn munitie heen te geraken, maar gelukkig kwam er een schip met munitie aan bij Veracruz. Toen zijn mannen voldoende waren hersteld, besloot hij opnieuw aan te vallen. Dit keer was hij vastbesloten niet meer in de val te lopen. Hij besloot bij de opmars alle huizen en gebouwen die hij tegenkwam met de grond gelijk te maken zodat de Azteken hun stadsguerrilla niet verder konden zetten. Cortés stuurde ook zijn boodschappers naar zijn inheemse bondgenoten om hen op de hoogte te brengen van de aanval. Velen voegden zich bij zijn leger. De Spanjaarden lieten hun inheemse bondgenoten de gebouwen vrij maken terwijl zij iets verder stonden.

De Azteken traptten in de val en vielen de inheemse bondgenoten van Cortés aan. De Spanjaarden konden de Azteken gemakkelijk doden met hun ijzeren wapens.

Figuur 57: Cortés trof de Azteken in het hart toen zijn mannen de heilige top van de Grote Piramide veroverden.

Na enkele weken begonnen de Azteken tekenen van oorlogsvermoeidheid te tonen. Ook geraakten ze langzaam door hun voorraad heen. De Azteken begonnen alle planten op te eten, sommigen aten zelfs gras en boomschors. Cortés zond regelmatig boodschappers naar de Azteekse vorst Cuauhtemoc, maar deze weigerde zich over te geven. Cortés kreeg steeds hetzelfde antwoord: "Als er nog maar één man over was, zou die vechtend sterven." Cortés besloot daarom zijn belegering gewoon voort te zetten.

Vele Azteken stierven door de honger en dorst. Cortés besloot over te gaan tot wat hij dacht dat de laatste aanval was. De Azteken bezaten nog enkel het noordoosten van de stad. De troepen van Cortés braken snel door. De inheemse bondgenoten van de Spanjaarden namen wraak. Die dag werden er meer dan veertigduizend mensen gedood of gevangengenomen. De Spanjaarden waren met te weinig om dit in de hand te houden.

Die nacht was de stad bijna helemaal in handen van Cortés. De stank van de lijken doordrong de stad.

Intussen was het 12 augustus en de strijd leek nog niet tot een einde te komen. Cortés begaf zich op een dak van een van de weinige overgebleven gebouwen en richtte zich tot de Azteekse stamhoofden. Voor de Azteken was er zo weinig grond overgebleven dat zij zich over lijken moesten begeven. Vijf uur lang sprak Cortés met de Azteken, maar men kwam niet tot een akkoord. Cortés gaf toen het bevel tot de laatste aanval. Het laatste restje Azteekse weerstand viel snel. De Spanjaarden konden hun inheemse bondgenoten niet in toon houden en er vond een massamoord plaats.

Naar schatting werden zo'n 15 000 mensen vermoord.

Op 13 augustus hield een Spaanse scheepskapitein een vluchtende kano tegen op het meer. Tot de verbazing van de Spanjaarden zat de Azteekse vorst Cuauhtemoc in deze kano. Hij probeerde te ontsnappen. Zodra Cortés dit nieuws hoorde, beval hij dat hij de vorst zo snel mogelijk wou zien. Cuauhtemoc verscheen in een verenmantel. Cortés ontving hem met al het respect dat een koning toekomt. Naast Cortés stond zijn tolk Doña Marina. Cuauhtemoc vroeg aan Cortés om hem te doden "want u hebt mijn stad en mijn volk al gedood". Hij zei ook andere droevige woorden. Cortés troostte hem en zei dat hij zijn krijgers het bevel tot overgave moest geven. Cuauhtemoc gaf het bevel en hiermee kwam het beleg van Tenochtitlán en het Azteekse Rijk tot een einde. Er kwamen naar schatting zo'n 100 000 Azteken om tijdens het beleg, maar sommigen schatten het getal veel hoger.

Op de dag van de overgave plunderden de Spanjaarden de stad. Hun inheemse bondgenoten namen wraak op hun vroegere meesters. De regel van de plundering was goud voor de Spanjaarden, jade en veren voor de bondgenoten. Veel mensen stierven die dag.

De stank van rottende lijken was op sommige plaatsen ondraaglijk. Veel mensen ontvluchtten de stad. De Spanjaarden hadden op de dammen wegblokkades opgericht om de vluchtende bevolking op goud te doorzoeken. Ook gingen veel Spanjaarden na de val van de stad koortsachtig op zoek naar het goud dat tijdens "La Noche Triste" verloren was gegaan of dat ze hadden moeten achterlaten.

In diverse inheemse bronnen van na de verovering staan klaagliederen en gedichten over de val van Tenochtitlán. De oudste is een opmerkelijke kroniek in het Nahuatl en dateert uit ongeveer 1528. Het werd in het Spaanse alfabet geschreven. Het is waarschijnlijk het oudste verslag van een inheemse bron en bevat volgend gedicht:²⁸

"En al dit ongeluk overkwam ons.
We zagen het en waren verbijsterd:
We ondergingen dit bittere lot.
Gebroken speren liggen op de wegen;
We hebben ons haar van verdriet uitgerukt;
De huizen hebben geen daken meer en de muren
Zijn rood van het bloed..."

We sloegen uit wanhoop onze handen
Tegen de muren van leem
Want ons erfgoed is verloren en dood.
De schilden van onze krijgers waren zijn schutsel,
Maar zij konden het niet behoeden..."

²⁸ Wood, M. (2002). De conquistadores. Uitgeverij: Kosmos Z&K.

Bernal Diaz schreef het volgende na de val van Tenochtitlán:²⁹

“Toen het bericht van Mexico’s vernietiging in alle verre provincies doordrong, konden hun stamhoofden en heersers het niet geloven. Maar ze stuurden hun kooplieden naar Cortés om hem met zijn overwinningen geluk te wensen, zich als vazallen aan zijne majesteit te onderwerpen en te zien of de stad Mexico, die zij zo gevreesd hadden, inderdaad met de grond gelijk was gemaakt. Ze hadden allemaal geschenken voor Cortés bij zich en brachten zelfs hun kleine kinderen mee aan wie ze Mexico lieten zien, en ze legden hun de stad uit zoals wij zouden zeggen: “Hier heeft Troje gestaan.”

Bernal Diaz des Castillo Historia verdadera de la conquista de la Nueva Espana, ca 1565

10.9 Na de val van het rijk

De val van Tenochtitlán luidde een nieuw hoofdstuk in, namelijk dat van de Spaanse heerschappij. Het duurde na de val van Tenochtitlán nog verschillende decennia voor heel Mexico onder Spaanse controle was. We kunnen de gevolgen in delen in drie luiken namelijk op: economisch vlak, religieus vlak en op demografisch vlak.

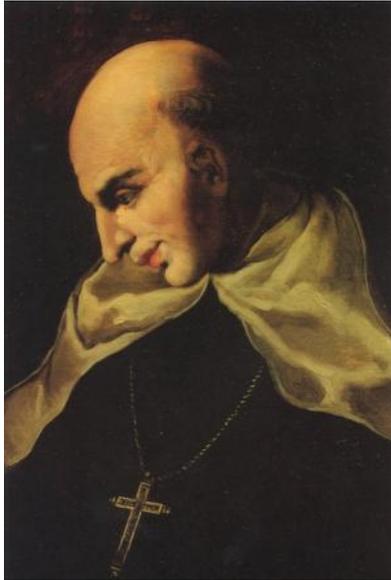
Figuur 58: Een strijdtafereel uit de Codex Tlaxcala toont conquistadores die Azteekse weerstand in de Culiacánregio breken.

²⁹ Wood, M. (2002). De conquistadores. Uitgeverij: Kosmos Z&K.

10.10 Economische vlak

Na de verovering van het rijk van de Azteken maakte Mexico deel uit van het Vicekoninkrijk Spanje. De Spanjaarden beschouwden hun koloniën als echte wingewesten. Mexico was voor de Spanjaarden één van hun rijkste en dus ook hun belangrijkste kolonies. Mexico bezat immers veel grondstoffen zoals de zilvermijnen van Guanajuato en San Luis Potosi.

Mexico lag voor de Spanjaarden ook strategisch, het diende als doorvoerland tussen het moederland en de verder gelegen Spaanse kolonie de Filippijnen. Mexico had verder ook twee belangrijke havens namelijk Veracruz aan de Atlantsiche Oceaan en Acapulco aan de Grote Oceaan. Er was tussen deze twee havens een goed infrastructuur netwerk en dat maakte dat de goederen snel van de ene naar de andere haven konden worden over gebracht via land.

Figuur 59: Bartolomé de las Casas.

Veel van de rijkdom bleef niet in Mexico of werd er niet in geïnvesteerd. Het geld ging allemaal naar het moederland Spanje waar het werd gebruikt om de schatkist te vullen die vaak leeg was na de velen oorlogen.

Om de conquistadores te betalen werden hun grote stukken grond gegeven de inheemse bevolking inbegrepen. Dit systeem werd het '*encomienda*' systeem genoemd. Het systeem zat als volgt in elkaar: de eigenaar van het land had recht op de opbrengst en de eigenaar mocht de inheemse bevolking voor hem laten werken in ruil voor hun te bekeren en in te wijden in de christelijke leer verder moest hij hen onderhouden. Dit kwam de Spanjaarden goed uit die veel goedkope arbeidskrachten nodig hadden voor hun grond te

bewerken. Voor de indiaanse bevolking kwam dit vaak neer op slavernij ondanks dat de indianen door de Spaanse Kroon als onderdanen werden aanzien. Slavernij was gekend onder

de Azteken maar was toch wel anders dan de Europese variant die veel harder was. Er waren ook mensen die opkwamen tegen de uitbuiting van de indianen zoals de Spaanse priester Bartolomé de las Casas. Deze was geschokt door de slechte behandeling. Doordat er verzet hiertegen kwam besloot men in Spanje wetten te maken die de inheemse bevolking moest beschermen dit werd vastgelegd in de '*Leyes de Indias*' (wetten van de Indiën). Veel landeigennaren verzetten zich hiertegen want deze hadden immers goedkopen werkrachten nodig. Controle op de nieuwe wetten was zeer moeilijk want het duurde soms wel maanden eer dat een bericht van Spanje de verste uithoeken van Mexico bereikten. Na de wetten verbeterde de situatie van de indianen. Men begon toen met de invoer van zwarte slaven uit Afrika die zo mogelijk nog slechter werden behandeld. Ze waren vaak niet eens gedoopt. Las Casas zag hoe de zwarte slaven werden behandeld en kwam op voor hun rechten. Alhoewel de kerk eerst een voorvechter was voor de rechten van de inheemse bevolking raakte deze steeds meer in de ban van geld en macht. Zo bezat de kerk rond de onafhankelijkheid van Mexico ongeveer de helft van de grond.

Door dit systeem ontstond er een klasse van grootgrondbezitters. Deze personen bezaten grote landerijen '*Hacienda*' genoemd. Deze hielden zich vooral bezig met landbouw en plantagebouw. De plantages produceerden vooral koffie, suiker en tabak. *Hacienda's* kwamen ook voor bij gebieden waar er mijnbouw was. In Mexico werd het '*hacienda* systeem' pas afgeschaft in 1917 tijdens de Mexicaanse Revolutie.

10.11 Religieus vlak

Figuur 60 De Kathedraal van Mexico-Stad. De bouw startte in 1573. De Spanjaarden trachtte de bevolking van Mexico snel te bekeren zoals de velen barokke kerken in Mexico nog getuigen.

Al tijdens het eerste bezoek van de conquistadores aan de stad Tenochtitlán verzetten zij zich hevig tegen het Azteekse geloof. Het geloof in meerdere goden was voor de Spanjaarden onaanvaardbaar, laat staan de velen mensenoffers. Vrijwel direct na de val van Tenochtitlán kwamen de eerste missionarissen uit Spanje aan. Zij hadden als taak de inheemse bevolking te bekeren tot het rooms katholieke geloof. De missionarissen gingen snel en drastisch te werk ze

probeerde zo snel mogelijk alles over het oude geloof uit te wissen en de nieuwe onderdanen onder te dompelen in de christelijke

leer. Daarmee ging veel kennis over de Azteekse cultuur en religie verloren. De Azteekse codices werden gebrandmerkt als werken van de duivel en werden dus verbrand. Hun temples werden verwoest en met de stenen werden de eerste kerken gebouwd. Er werden duizenden kerken gebouwd rond 1800 waren er zo'n 12.000 in Mexico. Vaak werden deze gebouwd op plekken die als heilige werden beschouwd door de inheemse bevolking. Eind 16de eeuw werd de Mexicaanse Inquisitie opgericht als tak van de Spaanse Inquisitie. Deze had dezelfde taak als de Spaanse variant.

Juan de Zumárraga werd in 1530 aangesteld als eerste bisschop van Mexico.

Uiteindelijk werd vrijwel de hele bevolking redelijk snel bekeerd, maar het Mexicaanse katholicisme heeft nog duidelijk elementen van de Meso-Amerikaanse religies behouden. Zo wordt er in Mexico buitengewoon veel belang gehecht aan heiligen. Dit kan gezien worden als een voortzetting van het polytheïsme wat terug kwam in de oude religies. De populairste heilige in Mexico is Onze-Lieve-Vrouw van Guadalupe. Zij kan worden gezien als de christelijke opvolger van de Azteekse vruchtbaarheidsgodin Tonantzin.

10.12 Demografisch vlak

De Europese verovering van Mexico in het begin van de 16de eeuw werd uitgevoerd door mannelijke soldaten en zeelui van het Iberische Schiereiland. De nieuwe kolonisten kregen kinderen samen met de lokale indiaanse vrouwen en later met Afrikaanse slaven. Zo was Cortés een voorstander van gemengde huwelijken tussen zijn soldaten en lokale inheemse vrouwen en moedigde dit ook aan. Zo ontstonden er gemengde rassen en om deze te beschrijven gebruikte de Spanjaarden in de 17de en 18de eeuw de term "castas" en een complex kasten systeem.

Het gehele "casta" systeem beruste op de veronderstelling dat het karakter en de kwaliteit van de mensen variëren naar gelang van hun geboorte, kleur, ras en de etnische herkomst. Dit betekende dat het systeem van de "castas" meer was dan een socio-raciaal classificatie systeem. Het had invloed op alle aspecten van het leven. Zo werd het gebruikt voor sociale controle en bepaalde het iemands sociaal- economische plaats in de samenleving.

Tegen het einde van de 17de eeuw werden er lange lijsten met verschillende termen gebruikt om de mensen met specifieke raciale of etnische erfgoed te identificeren en op het einde van de koloniale periode in 1821 waren er al meer dan honderd verschillende castas in gebruik.

Het "casta" systeem beruiste op drie hoofddrassen:

- **Españoles**
 - Peninsulares, een Spanjaard geboren in Spanje
 - Criollo (vrouwelijk, criolla), een persoon van Spaanse afkomst geboren in de Nieuwe Wereld.
- **Indio** (vrouwelijk india), een persoon die afstammeling is van de oorspronkelijke bewoners van Amerika
- **Negro** (vrouwelijk negra) - een persoon van zwart Afrikaanse afkomst, meestal een slaaf of hun vrije nakomelingen

Hieronder een overzicht van de meest gangbare "castas":

10.12.1 Españoles (Spanjaarden)

Dit waren mensen van Spaanse afkomst of van een andere Europese afkomst en aangepast aan de Spaanse cultuur. Zowel de immigrant als de in Spaans Amerika geboren Españoles deelden dezelfde rechten en privileges. Españoles werden in twee groepen onderverdeeld:

Peninsulares (Spanjaarden)

Personen van Spaanse afkomst, geboren in Spanje (dat wil zeggen, van het Iberisch schiereiland, vandaar hun naam). In het algemeen waren er twee groepen Peninsulares. De eerste groep omvat de personen die werden benoemd op belangrijke posities in de regering, het leger en de katholieke kerk door de Spaanse kroon. Dit systeem was bedoeld om de regerende elite loyaal te maken aan de Spaanse Kroon. Deze eerste groep maakte ongeveer één procent van de bevolking uit maar had vrijwel alle macht in handen. De theorie was dat enkel een buitenstaander en geen Criollo (zie hieronder) kon worden aangesteld om te heersen over een bepaalde samenleving, daarom werd een Criollo nooit benoemd tot onderkoning van Nieuw-Spanje. Peninsulares ambtenaren hadden meestal een lange geschiedenis van dienstverlening aan de Kroon en verhuisde vaak doorheen het Rijk.

De tweede groep van Peninsulares vestigden zich permanent in een bepaalde regio. Zoals de oorspronkelijke kolonisten, de veroveraars, die zich in wezen omvormden tot heren van een gebied door hun daad van verovering. In de eeuwen na de verovering, emigreerden meer Peninsulares onder verschillende omstandigheden, meestal om economische redenen. Sommigen werkten zelfs als contractarbeiders voor de gevestigde Criollo families. Daarom waren er Peninsulares van alle sociaal-economische klassen in Spaans Amerika.

Criollos (Spaanse Amerikanen)

Criollos is een Spaanse term voor "lokaal geboren en getogen". Historisch gezien werd de classificatie toegepast op zowel blanke als zwarte niet-inheemse personen die geboren zijn in Amerika. In de hedendaagse historische literatuur echter betekent de term meestal alleen mensen, die in theorie, van volledige rechtstreekse Spaanse afkomst, geboren in Amerika waren. Sommige van de Criollos waren extreem rijk en behoorde tot de hoge adel van het Spaanse Rijk. Toch, de meeste maakten gewoon deel uit van wat kan worden omschreven als de petit bourgeoisie of waren zelfs ronduit arm. Tweede of derde generatie Criollos klommen vaak hoger op de sociale ladder. Sommige bezaten mijnen, boerderijen, haciendas en kregen andere een lage overheidsfunctie. In de late 16de eeuw kregen ze zelfs toegang tot hogere overheidsfuncties zoals rechter. De 19de eeuwse onafhankelijkheidsoorlog werd

vaak gezien als een strijd tussen Peninsulares en Criollos, maar beide groepen waren echter te vinden aan beide zijden van deze oorlogen.

10.12.2 Indios (Amerindians)

De oorspronkelijke bewoners van Mexico. Ze behoorden tot één van de drie "zuivere rassen" in Spaans-Amerika. Bij wet werden ze behandeld als minderjarigen, en als zodanig moesten ze worden beschermd door de koninklijke ambtenaren, maar in werkelijkheid werden ze vaak misbruikt door de plaatselijke elites. Na de eerste verovering, werden de Azteekse elite geassimileerd in de Spaanse adel door middel van gemengde huwelijken. De regionale inheemse adel werd gedefinieerd volgens Europese normen en bleef op zijn privileges behouden tot de onafhankelijkheid. Indianen konden tot elke economische klasse, afhankelijk van hun persoonlijke rijkdom behoren.

10.12.3 Mestizos (mix van Indio en Españoles)

Personen met zowel een Españoles als een Indio ouder. In de generaties na de verovering werden kinderen van gemengde rassen buiten het huwelijk toegewezen aan ofwel de Españoles of Indio identiteit, afhankelijk in welke cultuur ze opgroeide. Het aantal officiële "mestizos" steeg bij de volkstellingen pas na de tweede helft van de 17e eeuw.

10.12.4 Castizos (mix van Españoles en een beetje Indio)

Een Castizos was een persoon met één Mestizo ouder en één Españoles ouder. Kinderen van een generatie verder tussen een Castizo en Castizo of een Españoles werd echter geclassificeerd als een Criollo.

10.12.5 Cholos (mix van Amerindian en een beetje Españoles)

Personen met een Indio en een Mestizo ouder.

10.12.6 Pardos (mix van Españoles, Negro en Indio)

Pardos waren personen die generaties lang een multi-raciale achtergrond hadden bestaande uit Españoles, Indio en Negro. De volgende castas combinaties waren mogelijk Españoles en Zambo, of Mulatto met Mestizo, of Negro met Mestizo.

10.12.7 Mulattos (mix van Negro en Españoles)

Mulattos ('muilezels') waren personen van Negro en Españoles afkomst die als ze in slavernij waren geboren (indien hun moeder een slaaf was), slaven zouden zijn, tenzij hun meester ze had vrijgelaten. In de volksmond, kon mulat ook gebruikt worden voor een individu van gemengde Negro en Indio afkomst. Bij een nog verdere mix van de drie hoofd rassen had men castas zoals Morisco, Quadrone, Albino, Octroon,

10.12.8 Zambos (mix van Indio en Negro)

Zambos waren personen van Indio en Negro afkomst. Net zoals bij de Mulattos waren er verschillende namen voor een nog verdere mix van deze twee rassen zoals Chino ('zwijn'), Lobo ('wolf'),...

10.12.9 Negros

Personen van Negros casta stonden helemaal onderaan de sociale ladder vanwege hun associatie met de slavernij. Vele, vooral onder de eerste generatie, waren slaven en later waren er aanzienlijke vrije zwarte gemeenschappen. Een Negros werd in een sub-castas verdeeld afhankelijk waar hij geboren werd. Zo werd een Negros die in Afrika werd geboren een Negros bozales genoemd, in Spanje en in andere Spaanse gebieden werden ze een negros criollos genoemd.

Opvallend in het gehele castas systeem was dat Indios generatie na generatie steeds hoger op de sociale ladder konden klimmen door te trouwen met Espagnoles. In tegenstelling tot trouwen met een Negro kon je enkel in een lager sociale klasse doen belanden.

Na de onafhankelijkheid van Mexico in het begin van de 19de eeuw veranderde er weinig aan het "castas" systeem. De macht verschoof van de peninsulares naar de criollos. In 1858 werd Benito Juárez de eerste inheemse president, hij was een Zapoteek. Pas sinds de Mexicaanse Revolutie (1910-1929) lijkt het er op dat Mexico zijn multiraciale identiteit heeft geaccepteerd. Maar veel indianen voelen zich tot op de dag nog altijd niet vertegenwoordigd door de Mexicaanse overheid. Een recent voorbeeld is de opstand die in 1994 begon in de Mexicaanse deelstaat Chiapas.

De staat Chiapas is een achtergestelde staat die bewoond wordt door Maya's. Het is ook een staat waar de raciale segregatie groot is.

Figuur 61: 18de eeuwse schilderij getiteld “Las castas” de maker is onbekend. Het werk bevindt zich in het “Museo Nacional del Virreinato” te Tepotzotlán Mexico.

11 Conquistadores

Conquistador is Spaans voor veroveraar, 'conquistar'= veroveren; het Latijnse 'conquirre'= bijeenzoeken, vergaren.

Veel conquistadores waren jonge hidalgo's en behoorden tot de verarmde adel. Veel van deze jonge mannen hoopten in de Nieuwe Wereld een fortuin te maken, iets wat ze thuis niet konden krijgen. Ook maakte men kans om hoge functies te bekleden in de nieuw veroverde gebieden. Maar dit alles was niet zonder gevaar: een expeditie kon immers mislukken of op niets uitdraaien, dit kon dan weerlijden tot een bankroet, want ze moesten zelf hun expedities financieren. Of erger nog, men kon immers omkomen tijdens een expeditie. Hoewel deze avonturiers meestal handelden in opdracht voor de Spaanse kroon was persoonlijk gewin nooit veraf. Velen staken zich dan ook diep in de schulden voor een expeditie. Dat kan dan weer verklaren waarom veel veroveraars uit waren op goud, zilver, roem en ze gruwelijk te werk gingen tegen de indianen. Cortés vertelde aan de Azteken dat hij en zijn mannen aan een hartziekte leden die alleen met goud te genezen was³⁰. Sommige conquistadores hadden ook spijt van hun gruweldaden jegens de plaatselijke bevolking. Mansio Serra de Leguizamon, een van de militairen die Pizarro had vergezeld op zijn expeditie, had hier een schuldgevoel over. Hij richtte zich in 1589 in zijn testament tot koning Filip II van Spanje. Leguizamon schreef hierover het volgende:³¹

"Zijne zeer Katholieke Majesteit moet weten dat we deze gebieden aantreffen in een zo ordelijke toestand dat er geen dief, kwaadaardig mens of overspeelster te vinden was... onzedelijke mensen waren er evenmin, iedereen was tevreden en werkte voor een eerlijk inkomen... Ik wil Uwe Katholieke Majesteit op het hart drukken dat ik deze verklaring afleg om gewetensrust te hebben en vanwege de schuld waarin ik deel heb. Want met ons zondige optreden hebben we een regering vernietigd waar deze inboorlingen op gesteld waren...

Ze waren zo weinig tot misdaad geneigd dat een indiaan die zilver of goud ter waarde van 100.000 peso's in huis had, zijn woning openliet en alleen maar met een stokje op de deur aangaf dat hij niet thuis was...Maar door het slechte voorbeeld dat wij ze in alle opzichten hebben gegeven, zijn deze inboorlingen veranderd in mensen die nooit of maar zelden doen wat goed is, iets wat het geweten van Uwe Majesteit zou moeten raken, zoals het ook dat van mij, een van de eerste conquistadores en ontdekkingsreizigers, raakt en dat verholpen dient te worden."

De 16de eeuw was de gouden eeuw voor Spanje en ook voor de conquistadores. In nauwelijks 50 jaar veroverden de conquistadores voor Spanje een wereldrijk. Grote delen van Latijns-Amerika en de Filippijnen werden in de 16de eeuw door hen onder controle gebracht. Veel conquistadores kwamen uit Extremadura (Zuid-West Spanje). Daardoor komen veel plaatsnamen uit het gebied van Extremadura ook voor in de Nieuwe Wereld.

³⁰ Wood, M. (2002). De conquistadores. Uitgeverij: Kosmos Z&K. (pagina 17)

³¹ Lloyd, C. (2008). Van oerknal tot nu. Het complete verhaal van onze geschiedenis. Amsterdam: Nieuw Amsterdam.

Enkele bekende Conquistadores

- Juan Ponce de León
- Vasco Núñez de Balboa
- Francisco Pizarro
- Francisco de Orellana
- Nikolaus Federmann
- Nuño Beltrán de Guzmán
- Francisco Vázquez de Coronado
- Hernán Cortés

11.1 Hernán Cortés

Figuur 62: Cortés op latere leeftijd. Het schilderij stamt uit de 19de eeuw en bevindt zich in het Prado Museum in Spanje.

Cortés werd waarschijnlijk geboren rond 1485 in Medellín in de Spaanse regio Extremadura.

Cortés was een hidalgo, zijn familie behoorde tot de verarmde adel. Hij was enig kind.

De ouders van Cortés wilden graag dat hij advocaat zou worden. Hij volgde een juridische opleiding en leerde ook een beetje Latijn. Hij studeerde in Salamanca, maar maakte zijn studie niet af. In 1506 vertrok hij naar de Nieuwe Wereld om daar zijn geluk te beproeven.

Hij werd secretaris van een nieuwe Spaanse nederzetting op het eiland Hispaniola. Hij hielp Diego Velázquez in 1509 met de verovering van Cuba. Hij kreeg ruzie met Velázquez die hem wantrouwde.

De volledige expeditie wordt beschreven in hoofdstuk 10 “De Spaanse verovering van het rijk en de ondergang”.

Na de verovering van het rijk van de Azteken maakte hij een weinig succesvolle expeditie naar Honduras (1524-1526). Hij bleef zo lang weg dat men dacht dat hij overleden was.

Hij nam de Azteekse vorst Cuauhtémoc mee op

deze expeditie. Hij liet hem onderweg executeren omdat er een complot was om Cortés te vermoorden. Cortés zou volgens sommigen dit complot hebben bedacht om zich van de vorst te ontdoen.

Cortés stierf als een rijk man van adel op 2 december 1547 te Sevilla, Spanje. Voordat hij stierf, had hij aan zijn familie gevraagd om zijn lichaam in Mexico te begraven. In 1556 werd zijn lichaam overgebracht. Hij werd begraven in de San Francisco kerk in het huidige Mexico-stad. Zijn lichaam zou de komende eeuwen nog meerdere keren verplaatst worden. In 1947 kreeg hij zijn laatste rustplaats in de “Jesús Nazareno” kerk in Mexico-stad. Zijn tombe heeft een bescheiden plaats in de kerk.

Cortés was een echte leider. Hij was iemand die zijn mannen telkens kon overtuigen om naar wat voor hen het einde van de wereld was, te gaan. Met gevaar voor eigen leven.

Ondanks het feit dat hij voor zijn aankomst in de Nieuwe Wereld weinig militaire ervaring had, beschikte hij toch over uitstekende militaire talenten. Hij werd door vele historici gezien als een van de grote generaals uit de geschiedenis. Hij was ook de eerste die een groot rijk veroverde in de Nieuwe Wereld. Bernal Diaz vergeleek hem in de 16de eeuw al met de grote veroveraars van de geschiedenis.³²

“En Cortés werd net zo gevreesd en vereerd (...) als Alexander de Grote, of Julius Caesar (...) onder de Romeinen, of Hannibal onder de inwoners van Carthago.” Bernal Diaz, historia de la conquista de la Nueva Espana (voltooid circa 1568)

Figuur 63: Bronzen plakkaat in de “Jesús Nazareno” kerk dat Cortés zijn laatste rustplaats markeert.

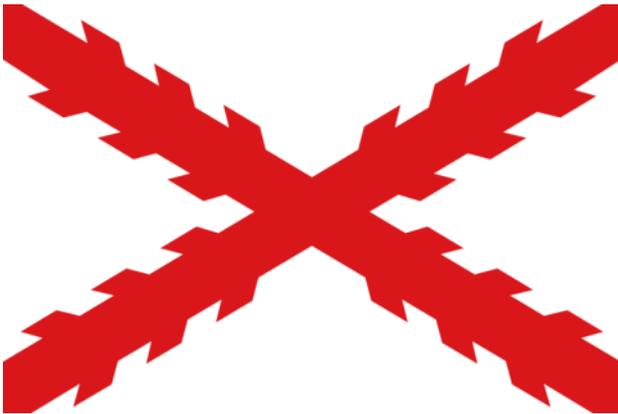
³² Roberts, A. (2011). Legendarische Veldheren II. Omniboek, Utrecht.

12 De erfenis van de Azteken

Vlag en wapen van Mexico

Voor de Mexicanen heeft de Azteekse geschiedenis een belangrijke betekenis. De ontstaanslegende van de Azteekse hoofdstad staat de dag van vandaag centraal op de Mexicaanse vlag.

Toen Mexico deel uitmaakte van Nieuw-Spanje gebruikte men een witte vlag met daarop een rood Bourgondisch kruis. Deze vlag werd ook gebruikt door het Spaanse leger in de 16de, 17de en 18de eeuw.

Figuur 64 De vlag van Nieuw-Spanje.

Tijdens de Mexicaanse onafhankelijkheidsoorlog, die in 1810 begon, werden verschillende vlaggen gebruikt.

Tijdens de oorlog werden er standaarden van Onze-Lieve-Vrouw van Guadalupe gebruikt, sommige historici duiden deze aan als eerste vlag. Er werd een standaard van Onze-Lieve-Vrouw gebruikt bij het uitroepen van de onafhankelijkheid op 8 december 1810 door de Mexicaanse priester Miguel Hidalgo.

In 1821 werd Mexico onafhankelijk. De kleuren van de huidige vlag werden voor het eerst in februari 1821 voorgesteld door de onafhankelijkheidsstrijder Agustín de Iturbide. Over de betekenis van de kleuren bestaat enige onduidelijkheid. Een verklaring is dat groen staat voor de onafhankelijkheid, wit voor de zuiverheid van het geloof en rood voor het bloed en de gelijkheid van alle inwoners. Iturbide werd in 1822 keizer van Mexico.

De regering besliste datzelfde jaar nog om in het midden een adelaar op een cactus te zetten. Dit laat de Azteekse legende zien over de stichting van hun hoofdstad Tenochtitlán. De Azteken moesten volgens de legende een stad bouwen waar ze een adelaar een slang zagen opeten op een cactus. Het embleem van de vlag zou nog verschillende veranderingen ondergaan, maar het werd nooit van de vlag verwijderd.

Op 2 november 1821 werd de vlag goedgekeurd. Hij werd pas in 1822 voor het eerst officieel gehesen. De vlag is duidelijk geïnspireerd op de Franse tricolore. In eerste instantie wou men de kleuren horizontaal plaatsen, maar dit zou de adelaar te weinig ruimte geven. De kleuren verticaal plaatsen was een vernieuwing binnen de vlaggenwereld van eind 18de en begin 19de eeuw. De vlag van het Eerste Mexicaanse Keizerrijk was dus een moderne vlag. Tijdens het Eerste Mexicaanse Keizerrijk had de adelaar op de vlag een kroon die naar

de monarchie verwees. Toen Mexico in 1823 een republiek werd, werd deze verwijderd. De vlag bleef verder ongewijzigd tot 1864.

Vlaggen Mexico	
	
De vlag van 1821 tot 1823 tijdens het Eerste Mexicaanse Keizerrijk.	De vlag zonder de kroon tijdens de Mexicaanse Republiek. Deze werd gebruikt van 1823 tot 1864 en van 1867 tot 1893.
	
De vlag tijdens het Tweede Mexicaanse Keizerrijk (1863-1867). De vlag werd officieel aangenomen in 1864. Deze vlag had weer een duidelijke verwijzing naar de monarchie door in het midden een kroon. Ook waren er vier gekroonde adelaren in de vier hoeken.	De vlag van 1893-1916.
	
De vlag van 1916 tot 1934.	De vlag van 1934-1968.

De huidige vlag van Mexico, deze werd officieel gehesen op 16 september 1968. Dit was de laatste keer dat men het embleem met de arend aanpaste. In dat jaar werden voor het eerst de specifieke details van het embleem officieel vastgelegd. De huidige vlag doet ook dienst als oorlogsvlag.

12.1 Nahuatl: de taal van de Azteken

Het Nahuatl is een indiaanse taal en behoort tot de familie van Uto-Azteekse talen. Nahuatl kan worden vertaald als: “elegante spraak”. Het was de taal van de Azteken maar werd ook gesproken door de Tolteken. Het Nahuatl deed ook dienst als lingua franca voor heel Meso-Amerika. In de 16de eeuw was het aantal sprekers veel hoger dan nu. Het aantal wordt nu geschat op 1 miljoen tot 1,5 miljoen sprekers. Het Nahuatl behoort daarom tot de meest gesproken inheemse taal in Noord- en Centraal Amerika. De taal wordt nu nog gesproken in gebieden die deel uit maakte van het Azteekse rijk. De belangrijkste deelstaten waar de taal voornamelijk gesproken worden zijn: Puebla, Veracruz, Hidalgo, Mexico en Guerrero. Zo goed als alle Nahuatlsprekers zijn tweetalig en spreken ook Spaans. Alleen de aller oudsten op het platteland spreken soms het Spaans niet zo goed maar dit zijn eerder uitzonderingen. Het Spaans heeft het moderne Nahuatl sterk beïnvloed.

Het moderne Nahuatl bestaat uit verschillende dialecten. Sommige dialecten zijn met uitsterven bedreigd. Geen enkel dialect komt volledig overeen met het klassieke Nahuatl wat de Azteken spraken

Het Nahuatl is geen officiële taal van Mexico maar wel één van de erkende inheemse talen.

Er zijn tegenwoordig nog radiostations die uitzendingen doen in het Nahuatl.

Veel informatie die we hebben over de Azteken komt uit hun codices³³. In de tijd voor de Spaanse overheersing werden deze geschilderd op leren panelen of op papier op basis van boombast. De Azteken gebruikten tekeningen en hiërogliefen om woorden uit te beelden. De grootte van de hiërogliefen was belangrijk. Belangrijke hiërogliefen werden groter getekend. De codices waren van veel ingekleurde tekeningen voorzien. De Azteken gebruikten veel tekeningen als geheugensteuntje bij het voordragen. Het was dus niet eenvoudig deze tekens te ontcijferen en het verhaal te vormen, alleen mensen die gestudeerd hadden, konden dit.

De codices gingen over verschillende onderwerpen, zoals geschiedschrijving, mythen, geneeskunde, rituelen, gedichten en liederen. Veel van de precolumbiaanse codices zijn er niet bewaard gebleven. Ze werden verbrand omdat het volgens de Spanjaarden “werken van de duivel” waren. Juan de Zumárraga, de eerste bisschop van Mexico, liet in de 16de eeuw een enorme hoeveelheid inheemse kunst en literatuur opsporen en verbranden.

Tijdens de Spaanse overheersing werden er ook nog codices gemaakt. Deze zijn wel bewaard gebleven en vormen een van de belangrijkste bronnen over de Azteken en het Nahuatl. De codices uit de Spaanse overheersing dateren vrijwel allemaal uit de 16de eeuw. Veel personen die hieraan meeschreven, hebben de tijd voor de ondergang nog meegemaakt. Ook werden er voor het eerst verhalen opgeschreven die de Azteken van generatie op generatie mondeling hadden doorverteld. Veel gedichten over de ondergang van de Azteken en de stad Tenochtitlán werden geschreven in het Nahuatl.

Deze codices zijn geschreven in ons alfabet, in het Nahuatl, Spaans en Latijn. Na de verovering van het rijk leerden veel Azteken het Latijnse alfabet kennen. Deze codices zijn in ons alfabet geschreven en geven zo een beter inzicht in de geschiedenis van het rijk.

³³ Zijn oude manuscripten die de Azteekse cultuur weergeven. Het waren boeken met gekleurde tekeningen gevouwen als een soort accordeon. Het zijn primaire bronnen over de Azteekse geschiedenis, deze werden gemaakt voor en na de Spaanse verovering.

Dankzij ons alfabet konden ze alles uitgebreid beschrijven, iets wat men met hiërogliefen niet kon.

Veel Spanjaarden die na de val van het rijk naar Mexico kwamen, leerden het Nahuatl. Ook de conquistadores die het rijk veroverden, leerden het Nahuatl omdat zij vaak trouwden met Azteekse vrouwen. Na de val van het rijk kwamen er uit Spanje geestelijken die het pas verslagen volk moesten inwijden in de christelijke leer. Zij leerden het Nahuatl om de bevolking te kunnen bekeren.

De missionaris Peter van Gent probeerde de Azteken te bekeren, maar hij was een stotteraar. Stotteren in het Nahuatl is fataal omdat het verdubbelen van lettergrepen de betekenis kan veranderen.

Hieronder staat wat hij bedoelde met zijn preek:³⁴

“In de hoogste hemel verblijft God de Vader, Uw koning.
Hij is het woord, hij is de schepper,
Hij is de drie-eenheid: God de Vader,
God de Zoon en de Heilige Geest.
Jezus Christus is Gods zoon, die
Voor ons aan het kruis gestorven is,
Hij is het Lam Gods, dat vrij is
Van alle zonden.”

Dan hoorden de Azteekse luisteraars letterlijk het volgende:

“In de bovenhemel verblijft de Vadergod, jullie Spreker,
Het gesprokene, “dat waardoor allen leven,”
Hij is Drieheid, Vaderheid, Goddelijke zoon, Goddelijke adem.
Xesuclisto is Goddelijke zoon, die voor ons
Op de plankenvereniging gestorven is,
Hij is het nooit ernstig gekromde
Gekrulde katoen dier.”

Ondanks het feit dat er veel informatie door geestelijken verloren is gegaan, is er dankzij hen ook veel bewaard gebleven. De franciscaner monnik Bernardino de Sahagún zette zich in om de Azteekse geschiedenis te beschrijven. Sahagún was op vroege leeftijd naar Mexico gekomen en sprak al snel vloeiend Nahuatl. Hij was van mening dat als men de Azteken wenste te bekeren tot het christendom men eerst meer moest weten hoe de Azteekse godsdienst in elkaar stak. Sahagún hielp mee aan de Florentijnse Codex.

³⁴ Van Zantwijk, R. (1992). De oorlog tegen de goden. Azteekse kronieken over de Spaanse verovering. Nederland: Meulenhoff bv.

Figuur 65: Pagina 51 van de Florentijnse codex geschreven in het Nahuatl met het Latijns alfabet andere delen van het boek zijn geschreven in het Latijn en Spaans.

Veel gouverneurs en administratieve medewerkers in de pas verworven kolonie leerden het Nahuatl om met de bevolking te communiceren. Deze taal was op dat moment het lingua franca van Centraal-Mexico.

De overgeleverde woorden betreffen vooral diernamen, voedsel, specerijen en gebiedsnamen die in Europa tot op het moment van ontdekking onbekend waren. Voor deze nieuwtjes bestond natuurlijk nog geen Nederlandse naam, dus hielden handelaren de inheemse benaming aan. Maar wel met kleine taalkundige aanpassingen.

Azteekse woorden in de Nederlandse taal	
Azteeks	Nederlands
ahuocatl	avocado
axolotl	axolotl (salamander)
cacahuatl	cacao
caiman	kaaiman (krokodil)
chilli	chili
chi-potatl	aardappel (vgl. patat en potato)
chocolatl	chocolade
coyotl	coyote (prairiewolf)
Cuauhtemallan	Guatamala
Mexihco	Mexico
Nicanahuac	Nicaragua
ocelotl	ocelot (luipaard)
peyotl	peyote (cactus)
tomatl	tomaat

12.2 De Azteken in populaire media

12.2.1 Muziek

Neil Young schreef in 1975 het nummer 'Cortez the killer' voor zijn band Crazy Horse. De titel geeft een negatief beeld over Cortés. Het nummer staat op het album 'Zuma'.

De tekst beschrijft de aankomst van Cortés en hoe de Azteken vredig leefden voor de komst van hem. Het laatste couplet wijkt af van de tekst. De tekst in dit couplet is geschreven in de ik-vorm en vertelt het verhaal over een onbekende vrouw. Het is niet zeker over wie dit gaat sommige denken dat het gaat over een vriendin van Young. Andere denken dat het zou kunnen gaan over Doña Marina.

De tekst gaat als volgt:³⁵

"He came dancing across the water
With his galleons and guns
Looking for the new world
In that palace in the sun.

On the shore lay Montezuma
With his coca leaves and pearls
In his halls he often wondered
With the secrets of the worlds.

And his subjects
gathered 'round him
Like the leaves around a tree
In their clothes of many colors
For the angry gods to see.

And the women all were beautiful
And the men stood
straight and strong
They offered life in sacrifice
So that others could go on.

Hate was just a legend
And war was never known
The people worked together
And they lifted many stones.

They carried them
to the flatlands
And they died along the way
But they built up
with their bare hands
What we still can't do today.

And I know she's living there
And she loves me to this day

³⁵ <http://www.azlyrics.com/lyrics/neilyoung/cortezthekiller.html> geraadpleegd op 4 december 2016.

I still can't remember when
Or how I lost my way.

He came dancing across the water
Cortez, Cortez
What a killer."

In het nummer "people of the sun" van de Amerikaanse rockgroep Rage Against the Machine zit een duidelijke verwijzing naar de laatste koning van de Azteken. Het nummer is van 1996 en bevat volgende tekst:

"Tha fifth sun sets get back reclaim
Tha spirit of Cuahtemoc alive an untamed"

12.2.2 Strips

Suske en Wiske "het gouden paard"

Het verhaal speelt zich af in het begin van de 16de eeuw en vertelt het verhaal van Cortés zijn expeditie. Het verhaal is echter wel niet helemaal historisch correct.

Het verhaal begint in de Nederlanden hier wonen Lambik, Suske en Wiske. De conquistador Cortés heeft net het rijk van de Azteken ontdekt. Volgens de eerste berichten bezitten de Azteken een ongekende rijkdom. De gouverneur van Cuba Diego Velasquez probeert Cortés dwars te zitten zodat hij de rijkdommen niet kan bemachtigen. Cortés wil naar Tenochtitlán de hoofdstad van de Azteken oprukken. Om een audiëntie met de Azteekse koning te bemachtigen laat hij in de Nederlanden een paard vergulden. Het paard heet Pepita en wordt aan de koning Montezuma geschonken. De Azteken hebben nog nooit een paard gezien en zeker geen verguld paard. Cortés wil zo indruk maken op Montezuma. De geheime agenten van Diego Velasquez verwonden Don Alvarez een medewerker van Cortés en tevens een vriend van Lambik om te verhinderen dat Pepita haar bestemming bereikt. Lambik, Suske en Wiske besluiten Don Alvarez te helpen en gaan naar Mexico waar het avontuur pas echt begint.

12.2.3 Games

De Azteken komen terug bij de historische strategie spelen zoals Age of Empire II & III en Medieval II Total war Kingdoms.

12.3 Ander gebruik van de naam Aztlán

De naam Aztlán wordt tegenwoordig ook gebruikt door politieke groeperingen van nationalistische Mexicanen en inheemse indianen. Deze groepen willen de Mexicaanse gebieden die na de Texaanse Revolutie (1836), de Amerikaans-Mexicaanse Oorlog, het Verdrag van Guadalupe Hidalgo (1848) en de Gadsdenaankoop (1853) verloren zijn gegaan aan de VS weer bij Mexico voegen.

12.4 Dag van de Doden

Vandaag vindt men nog enkele gebruiken van de Azteekse cultuur terug in Mexico. Eén er van is de Mexicaanse feest- en herdenkingsdag: "Día de Muertos", dag van de doden. Op deze dag gelooft men dat de zielen van de kinderen op 1 november terugkeren naar de aarde, en die van de volwassenen op 2 november. Gedurende het hele jaar bereidt men zich voor op het festival, men verzameld goederen die men aan de doden zal offeren. Op de dag van de doden bezoekt en versiert men de graven. Men offert voedsel en drank. Na afloop eet en drinkt men het vaak zelf op omdat men gelooft dat de zielen van de doden de ziel van het voedsel tot zich hebben genomen. De Dag van de Doden komt op buitenstaanders vaak vreemd en luguber over.

Literatuurlijst

Mexico

https://nl.wikipedia.org/wiki/Geografie_van_Mexico#/media/File:Mexico_CIA_-nl.png geraadpleegd op 08/06/16

https://nl.wikipedia.org/wiki/Geografie_van_Mexico geraadpleegd op 07/06/16

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Mexico_\(land\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Mexico_(land)) geraadpleegd op 07/06/16

http://mapsof.net/uploads/static-maps/map_of_mexico_states.png geraadpleegd op 08/06/16

<http://previews.123rf.com/images/lesniewski/lesniewski1506/lesniewski150600001/40824433-Greater-Mexico-City-administrative-map-Stock-Vector.jpg>

Olmeken

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Olmeken> geraadpleegd op 11/06/16

Egelkraut, O., (2012). Tielt: Lanoo.

Fisher, J. Jacobs, D. Keeling, S. & O'Neill, Z. Het Spectrum Bv. Houten- Antwerpen.

Longhena, M. (1989) Het oude Mexico. Geschiedenis en cultuur van de Maya's, Azteken en andere precolumbiaanse volkeren. Nederland: Zuidboekproducties.

Mavor, G., (2008). Cultuur bewust Mexico. Emar B.V, Rijswijk.

Phillips, Charles. (2006)., Azteken & Maya's. Veltman, Utrecht.

Phillips, Charles. (2008). De wereld van de Maya's en Azteken. Veltman, Utrecht.

Zoon, C. (2009). Mexico. Kit Publishers. Amsterdam

Zapoteken

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Zapoteeks> geraadpleegd op 16/06/16

Angel, M. Basset H. & Bourboulon F. Mexico Geogids (2006) Touring/Lannoo, Brussel.

Bayer, M., (2006). Mexico. Becht BV, J.H. Gottmer

Longhena, M. (1989) Het oude Mexico. Geschiedenis en cultuur van de Maya's, Azteken en andere precolumbiaanse volkeren. Nederland: Zuidboekproducties.

Phillips, Charles. (2006)., Azteken & Maya's. Veltman, Utrecht.

Mixteken

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Mixteeks> geraadpleegd op 19/06/16

Longhena, M. (1989) Het oude Mexico. Geschiedenis en cultuur van de Maya's, Azteken en andere precolumbiaanse volkeren. Nederland: Zuidboekproducties.

Phillips, Charles. (2006)., Azteken & Maya's. Veltman, Utrecht.

Teotihuacan

Domenici, D. Mexico Gids van de archeologische bezienswaardigheden (2002). Veltman, Utrecht.

Fisher, J. Jacobs, D. Keeling, S. & O'Neill, Z. Mexico. Het Spectrum Bv. Houten-Antwerpen.

Longhena, M. (1989) Het oude Mexico. Geschiedenis en cultuur van de Maya's, Azteken en andere precolumbiaanse volkeren. Nederland: Zuidboekproducties.

Phillips, Charles. (2006)., Azteken & Maya's. Veltman, Utrecht.

Mavor, G., (2008). Cultuur bewust Mexico. Emar B.V, Rijswijk.

Zoon, C. (2009). Mexico. Kit Publishers. Amsterdam

Tolteken

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Tolteken> geraadpleegd op 20/06/16

Bayer, M., (2006). Mexico. Becht BV, J.H. Gottmer
Angel, M. Basset H. & Bourboulon F. Mexico Geogids (2006) Touring/Lannoo, Brussel.

Longhena, M. (1989) Het oude Mexico. Geschiedenis en cultuur van de Maya's, Azteken en andere precolumbiaanse volkeren. Nederland: Zuidboekproducties.

Phillips, Charles. (2006)., Azteken & Maya's. Veltman, Utrecht.

Roberts, T. (1996). Goden van de Maya's, Azteken en Inca's.

Ontstaan Azteken mythologie

https://nl.wikipedia.org/wiki/Azteekse_mythologie geraadpleegd op 08/07/16

Brown, M. (1993). De Azteken: krijgers en kunstenaars. Time-Life B.V., Amsterdam

Dalemans, R. (1993). Kunst en Beschaving. Het Precolumbiaanse Mexico. Brussel: Artis-Historia.

Phillips, Charles. (2006)., Azteken & Maya's. Veltman, Utrecht.

Naam Azteken

Brown, M. (1993). De Azteken: krijgers en kunstenaars. Time-Life B.V., Amsterdam.

Dalemans, R. (1993). Kunst en Beschaving. Het Precolumbiaanse Mexico. Brussel: Artis-Historia.

Longhena, M. (1989) Het oude Mexico. Geschiedenis en cultuur van de Maya's, Azteken en andere precolumbiaanse volkeren. Nederland: Zuidboekproducties.

Phillips, Charles. (2006)., Azteken & Maya's. Veltman, Utrecht.

Conquistadores

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Conquistador_\(historisch\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Conquistador_(historisch)) geraadpleegd op 22/07/16

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Extremadura> geraadpleegd op 23/07/16

Ontdekkers en Conquistadores. (2012). *Geschiedenis*. pp. 20-35.

Lloyd, C. (2008). Van oerknal tot nu. Het complete verhaal van onze geschiedenis. Amsterdam: Nieuw Amsterdam.

Cortés

https://nl.wikipedia.org/wiki/Hern%C3%A1n_Cort%C3%A9s geraadpleegd op 11/09/16

<http://www.ancient-origins.net/history-famous-people/many-burials-hernan-cortes-locating-gravesite-conquistador-005235?page=0%2C1> geraadpleegd op 17/09/16

https://en.wikipedia.org/wiki/Hern%C3%A1n_Cort%C3%A9s geraadpleegd op 3/11/16

<http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi?page=gr&GRid=10968> geraadpleegd op 06/11/16

Blacker, I., & Eckholm, G. (1965). Cortés en de ondergang der Azteken. W. Gaade

Hamlyn, P. (1969). The life and times of Cortés. The Hamlyn Publishing Group Ltd.

Roberts, A. (2011). Legendarische Veldheren II. Omniboek, Utrecht.

Vorming van het rijk onder de verschillende vorsten

Davies, N. (1973). De Azteken Opkomst, bloei en ondergang van een exotische beschaving. London Ltd.:MacMillan.

Lloyd, C. (2008). Van oerknal tot nu. Het complete verhaal van onze geschiedenis. Amsterdam: Nieuw Amsterdam.

Van Zantwijk, R., (1977). Handel en wandel van de Azteken). Van Gorcum Assen, Amsterdam.

Von Hagen, V. Azteken De opkomst en ondergang van en krijgsvolk. Elmar, Rijswijk.

Standen

Clare, J. (2000). Het leven van de Azteken. Arm en rijk, jong en oud, de levenswijze in dit Zuid-Amerikaanse rijk. Nederland: Harmelen.

Davies, N. (1973). De Azteken Opkomst, bloei en ondergang van een exotische beschaving. London Ltd.:MacMillan.

Malam, J. (2001). Sporen uit het verleden de Azteken. Evans Brothers Limited, Loden, VK

Phillips, Charles. (2006)., Azteken & Maya's. Veltman, Utrecht.

Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia.

Van Zantwijk, R., (1977). Handel en wandel van de Azteken). Van Gorcum Assen, Amsterdam

Von Hagen, V. Azteken De opkomst en ondergang van en krijgsvolk. Elmar, Rijswijk.

Religie

<http://www.crystalinks.com/aztecalendar.html> geraadpleegd op 13/09/16

Bron: Indianen offeren hun vijanden en eten ze op. (2016). *Historia*, pp. 112-113.

Burland, C. & Forman, w. (1987). De Azteken Geloof en Goden in het Oude Mexico. Weert: Phoenix

Phillips, Charles. (2006)., Azteken & Maya's. Veltman, Utrecht.

Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia.

Goden

<https://4bondergang.wikispaces.com/Azteekse+goden> geraadpleegd op 26/09/16

<http://www.globalxs.nl/home/s/solaica/html/goden.htm> geraadpleegd op 27/09/16

Bartlett, S. (2010). De mythologie gids. Utrecht: Veltman uitgevers.

Macdonald, F. (2007). De Azteken. Nederland: Ars Scribendi Bv.

Malam, J. (2001). Sporen uit het verleden de Azteken. Evans Brothers Limited, Loden, VK

Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia

Willis, R. Mythologie. (2006). Nederland: Librero b.v.

Tenochtitlán

Brown, M. (1993). De Azteken: krijgers en kunstenaars. Time-Life B.V., Amsterdam.

Phillips, Charles. (2008). De wereld van de Maya's en Azteken. Veltman, Utrecht.

Dagelijksleven

<https://aztekencultuur.wordpress.com/dagelijks-leven/> geraadpleegd op 09/08/16

Wonen

Clare, J. (2000). Het leven van de Azteken. Arm en rijk, jong en oud, de levenswijze in dit Zuid-Amerikaanse rijk. Nederland: Harmelen.

Defrates, J. (1992). Het dagelijks leven van de Azteken. Simon 1 Schuster Young Books.

Malam, J. (2001). Sporen uit het verleden de Azteken. Evans Brothers Limited, Loden, VK

Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia.

Liefde en huwelijk

Clare, J. (2000). Het leven van de Azteken. Arm en rijk, jong en oud, de levenswijze in dit Zuid-Amerikaanse rijk. Nederland: Harmelen.

Defrates, J. (1992). Het dagelijks leven van de Azteken. Simon 1 Schuster Young Books.

Dorner, J. (1972). De Azteken. Nederland: Bussem.

Malam, J. (2001). Sporen uit het verleden de Azteken. Evans Brothers Limited, Loden, VK

Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia.

Opvoeding en onderwijs

Clare, J. (2000). Het leven van de Azteken. Arm en rijk, jong en oud, de levenswijze in dit Zuid-Amerikaanse rijk. Nederland: Harmelen.

Defrates, J. (1992). Het dagelijks leven van de Azteken. Simon 1 Schuster Young Books.

Dorner, J. (1972). De Azteken. Nederland: Bussem.

Malam, J. (2001). Sporen uit het verleden de Azteken. Evans Brothers Limited, Loden, VK

Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia.

Eten en drinken

<http://eten-en-drinken.infonu.nl/producten/7857-de-geschiedenis-van-cacao-en-chocolade.html> geraadpleegd op 11/08/16

Clare, J. (2000). Het leven van de Azteken. Arm en rijk, jong en oud, de levenswijze in dit Zuid-Amerikaanse rijk. Nederland: Harmelen.

Defrates, J. (1992). Het dagelijks leven van de Azteken. Simon 1 Schuster Young Books.

Dorner, J. (1972). De Azteken. Nederland: Bussem.

Malam, J. (2001). Sporen uit het verleden de Azteken. Evans Brothers Limited, Loden, VK

Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia.

Kleding en voorkomen

Clare, J. (2000). Het leven van de Azteken. Arm en rijk, jong en oud, de levenswijze in dit Zuid-Amerikaanse rijk. Nederland: Harmelen.

Defrates, J. (1992). Het dagelijks leven van de Azteken. Simon 1 Schuster Young Books.

Dorner, J. (1972). De Azteken. Nederland: Bussem.

Malam, J. (2001). Sporen uit het verleden de Azteken. Evans Brothers Limited, Loden, VK

Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia.

Ontspanning

<https://en.wikipedia.org/wiki/Patolli> geraadpleegd op 14/08/16

Defrates, J. (1992). Het dagelijks leven van de Azteken. Simon 1 Schuster Young Books.

Dorner, J. (1972). De Azteken. Nederland: Bussem.

Malam, J. (2001). Sporen uit het verleden de Azteken. Evans Brothers Limited, Loden, VK

Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia

Orde en gezag

Clare, J. (2000). Het leven van de Azteken. Arm en rijk, jong en oud, de levenswijze in dit Zuid-Amerikaanse rijk. Nederland: Harmelen.

Defrates, J. (1992). Het dagelijks leven van de Azteken. Simon 1 Schuster Young Books.

Dorner, J. (1972). De Azteken. Nederland: Bussem.

Malam, J. (2001). Sporen uit het verleden de Azteken. Evans Brothers Limited, Loden, VK

Soustelle, J. (1982, zesde herziene druk). Zo leefden de Azteken. Hollandia.

Ondergang en verovering van het rijk

Blacker, I., & Eckholm, G. (1965). Cortés en de ondergang der Azteken.

Wood, M. (2002). De conquistadores. Uitgeverij: Kosmos Z&K.

Na de val van het rijk

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Encomienda> geraadpleegd op 12/12/16

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Nieuw-Spanje> geraadpleegd op 12/12/16

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Hacienda> geraadpleegd op 12/12/16

https://nl.wikipedia.org/wiki/Bartolom%C3%A9_de_las_Casas 13/12/16

Fisher, J. Jacobs, D. Keeling, S. & O'Neill, Z. Mexico. Het Spectrum Bv. Houten-Antwerpen.

Actualiteit

<http://historiek.net/azteekse-woorden-in-het-nederlands/45415/> geraadpleegd op 24/01/17

Natuatl: de taal van de Azteken

Prem, J. & Dyckerhoff, U. (1987). Het oude Mexico Geschiedenis en cultuur van de volken van Meso-Amerika. Nederland: Bruna b.v.

Van Zantwijk, R., (1977). Handel en wandel van de Azteken). Van Gorcum Assen, Amsterdam

Van Zantwijk, R. (1992). De oorlog tegen de goden. Azteekse kronieken over de Spaanse verovering. Nederland: Meulenhoff bv.

Vlag Mexico

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Vlag_van_Mexico_\(land\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Vlag_van_Mexico_(land)) geraadpleegd op 06/02/17

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Eerste_Mexicaanse_Keizerrijk#/media/File:Flag_of_Mexico_\(1821-1823\).svg](https://nl.wikipedia.org/wiki/Eerste_Mexicaanse_Keizerrijk#/media/File:Flag_of_Mexico_(1821-1823).svg)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/74/Flag_of_Mexico_%281823-1864%2C_1867-1968%29.png

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/63/Bandera_del_Segundo_Imperio

[https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Mexico#/media/File:Flag_of_Mexico_\(1893-1916\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Mexico#/media/File:Flag_of_Mexico_(1893-1916).svg)
Vlag van 1893-1916.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Mexico#/media/File:Flag_of_the_United_Mexican_States_\(1916-1934\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Mexico#/media/File:Flag_of_the_United_Mexican_States_(1916-1934).svg)
Vlag van 1916-1934.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Mexico#/media/File:Flag_of_the_United_Mexican_States_\(1934-1968\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Mexico#/media/File:Flag_of_the_United_Mexican_States_(1934-1968).svg)

Crampton, W. (1990). Vlaggen uit de hele wereld. Nederland: Letter & Lijn.

Poels, J. (1990). Prisma vlaggenboek met de vlaggen van alle landen van de wereld. Utrecht : Het Spectrum BV.

Sierksma, K. (1980). Moussault's lexicon van vlaggen en wapens. Antwerpen: Standaard.

Smith, W. (1980). Elseviers gids van vlaggen en wapens. Amsterdam/ Brussel: Elsevier.

Wagner, D. (2006). Vlaggen uit de hele wereld. Alles over herkomst en betekenis. Beknopte staatkundige informatie over elk land. België: Zuidnederlandse Uitgeverij N.V.

Geraadpleegde werken

Bayer, M. Mexico (2006). Nederland: J.H. Gottmer/H.J.W. Becht BV.

Lucena Salmoral, M, (1991). Amerika. Een fascinerende beschaving 500 jaar geleden. België: Davidsfonds/Leuven.

Wood, M, (1990). Precolumbiaans Amerika. Nederland: Casterman.

Wood, T. De Azteken (1993). De Azteken. Nederland: Time-Life Boeken B.V.

Didactisch verwerking

Inleiding

In de huidige veeleisende maatschappij zijn creatief problemen oplossen en efficiënt in team kunnen werken belangrijke talenten. Daarom heb ik als didactisch deel gekozen voor het ontwerp van een didactische website met verschillende webquests die men in groep moet oplossen en presenteren. Hierdoor laat ik de leerlingen op een aangename en creatieve manier kennismaken met een voor hen onbekende of bijna onbekende Azteekse samenleving en cultuur.

De website en webquests kunnen gebruikt worden voor de leerlingen van de tweede graad (vierde jaar) van het ASO, TSO en KSO. Leraren kunnen door middel van verschillende uitgewerkte webquests (inclusief lerarenbundels), leerlingen via deze activerende werkvorm, een rijke leerervaring aanbieden.

Doel van de webquest

Het doel van de webquest is de leerlingen op een aangename en creatieve manier laten kennis maken met een voor hun onbekende of bijna onbekende beschaving.

De leerlingen hebben de keuze uit vier onderdelen:

- Het Azteeks Rijk
- Het dagelijks leven
- Religie
- Ondergang van het Azteekse Rijk

De leerlingen onderzoeken in groepjes hun onderdeel aan de hand van verschillende sites op het internet. Omdat er in het leerplan maar enkele uren besteed wordt aan het hoofdstuk de verovering en kolonisatie van Latijns-Amerika krijgen de leerlingen per onderdeel sites die verwijzen naar hun onderdeel. Ze kunnen dan de volgende lessen de verworven kennis presenteren aan hun medestudenten.

De leerlingen vullen ook een bijhorende werkbundel in, deze bundel kunnen ze gebruiken als lesmateriaal. De werkbundel is tevens een controle middel voor de leerkracht. Hij of zij kan zo nagaan of de leerling effectief gewerkt heeft aan de webquest.

Op de website vind je ook een rubriek terug "Test Jezelf". Deze rubriek is opgedeeld in moeilijke en gemakkelijke vragen. Na de presentatie van de verschillende groepen, kunnen de leerlingen hun kennis testen aan de hand van de vragen uit de website.

Om de keuze te kunnen bepalen van hun onderwerp kan je als leerkracht de leerlingen de vraagjes voor het onderzoek laten oplossen. Ze kunnen dan aan de hand van hun persoonlijke interesse hun onderwerp bepalen.

Praktisch

De website met webquests en bijhorende didactische middelen kunnen worden teruggevonden onder:

<http://webquestazteken.000webhostapp.com/>

Voor elke webquest werd er een specifieke werkbundel (zie bijlagen xxxx) geschreven. Zodat iedere leerling de informatie (opgave, foto's en linken) om de zoektocht doorheen de Azteekse samenleving en cultuur tot een goed einde te brengen.

Via het onderdeel "leerkrachten" op de website kunnen leerkrachten alle nodige informatie over de webquests zoals lesdoelstellingen, planning en oplossingen terugvinden. Deze pagina is uiteraard beveiligd doormiddel van een wachtwoord zodat onbevoegden of de leerlingen geen toegang hebben tot deze documenten.

Het leerkrachten gedeelte is rechtstreeks te bereiken via de volgende link:

<http://passdropit.com/pGoEvgrH>

of via de "Leerkracht" toets in de website. Het wachtwoord is: **cortes1519**

Ook werd er voor leerkrachten een handleiding uitgeschreven die ook als bijlage (zie **bijlage 5**) achteraan dit afstudeerproject werd opgenomen.

Werkwijze

Om de opdracht tot een goed einde te brengen kan de leerkracht het best als volgt te werk:

Indeling van de groepen kan op verschillende wijzen:

- Laat de leerlingen groepjes vormen van 3 à 4 leerlingen;
- Verdeel zelf de leerlingen in groepjes;
- Werk met een lotingsysteem.

Uitvoeren van de opdracht:

- Laat de leerlingen de richtvragen onder de medestudenten verdelen;
- Zorg ervoor dat de leerlingen eerst de vragen lezen;
- De leerlingen lossen de bundel op aan de hand van de website;
- De leerlingen controleren de oplossingen met hun medestudenten uit dezelfde groep.

Presentatie:

Voor hun presentatie krijgen de leerlingen doelgerichte tips voor het maken van een goede Powerpoint en Prezi.

- De leerlingen maken een presentatie met titel, duidelijke afbeeldingen en namen van de groepsleden;
- Voor de presentatie krijgen de leerlingen de keuze tussen het maken van een PowerPoint-presentatie of Prezi;
- De leerlingen mogen eventueel voor hun presentatie de afbeeldingen van de website gebruiken.

Planning

Voor de planning van het onderzoek ben ik van een ideale situatie uitgegaan. De leerkracht kan de planning bijsturen bij onverwachte omstandigheden of voor klassen waarbij de kennis van geschiedenis niet toereikend genoeg is.

Optie 1

Lesuur 1

- Korte uitleg over de website en samenstelling groepen. Het doel van de presentatie.
- Leerlingen bereiden hun presentatie thuis voor aan de hand van de werkbundel.
- De leerlingen krijgen hiervoor enkele weken de tijd. Voor eventuele vragen kunnen ze persoonlijk of via e-mail bij de leerkracht terecht.

Lesuur 2 en 3

- Presentatie van de groepen en bespreking en beoordeling door de leerkracht.

Optie 2

Lesuur 1

- De leerkracht geeft een korte inleiding en uitleg over de website en het doel van de presentatie.
- Samenstelling van de groepen. De leerlingen werken in de klas aan de hand van de werkbundel aan hun presentatie. De leerkracht stuurt bij waar nodig.

Lesuur 2 en 3

- Presentatie van de groepen en bespreking en beoordeling door de leerkracht.

Besluit

Tijdens mijn onderzoek over de Azteekse beschaving en zijn ondergang merkte ik dat veel van de Nederlandse literatuur over dit onderwerp vaak uit oudere boeken bestaat die een simplistisch en onvolledig beeld geven over deze cultuur. Daarom heb ik in mijn theoretisch gedeelte getracht om vanuit verschillende bronnen incl. recente archeologie, codices en de gedetailleerde verslagen van de Spaanse veroveraars een uitgebreid overzicht te maken van de Azteekse samenleving met zijn cultuur, religie, oorlogvoering en dagelijks leven dat verbluffend rijk en complex is.

In het tweede didactische luik heb ik gebruik gemaakt van verschillende webquests (inclusief lerarenbundel) als activerende werkvorm voor leerlingen van de tweede graad (vierde jaar) van het ASO, TSO en KSO. Leerlingen kunnen zo op een aangename en creatieve manier kennismaken met een voor hun onbekende of bijna onbekende Azteekse samenleving en cultuur. De verschillende webquests moeten in groep worden opgelost en gepresenteerd, zodat efficiënt in team kunnen werken ook een belangrijk deel is van deze leerervaring. Ter volledigheid heb ik ook enkele quizzes gemaakt die individuele leerlingen de mogelijkheid geven om hun verworven kennis te toetsen. Dit alles uiteraard ondersteund door een uitgebreide lerarenbundel met lesdoelstellingen, planning en oplossingen van de verschillende webquests.

Bijlagen

Bijlage 1: leerlingen webquest 1: Azteekse rijk

WEBQUEST AZTEEKSE RIJK

Welkom!

Vandaag gaan jullie met behulp van een webquest, een nieuwe beschaving ontdekken.

Jullie groep heeft gekozen voor het "Azteekse Rijk". Aan de hand van vraagjes in deze bundel gaan jullie op onderzoek. Ieder van jullie presenteert zijn bevindingen aan zijn medestudenten. Overloop eerst de vragen met jullie groepsleden. Voor de presentatie mogen jullie kiezen uit een powerpoint of Prezi.

Op de onderstaande website vinden jullie de nodige informatie om deze werkbundel op te lossen. <http://webquestazteken.000webhostapp.com/>

Succes!

1 WERKWIJZE

Om de opdracht tot een goed einde te brengen, ga je het best als volgt te werk:

- Vorm een groepje van 3 tot 4 personen;
- Kies een groepsnaam en vul het voorblad in;
- Lees de vragen op volgende pagina;
- Verdeel de vragen onder je groepsleden;
- Ga op zoek naar de oplossingen op deze website;
- Controleer de oplossingen samen met je medestudenten.

2 TIPS VOOR HET MAKEN VAN EEN GOEDE PRESENTATIE

een goede PowerPoint-presentatie

- Kies een duidelijk lettertype (Arial of Times New Roman) en de juiste lettergrootte (24-28 points);
- Beperk de hoeveelheid tekst. (maximum 6 à 8 regels)
- Kies duidelijke afbeeldingen.
- Zorg voor een verzorgde lay-out.
- Let op je spelling en zinsbouw.
- Maak je presentatie aantrekkelijk en verzorgd.

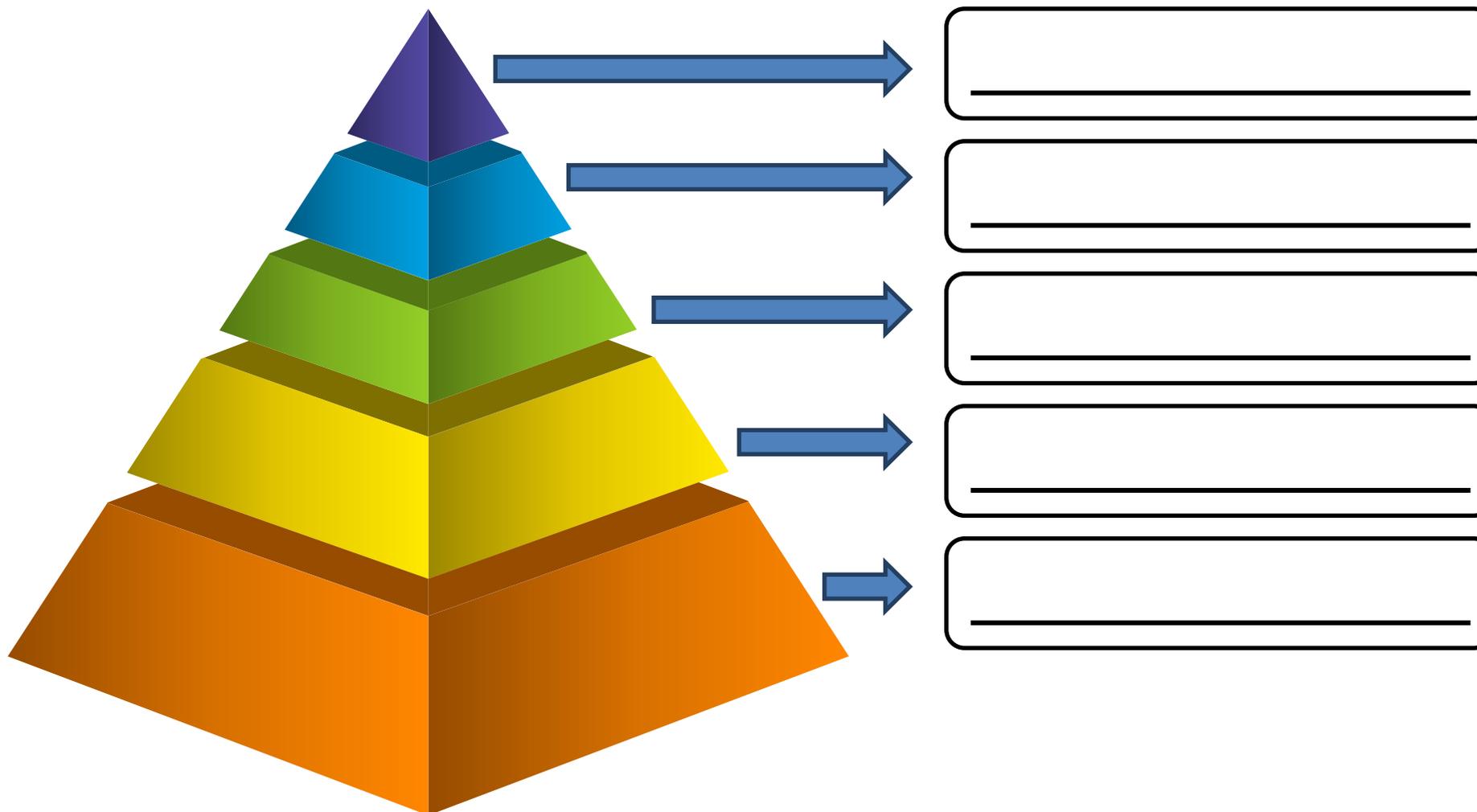
een goede Prezi

- Vermijd zoveel mogelijk tekst, laat afbeeldingen het werk doen.
- Maak een samenhangend geheel.
- Maak gebruik van animaties.
- Gebruik de sneltoetsen om sneller te kunnen werken;
- Vermijd te veel rotaties en zoomen over grote afstanden.
- Zorg voor een hoge kwaliteit van de afbeeldingen, filmpjes.
- Presenteer niet vanaf USB-stick want dan zal de presentatie niet vlot lopen.
- Gebruik een goed leesbaar en duidelijk lettertype.

3 WEBQUESTVRAGEN OVER HET AZTEEKSE RIJK

- Waar kwamen de Azteken vandaan en waar trokken ze naartoe?
- Geef de legende voor de stichting van de hoofdstad?
- Waar vind je deze legende vandaag nog op afgebeeld?
- Op de plaats van Tenochtitlán ligt de huidige hoofdstad van Mexico.
- Zoek op hoe de stad heet en vervolgens hoeveel inwoners ze vandaag telt.
- Hoeveel inwoners telde Tenochtitlán in de Azteekse tijd?
- Is het Azteekse Rijk kleiner, gelijk of groter dan het huidige Mexico
- Welke taal spraken de Azteken?
- Wordt deze taal vandaag nog gesproken?
- Aan welk meer lag de hoofdstad?
- Welke voordelen had dit voor de bevolking?
- Zoek twee afbeeldingen van een reconstructie van de hoofdstad.
- Zoek een afbeelding van een plattegrond van de hoofdstad.
- Geef de naam van de grootste tempel in de hoofdstad.
- Hoe werd de stad van water voorzien?
- Wat waren Chinampas? Zoek hiervan een afbeelding.

- Vul de standenpiramide in. Geef een korte uitleg bij iedere stand.

3.1 LINKEN

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Mexico-Stad>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Tenochtitlan>

<http://www.cmo.nl/pdf/smo/azteken.pdf>

http://www.ontdekmexico.com/De_Azteken.htm

http://home.scarlet.be/dolessbemore/Steven/Scripties/Overige/Kennismaking_met_de_indian_enbeschavingen.pdf

<https://aztekencultuur.wordpress.com/hedendaagse-azteken/>

<http://home.scarlet.be/an.bloemen/leger.htm>

<http://www.globalxs.nl/home/s/solaica/html/geschiedenis.htm>

<https://aztekencultuur.wordpress.com/politiek/>

4 EVALUATIE VAN DE PRESENTATIE

De presentatie wordt beoordeeld op twee onderdelen:

1. Presentatie
2. Inhoud

Voor elk onderdeel krijg je een score.

Naam student : _____

Presentatie	/10
• Verstaanbaarheid	/2
• Lay-out van de presentatie	/2
• Structuur	/2
• Houding en contact met de klas	/2
• Illustratiemateriaal	/2
Inhoud	/20
• Inhoudelijke correctheid	/15
• Taalgebruik	/5
Totaal	/30

Bijlage 2: leerlingen webquest 2: Dagelijks leven Azteken

WEBQUEST DAGELIJKS LEVEN

Groepsnaam: _____
Klas: _____

Groepsleden: _____

Welkom!

Vandaag gaan jullie met behulp van een webquest, een nieuwe beschaving ontdekken.

Jullie groep heeft gekozen voor "Het dagelijks leven". Aan de hand van vraagjes in deze bundel gaan jullie op onderzoek. Ieder van jullie presenteert zijn bevindingen aan zijn medestudenten. Overloop eerst de vragen met jullie groepsleden. Voor de presentatie mogen jullie kiezen uit een powerpoint of Prezi.

Op de onderstaande website vinden jullie de nodige informatie om deze werkbundel op te lossen. <http://webquestazteken.000webhostapp.com/>

Succes!

WERKWIJZE

Om de opdracht tot een goed einde te brengen, ga je het best als volgt te werk:

- Vorm een groepje van 3 tot 4 personen;
- Kies een groepsnaam en vul het voorblad in;
- Lees de vragen op volgende pagina;
- Verdeel de vragen onder je groepsleden;
- Ga op zoek naar de oplossingen op deze website;
- Controleer de oplossingen samen met je medestudenten.

2 TIPS VOOR HET MAKEN VAN EEN GOEDE PRESENTATIE

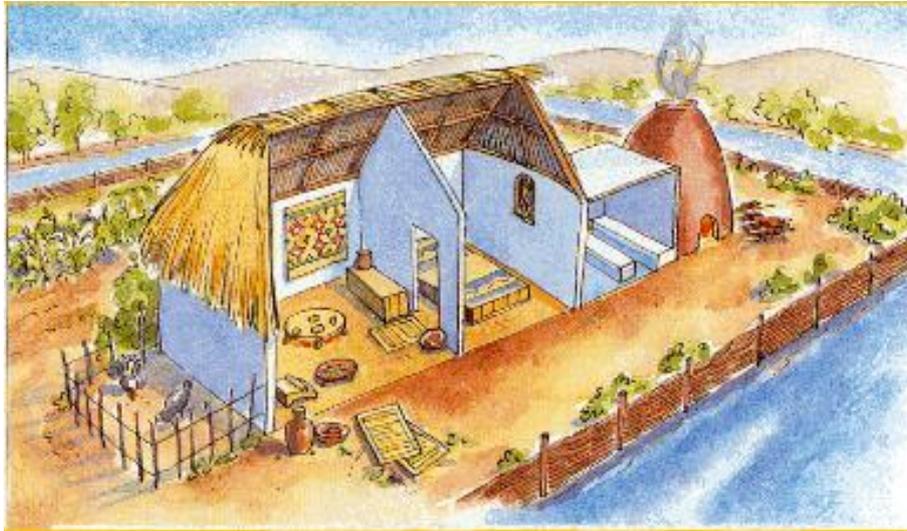
een goede PowerPoint-presentatie

- Kies een duidelijk lettertype (Arial of Times New Roman) en de juiste lettergrootte (24-28 points);
- Beperk de hoeveelheid tekst. (maximum 6 à 8 regels)
- Kies duidelijke afbeeldingen.
- Zorg voor een verzorgde lay-out.
- Let op je spelling en zinsbouw.
- Maak je presentatie aantrekkelijk en verzorgd.

een goede Prezi

- Vermijd zoveel mogelijk tekst, laat afbeeldingen het werk doen.
- Maak een samenhangend geheel.
- Maak gebruik van animaties.
- Gebruik de sneltoetsen om sneller te kunnen werken;
- Vermijd te veel rotaties en zoomen over grote afstanden.
- Zorg voor een hoge kwaliteit van de afbeeldingen, filmpjes.
- Presenteer niet vanaf USB-stick want dan zal de presentatie niet vlot lopen.
- Gebruik een goed leesbaar en duidelijk lettertype.

3 WEBQUESTVRAGEN OVER HET DAGELIJKS LEVEN

- Bekijk bovenstaande foto. Was dit de woning van een rijk of arm persoon?
- Uit welk materiaal bestond deze Azteekse woning?
- Beschrijf de delen en het interieur van het Azteekse huis.
- Kregen meisjes dezelfde opvoeding als jongens?
- Was er een verschil in de taakverdeling tussen jongens en meisjes?
- Geef twee straffen die de kinderen kregen als ze ongehoorzaam waren.
- Welke twee soorten scholen bestonden er?
- Mochten meisjes ook naar school gaan?
- Wat waren de belangrijkste voedingsmiddelen van de Azteken?
- Geef twee verschillen in de klederdracht tussen de armen en de adel?
- Geef de naam van de heilige drank die door de Azteken gedronken werd.
- Wat gebruikten de Azteken als betaalmiddel?
- Wat is Tlachtli? Beschrijf in het kort.

3.1 LINKEN

<http://home.scarlet.be/an.bloemen/leven.htm>

<http://www.cmo.nl/pdf/smo/azteken.pdf>

http://www.ontdekmexico.com/De_Azteken.htm

<http://ifthenisnow.eu/nl/verhalen/cacao-de-heilige-ondergang-van-de-azteken>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Meso-Amerikaans_balspel

4 EVALUATIE VAN DE PRESENTATIE

De presentatie wordt beoordeeld op twee onderdelen:

1. Presentatie
2. Inhoud

Voor elk onderdeel krijg je een score.

Naam student : _____

Presentatie	/10
• Verstaanbaarheid	/2
• Lay-out van de presentatie	/2
• Structuur	/2
• Houding en contact met de klas	/2
• Illustratiemateriaal	/2
Inhoud	/20
• Inhoudelijke correctheid	/15
• Taalgebruik	/5
Totaal	/30

Bijlage 3: leerlingen webquest 3: Religie Azteekse rijk

WEBQUEST RELIGIE AZTEEKSE RIJK

Groepsnaam: _____
Klas: _____

Groepsleden: _____

Welkom!

Vandaag gaan jullie met behulp van een webquest, een nieuwe beschaving ontdekken.

Jullie groep heeft gekozen voor "religie". Aan de hand van vraagjes in deze bundel gaan jullie op onderzoek. Ieder van jullie presenteert zijn bevindingen aan zijn medestudenten. Overloop eerst de vragen met jullie groepsleden. Voor de presentatie mogen jullie kiezen uit een powerpoint of Prezi.

Op de onderstaande website vinden jullie de nodige informatie om deze werkbundel op te lossen. <http://webquestazteken.000webhostapp.com/>

Succes!

1 WERKWIJZE

Om de opdracht tot een goed einde te brengen, ga je het best als volgt te werk:

- Vorm een groepje van 3 tot 4 personen;
- Kies een groepsnaam en vul het voorblad in;
- Lees de vragen op volgende pagina;
- Verdeel de vragen onder je groepsleden;
- Ga op zoek naar de oplossingen op deze website;
- Controleer de oplossingen samen met je medestudenten.

2 TIPS VOOR HET MAKEN VAN EEN GOEDE PRESENTATIE

een goede PowerPoint-presentatie

- Kies een duidelijk lettertype (Arial of Times New Roman) en de juiste lettergrootte (24-28 points);
- Beperk de hoeveelheid tekst. (maximum 6 à 8 regels)
- Kies duidelijke afbeeldingen.
- Zorg voor een verzorgde lay-out.
- Let op je spelling en zinsbouw.
- Maak je presentatie aantrekkelijk en verzorgd.

een goede Prezi

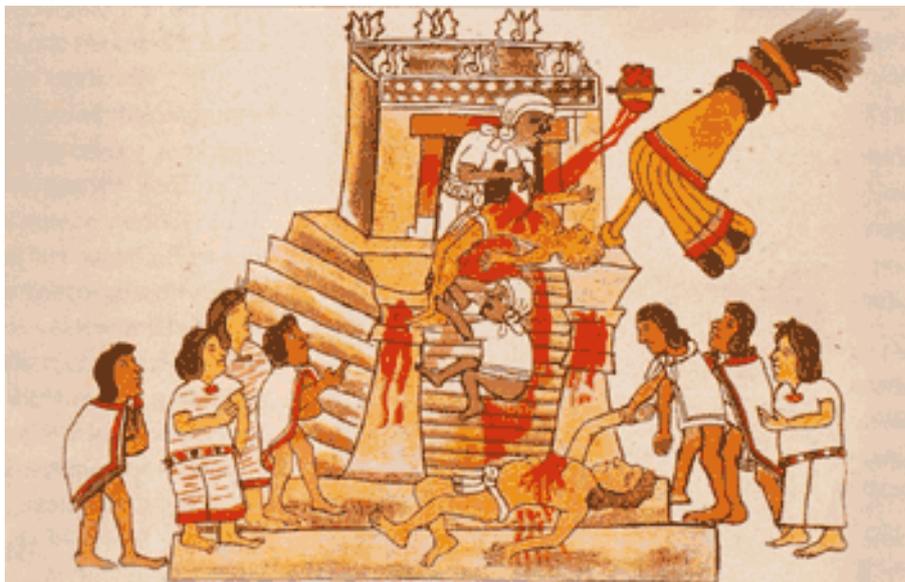
- Vermijd zoveel mogelijk tekst, laat afbeeldingen het werk doen.
- Maak een samenhangend geheel.
- Maak gebruik van animaties.
- Gebruik de sneltoetsen om sneller te kunnen werken;
- Vermijd te veel rotaties en zoomen over grote afstanden.
- Zorg voor een hoge kwaliteit van de afbeeldingen, filmpjes.
- Presenteer niet vanaf USB-stick want dan zal de presentatie niet vlot lopen.
- Gebruik een goed leesbaar en duidelijk lettertype.

3 WEBQUESTVRAGEN OVER RELIGIE

- Was godsdienst belangrijk voor de Azteken? Geef drie voorbeelden.
- Hoe zag het universum eruit volgens de Azteken?
- Zoek de naam van de oorlogsgod op. Waarom was hij zo belangrijk voor de Azteken?
- Voor welke god waren de Azteken bang? Wat deden ze hiervoor?
- Noem vijf goden met naam en voor wat stonden ze? Zoek van elke god een afbeelding.
- Waar en hoe gebeurde het offeren aan de goden?
- Zoek op het internet hoe deze personen aan hun einde kwamen?

- Bekijk onderstaande afbeelding en beschrijf dit ritueel.

- Leg de term "Mictlan" uit.

- Wat wordt op onderstaande figuur afgebeeld?

- Waarom hadden de Azteken twee kalenders?
- Welk geloof heeft het grootste deel van de hedendaagse bevolking van Mexico?

3.1 LINKEN

<http://www.cmo.nl/pdf/smo/azteken.pdf>

<https://4bondergang.wikispaces.com/Azteekse+goden>

http://inca.clubs.nl/nieuws/detail/105715_de-goden-van-de-azteken

<http://www.hln.be/hln/nl/961/Wetenschap/article/detail/2430813/2015/08/21/Griezelige-maar-belangrijke-ontdekking-in-Mexico-stad-Azteken-ruine-met-schedels.dhtml>

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Mictlan>

<http://home.scarlet.be/an.bloemen/god.htm>

<http://www.allabouthistory.org/dutch/de-beschaving-van-de-azteken.htm>

<https://tallsay.com/page/4294975582/het-hiernamaals-volgens-de-azteken>

<https://aztekencultuur.wordpress.com/wetenschappen/>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Religie_in_Mexico

4 EVALUATIE VAN DE PRESENTATIE

De presentatie wordt beoordeeld op twee onderdelen:

1. Presentatie
2. Inhoud

Voor elk onderdeel krijg je een score.

Naam student : _____

Presentatie	/10
• Verstaanbaarheid	/2
• Lay-out van de presentatie	/2
• Structuur	/2
• Houding en contact met de klas	/2
• Illustratiemateriaal	/2
Inhoud	/20
• Inhoudelijke correctheid	/15
• Taalgebruik	/5
Totaal	/30

Bijlage 4: leerlingen webquest 4: Ondergang Azteekse Rijk

WEBQUEST ONDERGANG AZTEEKSE RIJK

Welkom!

Vandaag gaan jullie met behulp van een webquest, een nieuwe beschaving ontdekken.

Jullie groep heeft gekozen voor "De ondergang van het Azteekse Rijk". Aan de hand van vraagjes in deze bundel gaan jullie op onderzoek. Ieder van jullie presenteert zijn bevindingen en aan zijn medestudenten. Overloop eerst de vragen met jullie groepsleden. Voor de presentatie mogen jullie kiezen uit een powerpoint of Prezi. Op de onderstaande website vinden jullie de nodige informatie om deze werkbundel op te lossen. <http://webquestazteken.000webhostapp.com/>

Succes!

1 WERKWIJZE

Om de opdracht tot een goed einde te brengen, ga je het best als volgt te werk:

- Vorm een groepje van 3 tot 4 personen;
- Kies een groepsnaam en vul het voorblad in;
- Lees de vragen op volgende pagina;
- Verdeel de vragen onder je groepsleden;
- Ga op zoek naar de oplossingen op deze website;
- Controleer de oplossingen samen met je medestudenten.

2 TIPS VOOR HET MAKEN VAN EEN GOEDE PRESENTATIE

een goede PowerPoint-presentatie

- Kies een duidelijk lettertype (Arial of Times New Roman) en de juiste lettergrootte (24-28 points);
- Beperk de hoeveelheid tekst. (maximum 6 à 8 regels)
- Kies duidelijke afbeeldingen.
- Zorg voor een verzorgde lay-out.
- Let op je spelling en zinsbouw.
- Maak je presentatie aantrekkelijk en verzorgd.

een goede Prezi

- Vermijd zoveel mogelijk tekst, laat afbeeldingen het werk doen.
- Maak een samenhangend geheel.
- Maak gebruik van animaties.
- Gebruik de sneltoetsen om sneller te kunnen werken;
- Vermijd te veel rotaties en zoomen over grote afstanden.
- Zorg voor een hoge kwaliteit van de afbeeldingen, filmpjes.
- Presenteer niet vanaf USB-stick want dan zal de presentatie niet vlot lopen.
- Gebruik een goed leesbaar en duidelijk lettertype.

3 WEBQUESTVRAGEN OVER ONDERGANG VAN HET AZTEEKSE RIJK

- Geef de betekenis van het woord “conquistadores”.
- Waarom kwam Cortés op het idee om een expeditie naar Mexico te organiseren?
- Wie was Dona Maria en wat was haar rol tijdens de expeditie?
- Met wie sloot Cortés een bondgenootschap om zijn doel te bereiken?
- Geef een voorbeeld waarom Montezuma aan de goede bedoelingen van Cortés begon te twifelen?
- Hoe verliep de ontmoeting tussen Cortés en Montezuma?
- Wat verafschuwden de Spanjaarden bij de Azteken? Wat deden ze hieraan na de verovering?

- Bekijk de 4 onderstaande foto's en vergelijk de militaire uitrustingen.

- Waarom werd Montezuma gevangen genomen?
- Wat deed de Azteekse bevolking hieraan?
- Op welke manier kwam Montezuma aan zijn einde?
- Leg de term “Noche Triste” uit. Wat gebeurde er die nacht?
- Hoe ging Cortés na deze nacht te werk om Tenochtitlán te veroveren?
- Wat gebeurde er met de laatste Azteekse koning?

3.1 LINKEN

<http://kunst-en-cultuur.infonu.nl/geschiedenis/162498-het-einde-van-de-azteken-van-cortes-tot-montezuma.html>

http://www.gevederdeslang.nl/mayas_en_azteken/332/de_verovering_van_het_azteekse_rijk.html

https://nl.wikipedia.org/wiki/Motecuhzoma_II

<http://historiek.net/hernan-cortes-veroveraar-azteekse-rijk/68335/>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Beleg_van_Tenochtitlan

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Treurnacht>

<http://historiek.net/hernan-cortes-veroveraar-azteekse-rijk/68335/>

http://www.ontdekmexico.com/De_Azteken.htm

<https://aztekencultuur.wordpress.com/chronologie/>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Hern%C3%A1n_Cort%C3%A9s

<http://www.srcsocialmedia.nl/blogs/de-conquistadores-en-hernan-cortes-in-mexico/#.WPSXH-S1vIU>

<http://home.scarlet.be/an.bloemen/leger.htm>

<http://www.threefeathers.be/history/conquistadores/conquistadores2.htm>

4 EVALUATIE VAN DE PRESENTATIE

De presentatie wordt beoordeeld op twee onderdelen:

1. Presentatie
2. Inhoud

Voor elk onderdeel krijg je een score.

Evaluatie

Aan de hand van onderstaand beoordelingsformulier kan u de leerlingen evalueren tijdens het werken met de website, het oplossen van de vragen en de presentatie. U kan dit formulier ook downloaden door in de website op het symbool te klikken.

Naam student : _____

Presentatie	/10
• Verstaanbaarheid	/2
• Lay-out van de presentatie	/2
• Structuur	/2
• Houding en contact met de klas	/2
• Illustratiemateriaal	/2
Inhoud	/20
• Inhoudelijke correctheid	/15
• Taalgebruik	/5
Totaal	/30

Bijlage 5: leerkrachtenbundel webquest

Leerkrachtenbundel

Inleiding

Deze website werd ontwikkeld voor leerkrachten geschiedenis ter aanvulling van het lessenpakket geschiedenis in de tweede graad (vierde jaar) ASO, TSO en KSO.

Via de webquest komen de leerlingen op een interessante en creatieve manier in aanraking met de Azteekse samenleving en cultuur. Op volgende pagina's vindt u een werkbundel die de leerlingen kunnen invullen. U kan de verworven kennis door de leerlingen laten presenteren. Omdat de leerlingen in groepjes werken, leren ze naar elkaar luisteren en respect voor elkaar op te brengen.

De webquest behandelt de volgende onderdelen: het dagelijks leven, religie, het Azteekse Rijk en de ondergang van het Azteekse Rijk. U kan als leerkracht de leerlingen hun keuze laten bepalen uit persoonlijke interesse of zelf de groepen samenstellen. Per onderdeel vindt u een aparte werkbundel.

Onder de rubriek leerkracht vindt u op de website alle bundels en oplossingen per onderdeel terug.

Vereisten voor het werken met de website en presentatie

- Internetverbinding
- Één computer, laptop of tablet per leerling
- Software voor de presentatie en het openen van documenten (PowerPoint, Word, ...)
- Een beamer

Algemene doelstellingen

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen informatie halen uit op voorhand gemaakte bronnen.
- De leerlingen kunnen in groepsverband een klein historisch onderzoek uitvoeren.
- De leerlingen kunnen aan de hand van richtvragen hun onderzoek tot een goed einde brengen.
- De leerlingen kunnen een aantrekkelijke en gestructureerde PowerPoint of Prezi maken.
- De leerlingen kunnen aan de hand van een PowerPoint of Prezi hun bevindingen aan de rest van de klas presenteren.
- De leerlingen kunnen de essentie van hun onderwerp uit de website halen.

Attitude

- De leerlingen kunnen in groep samenwerken.
- De leerlingen hebben respect voor elkaar en luisteren naar elkaar.
- De leerlingen tonen interesse in de geschiedenis van een vreemde cultuur.
- De leerlingen kunnen met elkaar overleggen.

Situering in het leerplan van het GO-onderwijs.**Leerplannummer 2012/010**

ET 16, 103	Een werkplan opmaken om de opdracht uit te voeren.
ET 14, 104	Doelgericht informatie zoeken over hun onderzoeksvraag in het door de leraar aangeboden informatiemateriaal.
ET 16, 107	Een verantwoorde selectie maken uit de gevonden informatie en een overzichtslijst van het geselecteerde materiaal opstellen volgens de leraar gegeven criteria.
ET 17, 18, 108	In de geselecteerde informatie hoofd- van bijzaken onderscheiden en daaruit de nodige gegevens halen om de onderzoeksvraag te beantwoorden
ET 24, 25, 111	Over de resultaat van hun beperkt historisch onderzoek rapporteren.
ET 9	De bestudeerde leerinhouden van de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 situeren in tijd en ruimte en het verband aangeven tussen beide.
ET 1	De relativiteit van de westerse periodisering aantonen door te vergelijken met andere periodisering
ET 10, 25, 27	Minstens 1 probleemstelling per bestudeerde leerinhoud van de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 uitwerken.
ET 2	Voor twee maatschappelijke domeinen naar keuze minstens één voorbeeld van een overeenkomst en één voorbeeld van een verschil geven tussen de bestudeerde ontwikkelingsfasen van de westerse en minstens één van de bestudeerde niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500.
ET 15, 17, 18, 19	Door de leraar aangereikte of zelf gevonden informatie over de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 aan de hand van vragen of een afgebakende opdracht kritisch analyseren, hoofd- en bijzaken erin van elkaar onderscheiden en er de nodige gegevens uit halen om een probleemstelling te beantwoorden.
ET 20, 22, 25	Uit de aangereikte of zelf gevonden historische informatiebronnen over de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 een standpunt halen en daarover onder begeleiding een vraag formuleren en eventueel een eigen standpunt beargumenteren.

ET 21	Aan de hand van gerichte vragen, historische documenten over de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 met elkaar vergelijken en hieruit een gefundeerd besluit trekken.
ET 3	Begrippen die gerelateerd zijn aan de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 binnen hun specifieke context verklaren en, waar mogelijk, in andere contexten toepassen.
ET 5, 27, 29	De fundamentele kenmerken omschrijven van de bestudeerde niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500.
ET 6, 27, 29	Mogelijke onderlinge verbanden en wisselwerkingen binnen en tussen de maatschappelijke domeinen van de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 aantonen
ET 13, 25, 28, 29	Minstens 1 aspect van de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 historiseren en/of actualiseren.
Situering in het leerplan van VVKSO.	
Leerplannummer D/1999/0279/026 september 1999	
ET 9, 43	De bestudeerde leerinhouden van de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 situeren in tijd en ruimte en het verband aangeven tussen beide.
ET 10, 25, 27, 45	Minstens 1 probleemstelling per bestudeerde leerinhoud van de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 uitwerken.
ET 15, 17, 18, 19, 47	Door de leraar aangereikte of zelf gevonden informatie over de niet-westerse samenleving tussen 375 en 1500 aan de hand van vragen of een opdracht kritisch analyseren, hoofd- en bijzaken erin van elkaar onderscheiden en er de nodige gegevens uit halen om een probleemstelling te beantwoorden.
ET 20, 22, 25, 48	Uit de aangereikte of zelf gevonden historische informatiebronnen over de niet-westerse samenleving tussen 375 en 1500 een standpunt halen en daarover onder begeleiding een vraag formuleren en eventueel een eigen standpunt beargumenteren.
ET 21, 49	Aan de hand van gerichte vragen, historische documenten over de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 met elkaar vergelijken en hieruit een gefundeerd besluit trekken.
ET 3, 50	Begrippen die gerelateerd zijn aan de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 binnen hun specifieke context verklaren en waar mogelijk in andere contexten toepassen.
ET 5, 27, 29, 51	De fundamentele kenmerken omschrijven van de bestudeerde niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500.
ET 6, 27, 29, 52	Mogelijke onderlinge verbanden en wisselwerkingen binnen en tussen de maatschappelijke domeinen van de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 aantonen.

ET 13, 25, 28, 29, 53 Minstens 1 aspect van de niet-westerse samenlevingen tussen 375 en 1500 historiseren en/of actualiseren.

Vakoverschrijdende eindtermen

samenwerken in de zin van solidariteit en daadwerkelijke inzet voor een publieke zaak, constructieve deelname aan initiatieven die een plaatselijke of grotere gemeenschap raken;

verantwoordelijkheid in de zin van engagement en betrokkenheid, maar ook loyaliteit en effectbesef van eigen denken en handelen;

initiatief in de zin van anticiperen, proactief handelen, wensen nastreven en taken aanpakken zonder dat het gevraagd wordt of zonder dat omstandigheden ertoe dwingen;

kritisch denken in de zin van onderscheidingsvermogen;

doorzettingsvermogen in de zin van wilskracht, keuzes kunnen maken en verantwoorden, ambitieus en moedig zijn;

communicatief vermogen in de zin van verbale en non-verbale taal en contactvaardigheid, zich moeiteloos onder andere mensen begeven, naar anderen toestappen en zich in gezelschap mengen;

Werkwijze

Om de opdracht tot een goed einde te brengen, gaat u als leerkracht het best als volgt te werk:

Indeling van de groepen kan op verschillende wijzen:

- Laat de leerlingen groepjes vormen van 3 à 4 leerlingen;
- Verdeel zelf de leerlingen in groepjes;
- Werk met een lotingsysteem.

Uivoeren van de opdracht:

- Laat de leerlingen de richtvragen onder de medestudenten verdelen;
- Zorg ervoor dat de leerlingen eerst de vragen lezen;
- De leerlingen lossen de bundel op aan de hand van de website;
- De leerlingen controleren de oplossingen met hun medestudenten uit dezelfde groep.

Presentatie:

- De leerlingen maken een presentatie met titel, duidelijke afbeeldingen en namen van de groepsleden;
- Voor de presentatie krijgen de leerlingen de keuze tussen het maken van een PowerPoint-presentatie of een presentatie met Prezi;
- De leerlingen mogen eventueel voor hun presentatie de afbeeldingen van de website gebruiken.

Planning

Bij het opstellen van deze planning ben ik van een ideale situatie uitgegaan. U kan als leerkracht de planning bijsturen bij onverwachte omstandigheden of voor klassen waarbij de kennis van geschiedenis niet toereikend genoeg is.

Optie 1

Lesuur 1

- Korte uitleg over de website en samenstelling groepen. Het doel van de presentatie.
 - Leerlingen bereiden hun presentatie thuis voor aan de hand van de werkbundel.
 - De leerlingen krijgen hiervoor enkele weken de tijd. Voor eventuele vragen kunnen ze persoonlijk of via e-mail bij de leerkracht terecht.
-
- **Lesuur 2 en 3**
 - Presentatie van de groepen en bespreking en beoordeling door de leerkracht.

Optie 2**Lesuur 1**

- De leerkracht geeft een korte inleiding en uitleg over de website en het doel van de presentatie.
- Samenstelling van de groepen. De leerlingen werken in de klas aan de hand van de werkbundel aan hun presentatie. De leerkracht stuurt bij waar nodig.

Lesuur 2 en 3

- Presentatie van de groepen en bespreking en beoordeling door de leerkracht.

Concrete lesdoelstellingen per keuzeonderdeel

Dagelijks leven

Kennis

- De leerlingen kunnen uitleggen dat er schoolplicht voor meisjes was.
- De leerlingen kunnen het belangrijkste gewas van de Azteken geven.
- De leerlingen kunnen de naam geven van de heilige Azteekse drank.
- De leerlingen kunnen de naam geven van het bekende Azteekse balspel.

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen aan de hand van een afbeelding de delen van een Azteeks huis benoemen.
- De leerlingen kunnen drie verschillen geven tussen de opvoeding bij jongens en meisjes.
- De leerlingen kunnen drie verschillen geven tussen de taakverdeling bij jongens en meisjes.
- De leerlingen kunnen twee voorbeelden geven van straffen die kinderen kregen als ze ongehoorzaam waren.
- De leerlingen kunnen de twee soorten scholen geven en deze kort toelichten.
- De leerlingen kunnen twee verschillen geven bij de klederdracht tussen arm en rijk.
- De leerlingen kunnen voorbeelden geven van betaalmiddelen bij de Azteken.
- De leerlingen kunnen het spel Tlachtli in hun eigen woorden uitleggen.

Religie

Kennis

- De leerlingen kunnen de naam geven van de oorlogsgod.
- De leerlingen kunnen de vijf belangrijkste goden opsommen.
- De leerlingen kunnen toelichten welk het hedendaags geloof in Mexico is.

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen aan de hand van drie voorbeelden uitleggen waarom godsdienst zo belangrijk was voor de Azteken.
- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen waarom mensenoffers zo belangrijk waren.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom de oorlogsgod belangrijk was voor de Azteken.
- De leerlingen kunnen uitleggen voor welke god de Azteken het meest bang waren en wat ze hieraan deden.
- De leerlingen kunnen bij de belangrijkste vijf goden een kort woordje uitleg geven.

- De leerlingen kunnen uitleggen waar en hoe het offeren aan de goden gebeurde.
- De leerlingen kunnen de term “Mictlan” uitleggen.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom de Azteken twee kalenders hadden.
- De leerlingen kunnen de kalendersteen aan de hand van het internet ontleden.

Het Azteekse Rijk

Kennis

- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven waarop de legende over de stichting van Tenochtitlán de dag vandaag op afgebeeld staat.
- De leerlingen weten dat het Azteekse Rijk kleiner is dan het huidige Mexico.
- De leerlingen kunnen de naam van de taal geven die de Azteken spraken.
- De leerlingen kunnen aanduiden dat het Nahuatl nog gesproken wordt in Mexico.
- De leerlingen kunnen de naam van het meer geven waar de stad Tenochtitlán op gebouwd was.
- De leerlingen kunnen de hoofdstad geven van het Azteekse Rijk.
- De leerlingen kunnen de twee namen geven van de grootste tempel in de hoofdstad.
- De leerlingen kunnen de standen opsommen.

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen waar de Azteken vandaan kwamen en waar trokken ze naartoe.
- De leerlingen kunnen de legende over de stichting van Tenochtitlán uitleggen in eigen woorden.
- De leerlingen kunnen online opzoeken hoeveel inwoners Mexico-Stad vandaag heeft.
- De leerlingen kunnen online opzoeken hoeveel inwoners Tenochtitlán had op het hoogtepunt.
- De leerlingen kunnen twee voordelen geven voor de inwoners van de stad Tenochtitlán. Waarom deze stad in het midden van een meer gebouwd was.
- De leerlingen kunnen online twee afbeeldingen van een reconstructie van de hoofdstad zoeken.
- De leerlingen kunnen online een plattegrond van de hoofdstad zoeken.
- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen hoe de hoofdstad van water werd voorzien.
- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat Chinampa's zijn.
- De leerlingen kunnen online een afbeelding van een Chinampa zoeken.
- De leerlingen kunnen een lege standenpiramide aanvullen en bij elke stand een woordje uitleg geven.

Ondergang van het Rijk

Kennis

- De leerlingen kunnen de naam van de hoofdstad van het Azteekse Rijk geven.
- De leerlingen kunnen uitleggen met wie Cortés een bondgenootschap sloot tegen de Azteken.

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen uitleggen waarom Cortés op het idee kwam om een expeditie naar Mexico te organiseren.
- De leerlingen kunnen uitleggen wie Dona Marina was en wat haar rol was in deze expeditie.
- De leerlingen kunnen een voorbeeld geven waarom Montezuma aan de goede bedoelingen van Cortés begon te twijfelen.
- De leerlingen kunnen uitleggen met wie Cortés werd vergeleken.
- De leerlingen kunnen de eerste ontmoeting tussen Cortés en Montezuma beschrijven.
- De leerlingen kunnen aan de hand van foto's de verschillen tussen de Azteekse soldaten en de Spaanse soldaten benoemen.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom Cortés Montezuma gevangen liet nemen en hoe de Azteekse bevolking hiermee omging.
- De leerlingen kunnen uitleggen hoe Montezuma aan zijn einde kwam.
- De leerlingen kunnen de term "Noche Triste" verklaren en uitleggen.
- De leerlingen kunnen uitleggen op welke manier Cortés Tenochtitlán veroverde.
- De leerlingen kunnen uitleggen wat er met de laatste Azteekse koning gebeurde.

4 EVALUATIE VAN DE PRESENTATIE

De presentatie wordt beoordeeld op twee onderdelen:

1. Presentatie
2. Inhoud

Voor elk onderdeel krijg je een score.

Evaluatie

Aan de hand van onderstaand beoordelingsformulier kan u de leerlingen evalueren tijdens het werken met de website, het oplossen van de vragen en de presentatie. U kan dit formulier ook downloaden door in de website op het symbool te klikken.

Naam student : _____

Presentatie	/10
• Verstaanbaarheid	/2
• Lay-out van de presentatie	/2
• Structuur	/2
• Houding en contact met de klas	/2
• Illustratiemateriaal	/2
Inhoud	/20
• Inhoudelijke correctheid	/15
• Taalgebruik	/5
Totaal	/30

Bijlage 6: leerkrachtenbundel webquest 1: Azteekse rijk

WEBQUEST AZTEEKSE RIJK

WEBQUESTVRAGEN OVER HET AZTEEKSE RIJK

- Waar kwamen de Azteken vandaan en waar trokken ze naartoe?

Oorspronkelijk kwamen ze uit Aztlán, een eiland aan het meer dat in het noordwesten van Mexico lag. Ze wilden naar het vasteland.

- Geef de legende voor de stichting van de hoofdstad?

Eerst woonden de Azteken op Aztlan, een eiland in een meer. Tijdens hun doortocht naar het vaste land kregen ze een visioen van de god Huitzilopochli. Ze moesten van hem een stad stichten waar ze een arend zagen zitten op een cactus met een slang in zijn bek. De Azteken gingen op zoek naar de plaats en zagen dit tafereel plaatsvinden op een eiland midden in het Texcocomeer. Het is op dit meer dat de Azteken hun hoofdstad bouwden, Tenochtitlán

- Waar vind je deze legende vandaag nog op afgebeeld?

Deze legende vindt men nog afgebeeld op de vlag en het wapenschild van Mexico.

- Zoek op hoe de stad heet en vervolgens hoeveel inwoners ze vandaag telt.

Op de plaats van Tenochtitlán ligt de huidige hoofdstad van Mexico Mexico-Stad. Ze telt ongeveer 8,8 miljoen inwoners.

- Hoeveel inwoners telde Tenochtitlán in de Azteekse tijd?

200.000 inwoners

- Is het Azteekse Rijk kleiner, gelijk of groter dan het huidige Mexico

Kleiner

- Welke taal spraken de Azteken?

De Azteken spraken Nahuatl.

- Wordt deze taal vandaag nog gesproken?

Tegenwoordig wordt er door 1.5 miljoen mensen deze taal nog gesproken.

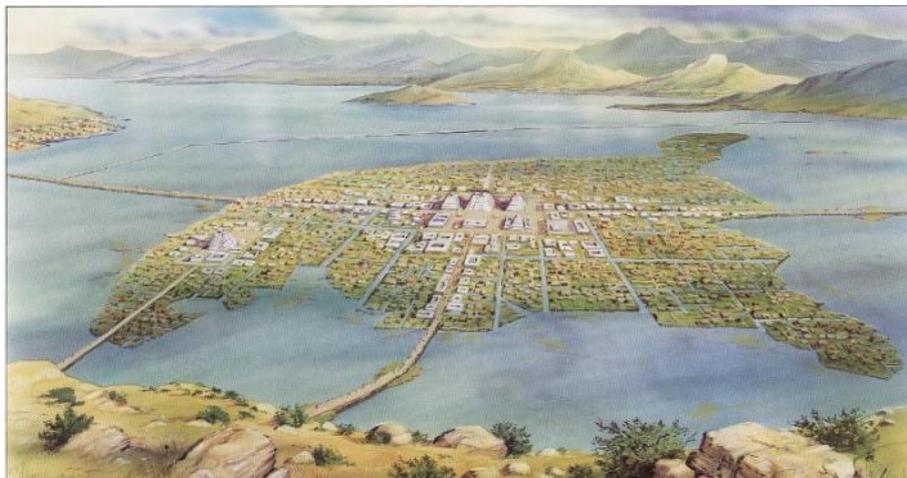
- Aan welk meer lag de hoofdstad?

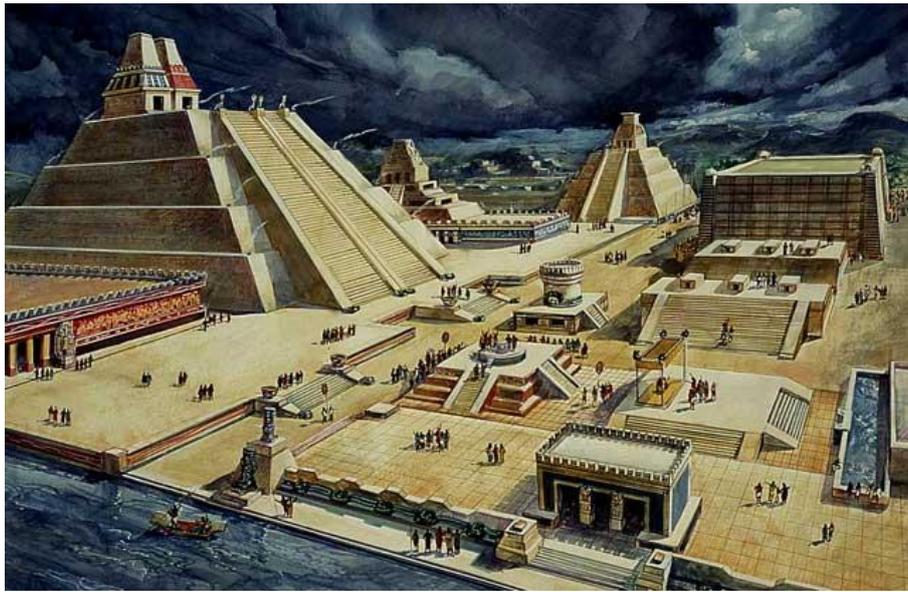
Texcocomeer

- Welke voordelen had dit voor de bevolking?

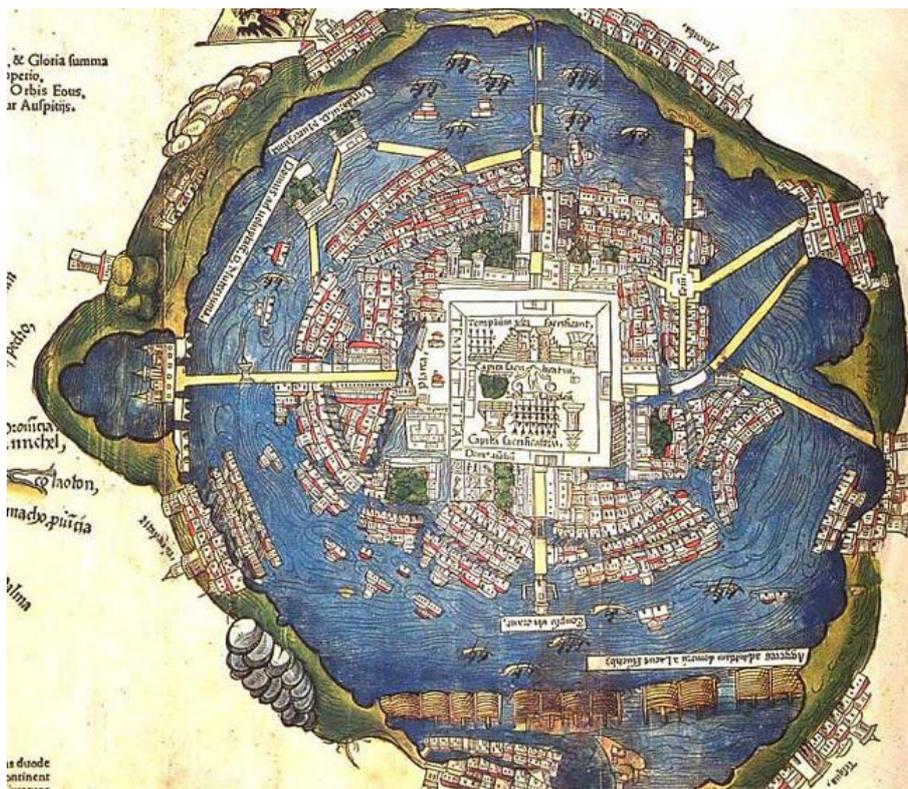
- Op het water werden drijvende tuinen aangelegd.
- Bevochtigen van de gewassen.
- De bevolking kon zo voorzien worden van water.
- De hoofdstad was zeer proper omdat het water gebruikt kon worden om het onderhoud van de stad en de toiletten.

- Zoek twee afbeeldingen van een reconstructie van de hoofdstad.

- Zoek een afbeelding van een plattegrond van de hoofdstad.

- Geef de naam van de grootste tempel in de hoofdstad.

In de stad bevond zich een tempel van 27 meter hoog, genaamd de Templo Mayor (Grote Tempel).

- Hoe werd de stad van water voorzien?

In Tenochtitlán was er ook een heuse watervoorziening voor vers water door middel van een aquaduct. De stad was via drie dammen verbonden met het vasteland. Het water kwam uit reservoirs in de stad Texcoco. De leider van deze stad was een bondgenoot van de stad Tenochtitlán. Ook hadden de Azteken ten oosten van de stad een dijk aangelegd. De bedoeling van deze dijk was om te voorkomen dat het ziltige water van het meer in contact kwam met het zoete water rond Tenochtitlán.

- Wat waren Chinampas? Zoek hiervan een afbeelding.

Omdat er in de hoofdstad Tenochtitlán een gebrek aan landbouwgrond was verbouwen ze de producten zelfs op drijvende eilanden, zogenaamd chinampas. Een chinampa was een vlot gemaakt van vlechtwerk waarop modder aangebracht werd.

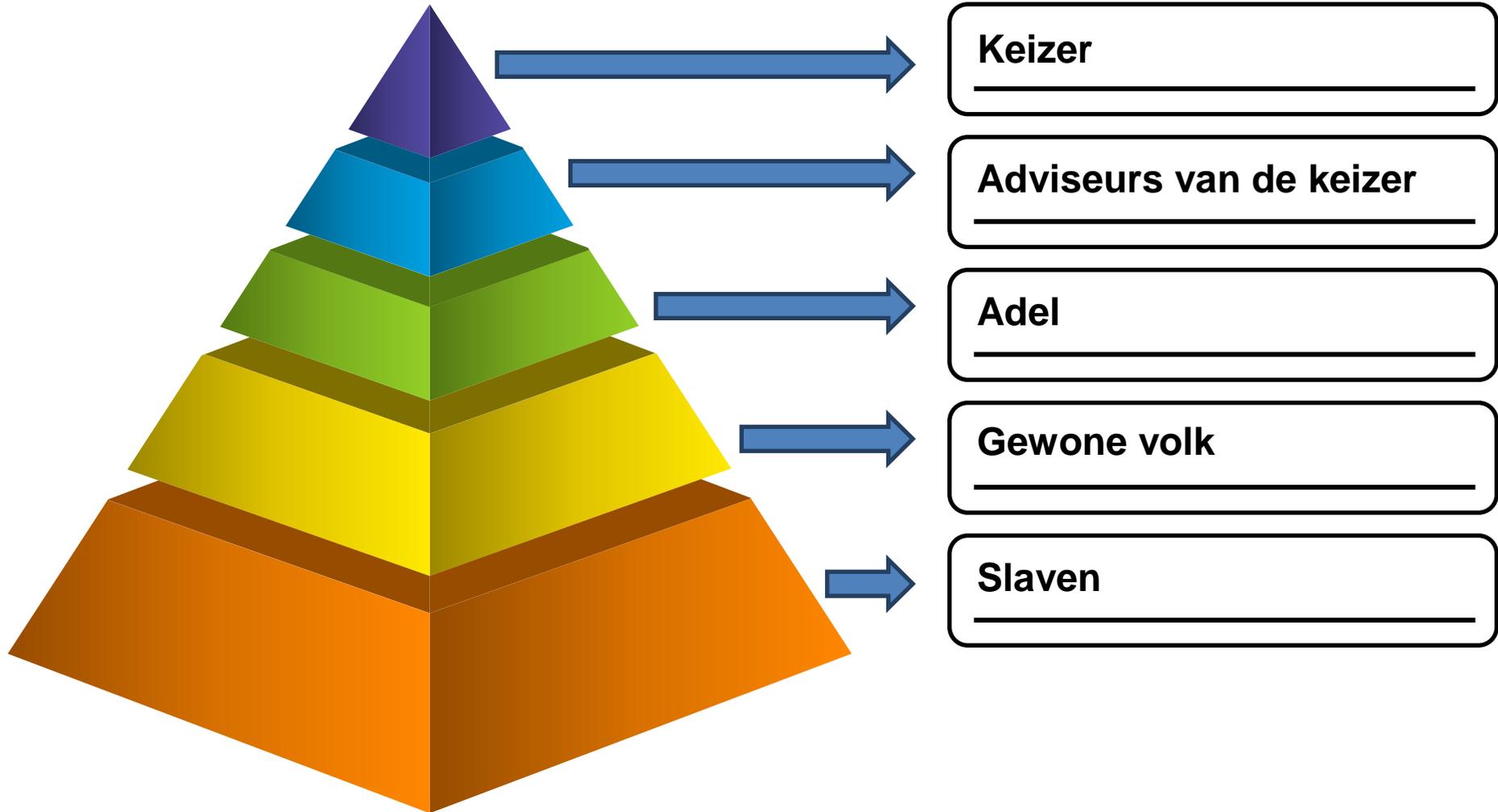

- Vul de standenpiramide in. Geef een korte uitleg bij iedere stand.
 - De keizer: had veel macht en stond bovenaan de standenpiramide, hij was de leider van de Azteken. De positie van keizer was erfelijk, meestal bij overlijden volgde de zoon hem op. De keizer werd door de bevolking als een god aanbeden. Hij werd behandeld als een god en verschijnt zelden in het openbaar. Niemand mocht de keizer aankijken.
 - De adviseurs van de keizer: Cihuacoatl (slangenvrouw) was de belangrijkste adviseur. Ze werd bijgestaan door vier generaals.

- De edelen: deze groep werd onderverdeeld in de hoge adel en lage adel. De meeste hoge edelen waren rijk. Ze moesten geen belastingen betalen en kregen een stuk land van de keizer om dit te bewerken.
- De lage adel: ze konden worden verheven in de standenpiramide door hun moed te tonen tijdens oorlogen.
- Het volk: deze vormde de grootste bevolkingsgroep in de Azteekse samenleving. Ze bezaten geen land en moesten hard werken. Het waren landbouwers, vissers of arbeiders. Ze konden moeilijk opklimmen in de standenpiramide. Tijdens conflicten of oorlogen werden ze opgeroepen om oorlog te voeren
- De slaven: ze behoorden tot de laagste klassen. Meestal werden ze goed behandeld.

Als ze drie keer van eigenaar waren veranderd wegens slecht gedrag konden ze worden geofferd. Spelers die zwaar verslaafd waren aan het bordspel Patolli zetten zichzelf soms in als slaaf.

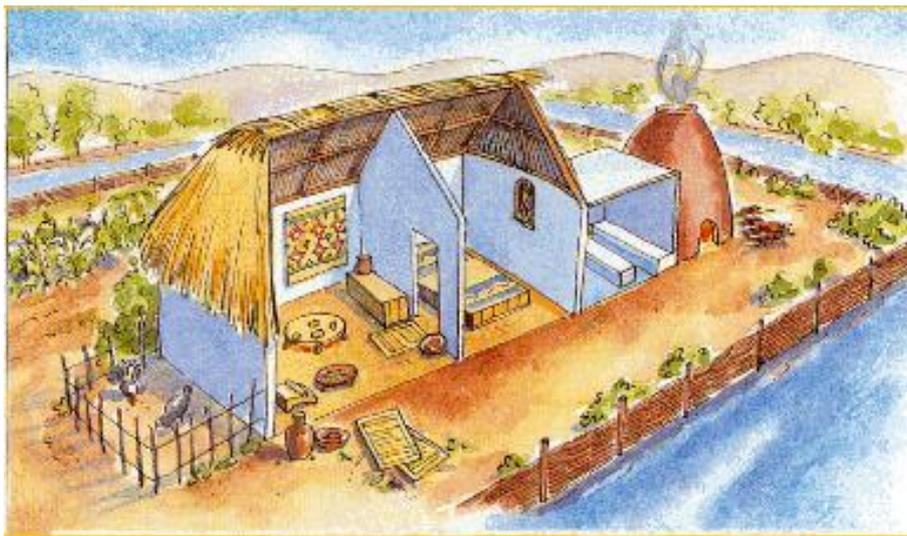
Een slaaf kon zonder probleem trouwen met een vrij persoon en dit kwam zelfs vrij vaak voor. Alle kinderen werden als vrijen geboren ook als beide ouders slaaf waren. Een Azteekse slaaf was niet altijd heel zijn leven slaaf, het kwam vaak voor dat een slaaf zijn vrijheid terug kreeg. Velen werden bij de dood van hun meester door een testament vrijgelaten. Andere kregen hun vrijheid terug door een soort van gratie van de vorst. Elke slaaf die op punt stond verkocht te worden kon een poging wagen om zijn vrijheid te herkrijgen. Als hij van de markt wegliep had niemand behalve zijn meester en diens zonen het recht hem te stoppen. Als de slaaf de poort van het paleis bereikte dan was hij terug een vrij man. Een andere manier om vrij te geraken was zich vrijkopen door het openstaande bedrag terug te betalen aan de meester. De slaaf kon ook beroep doen op zijn familie om hem te helpen zijn schulden terug te betalen door familieleden.

Bijlage 7: leerkrachtenbundel webquest 2: Dagelijks leven Azteken

WEBQUEST DAGELIJKS LEVEN

WEBQUESTVRAGEN OVER HET DAGELIJKS LEVEN

- Bekijk bovenstaande foto. Was dit de woning van een rijk of arm persoon?

Dit was het huis van een arm persoon.

- Uit welk materiaal bestond deze Azteekse woning?

Het huis bestond uit stro en leem.

- Beschrijf de delen en het interieur van het Azteeks huis.

Het huis was eenvoudig en bestond uit 2 kamers en had geen bovenverdieping. Er stonden weinig meubels. In houten kisten werden de kleren bewaard. De bewoners sliepen op rieten matten op de grond. De deuropening had geen slot en was vierkantig. Er waren geen ramen.

- Kregen meisjes dezelfde opvoeding als jongens?

Neen, Meisjes leerden dat hun voornaamste taak het baren van kinderen was. Jongens werden opgevoed om oorlog te voeren.

- Was er een verschil in de taakverdeling tussen jongens en meisjes?

Meisjes werden huishoudelijke taken aangeleerd zoals koken, spinnen en weven. Op de leeftijd van 16 jaar als de meisjes gingen trouwen waren ze experts op huishoudelijk gebied. Jongens leerden de nodige kennis van hun vader. Hij leerden hun vissen en het land bewerken. Jongens gingen vanaf hun vijfde jaar naar school.

- Geef twee straffen die de kinderen kregen als ze ongehoorzaam waren.

Wanneer de kinderen ongehoorzaam waren werden ze streng gestraft: ze werden boven een brandend vuur gehouden, ze werden geprikt met dorens, geslagen en vastgebonden.

- Welke twee soorten scholen bestonden er?

De Telpochcalli was de school voor de kinderen van de gewone burgers. Ze leerden er geschiedenis, godsdienst, muziek en dans. Jongens leerden omgaan met wapens en hielden schijngevechten om zich voor te bereiden als krijger.

De Calmecac was de school voor de kinderen van adel. Het was een strenge school. De kinderen leerden op deze school veel meer en kregen later betere kansen. Deze kinderen kregen anderen vakken dan de kinderen van de Telpochcalli. De kinderen werden opgeleid tot priesters, generaals, rechters en ambtenaren. Ze krijgen vakken zoals: wiskunde, astrologie, recht, lezen, schrijven en het gebruik van de kalender.

- Mochten meisjes ook naar school gaan?

Ja, ze leerden er weven en spinnen. Ze leerden vooral huishoudelijke taken.

- Wat waren de belangrijkste voedingsmiddelen van de Azteken?

De Azteken verbouwden vooral maïs. Dagelijks aten ze tortilla's gemaakt van chilli's en tomaten met gekookte bonen. Ze aten vis, kikkers, waterslagen, kwartels en eenden.

- Geef twee verschillen in de klederdracht tussen de armen en de adel?

Adel: droegen kleding van katoen. Een lendendoek gecombineerd met een lange mantel. Ze droegen vaak linten in hun haar. De vrouwen droegen sieraden van barnsteen jade.

Burgers: droegen vaak alleen een lendendoek van vezels van agave. De sieraden waren gemaakt van schelpen en de kralen van klei.

- Geef de naam van de heilige drank die door de Azteken gedronken werd.

Cacao was een dure en heilig drank. De Azteken geloofden dat ze hun kennis over cacao te danken hadden aan hun geliefde koning Quetzalcoatl. Deze koning die als goed werd beschouwd had hen onderwezen in het verbouwen en gebruiken van cacao.

- Wat gebruikten de Azteken als betaalmiddel?

Er werd vooral aan ruilhandel gedaan, maar ook cacao bonen werden gebruikt als betaalmiddel.

- Wat is Tlachtli? Beschrijf in het kort.

Tlachtli was een balspel. Het was een heilige sport die gespeeld werd met een bal van vijf kilo. De spelers mochten de bal niet aanraken met hun voeten en handen. Het was de bedoeling dat ze de bal bewogen met hun heupen en bovenlichaam. Het spel werd gespeeld op een veld en de spelers moesten de bal door de ringen die tegen de muur bevestigd waren gooien. Dit was niet helemaal zonder gevaar: men brak regelmatig ledematen.

Bijlage 8: leerkrachtenbundel webquest 3: Religie Azteekse rijk

WEBQUEST RELIGIE AZTEEKSE RIJK

WEBQUESTVRAGEN OVER RELIGIE

- Was godsdienst belangrijk voor de Azteken? Geef drie voorbeelden.

Ja, de Azteken geloofden in meerdere goden. Ze offerden mensen en dieren omdat ze dachten dat ze de goden gunstig moesten stemmen om te overleven. Door mensen te offeren dachten ze dat de zon bleef opkomen. Omdat de Azteekse samenleving sterk afhankelijk was van de landbouw geloofde ze in meerdere landbouwgoden. Ze geloofden dat deze goden de gewassen lieten groeien. Ondanks dat de Azteken geen wiel en paarden kenden bouwden ze reusachtige en indrukwekkende tempels om hun goden te eren. In vele tempels zijn kamers met offerkamers ontdekt. De Azteken hadden een gewone en een religieuze kalender.

- Hoe zag het universum eruit volgens de Azteken?

De kosmos bestond uit drie niveaus. Het hoogste niveau bestond uit de hemel. Deze was onderverdeeld in dertien lagen met het bovenste als verblijf van de schepper Ometeotl.

Het middelste niveau was de aarde en daaronder lag het laagste niveau: de onderwereld. Het middelpunt van deze kosmos lag hun hoofdstad Tenochtitlán.

- Zoek de naam van de oorlogsgod op. Waarom was hij zo belangrijk voor de Azteken?

Huitzilopochtli was de oorlogs-zonnegod. Hij moest geholpen worden om de zon sterk te houden door offers. Door oorlog te voeren konden de Azteken gevangen offeren aan de Zonnegod. Deze god was zeer belangrijk voor de Azteken omdat hij ervoor zorgde dat ieder dag de zon weer op zou komen. Iedere 52 jaar was er de angst dat de wereld zou eindigen omdat de zon zwak zou worden en stil zou blijven staan. Bij het tevreden houden van deze god speelden eerst offerandes van voedsel, bloemen en dieren. Maar later werden mensenoffers belangrijker. Het bloed, het hart of het hoofd van jonge mannen of vrouwen werd door hogepriester rijkelijk geofferd omdat men dacht dat de Zonnegod deze nodig had om de strijd tegen de duisternis te winnen.

- Voor welke god waren de Azteken bang? Wat deden ze hiervoor?
 - Tlaloc de god van de regen en de vruchtbaarheid. Deze god was van levensbelang voor een goede oogst.
 - Huitzilopochtli de oorlogsgod. De Azteken vereerden deze goden door het maken van reusachtige beelden. Tlaloc zijn lichaam werd bedekt met zaden die de vruchtbaarheid van het land symboliseerden. De oorlogsgod werd bedekt met edelstenen, goud en parels. Zijn ogen waren spiegels die vanuit een gouden masker je aanstaarden. Om zijn hals had hij een ketting met mensenharten.
 - Huitzilopochtli de zonnegod. Deze god moest gevoed worden met mensenbloed om door kunnen gaan met schijnen en leven te geven. Er moesten dus regelmatig mensen geofferd worden.
- Noem vijf goden met naam en voor wat stonden ze? Zoek van elke god een afbeelding.

	
<p>Huitzilopochtli = oorlogs- zonnegod</p>	<p>Taloc = regengod</p>
	
<p>Mitlanteuctli = god van de dood</p>	<p>Tezcatlipoca = god van de nacht</p>

- Waar en hoe gebeurde het offeren aan de goden?

Mensenoffer werden over het algemeen bovenaan de trappen van de tempel voltrokken. De slachtoffers werden met hun gezicht naar boven op de offersteen vastgebonden terwijl de priester de borst opensneed en het hart eruit haalde. Het hart werd naar de zon opgeheven en in een heilige schaal gelegd. Daarna werden de lichamen van de tempeltrappen afgerold. Bij sommige offerdiensten werden er armen en benen afgehakt en werden er hoofden op een schedelrek geplaatst.

- Zoek op het internet hoe deze personen aan hun einde kwamen?

Archeologen hebben bij opgravingen in het huidige Mexico-Stad een graf ontdekt met 35 schedels uit de Azteekse tijd. Deze personen overwegend jongemannen zijn geofferd.

- Bekijk onderstaande afbeelding en beschrijf dit ritueel.

Dit is een afbeelding van een mensenoffer. Er waren bij de Azteken drie manieren waardoor iemand bestemd kon worden tot mensenoffer. Men werd krijgsgevangen gemaakt tijdens een oorlog, een misdadiger zijn of iemand die zich vrijwillig aanmeldde. Het werd als een eer aanzien om geofferd te worden voor de goden. In sommige gevallen werden er ook dieren geofferd.

- Leg de term “Mictlan” uit.

Volgens de Azteekse mythologie was Mictlan het laagste niveau van de onderwereld. Na het overlijden gingen de overledenen naar Mictlan. Behalve strijders die omgekomen waren tijdens een gevecht en mensen die door de bliksem of vrouwen die tijdens de bevalling stierven konden hier niet geraken. De reis was moeilijk en duurde vier jaar maar de doden werden op hun reis begeleid door goden.

- Wat wordt op onderstaande figuur afgebeeld?

Een Azteekse zonnekalender

- Waarom hadden de Azteken twee kalenders?

In het leven van de Azteken was tijdmeting belangrijk. Ze gebruikte twee soorten kalenders tegelijkertijd.

- De echte kalender bestond uit 365 dagen verdeeld over 18 maanden. Iedere maand bestond uit 20 dagen met aan het einde 5 extra dagen. De dagen van de week werden aangeduid met een nummer. De nummers werden aangebracht voor de dagtekens te lezen. Deze kalender werd gebruikt voor het telen van gewassen.
 - Op de religieuze kalender telde een jaar 260 dagen verdeeld over 13 maanden van elk 20 dagen. De 20 dagen van de religieuze kalender waren genoemd naar dieren, dagelijkse voorwerpen en krachten die de Azteekse samenleving een rol speelden. Elke dag van de Azteekse kalender was aan een bepaalde god gewijd. Of dagen goed of slecht waren werd bepaald door de god. Aan de hand van de kalender wisten de Azteken welke taken er moesten uitgevoerd worden.
- Welk geloof heeft het grootste deel van de hedendaagse bevolking van Mexico?

Na de verovering van het rijk door de Spanjaarden werden de Azteken massaal bekeerd tot het christendom. Voor de Spanjaarden was het geloof in meerdere goden onaanvaardbaar laat staan de mensenoffers. De bekerings waren zeer succesvol. Vandaag is de bevolking van Mexico hoofdzakelijk rooms katholiek.

Bijlage 9: leerkrachtenbundel webquest 4: Ondergang Azteekse rijk

WEBQUEST ONDERGANG AZTEEKSE RIJK

WEBQUESTVRAGEN OVER ONDERGANG VAN HET AZTEEKSE RIJK

- Geef de betekenis van het woord “conquistadores”.

Spaans voor veroveraars. Deze avonturiers hielpen Spanje in de 16de eeuw een wereldrijk te veroveren.

- Waarom kwam Cortés op het idee om een expeditie naar Mexico te organiseren?

Cortés wilde met deze expeditie roem en fortuin verzamelen. Tevens wilde hij de lokale bevolking bekeren tot het christendom.

- Wie was Dona Maria en wat was haar rol tijdens de expeditie?

Tijdens zijn expeditie ontmoette Cortés Dona Marina. Ze was een Azteekse slaaf, die verkocht was geworden aan de Maya's en tijdens haar gevangenschap hun taal had leren spreken.

Dona Marina had aanleg voor talen en leerde al snel Spaans. Ze werd de persoonlijke tolk van Cortés.

- Met wie werd Cortés volgens de Azteken vergeleken?

1519 was volgens de Azteekse kalenders het einde van een cyclus van 52 jaar en de legende vertelde dat in dat jaar de god Quetzalcoatl terug zou komen vanuit het oosten.

Omdat Cortez en zijn mannen het uiterlijk hadden van Quetzalcoatl, een blanke huid en een baard, dacht de zeer gelovige keizer Montezuma dat het afgevaardigden van Quetzalcoatl waren. Dit vreemde volk kwam aan met grote

kano's (schepen), magische wapens die vuur konden spuwen (kanonnen) en dieren die de Azteken nooit gezien hadden (paarden).

- Met wie sloot Cortés een bondgenootschap om zijn doel te bereiken?

Tijdens zijn opmars naar het binnenland moest Cortés afrekenen met de Tlaxcalanen. Ze waren een onafhankelijke stam binnen het Azteekse Rijk. De Azteken waren een oude vijand van de Tlaxcalanen. Toen ze merkten dat ze de strijd verloren hadden sloten ze zich aan bij de Spanjaarden. Ze waren niet de enigen. Cortés sloot eveneens een alliantie met de Tepaneken.

- Geef een voorbeeld waarom Montezuma aan de goede bedoelingen van Cortés begon te twifelen?

Tijdens zijn expeditie trok Cortés door naar Cholula, een van de grootste steden in het Azteekse Rijk en een belangrijk religieus centrum. Toen hij daar hoorde van een complot om hem te vermoorden liet hij een slachtpartij onder de bevolking aanrichten.

- Hoe verliep de ontmoeting tussen Cortés en Montezuma?

De Azteekse leider werd er in vol ornaat naar Cortés gebracht. Toen Cortés hem wilde omhelzen, werd hij tegengehouden door de edelen onder de Azteken. Ze stonden niet toe dat hun heerser werd aangeraakt. Alhoewel dit voor wat ongemakken zorgde, kon men toch spreken van een wonderbaarlijke ontmoeting. Het was namelijk de eerste keer dat de leiders van deze twee beschavingen elkaar voor het eerst in de ogen keken.

Tijdens deze ontmoeting legde Montezuma snoeren van edelstenen en goud rond Cortés zijn hals.

- Wat verafschuwden de Spanjaarden bij de Azteken? Wat deden ze hieraan na de verovering?

De Spanjaarden verafschuwden de mensenoffers bij de Azteken. Na de verovering bekeerden ze de Azteken tot het christendom.

- Bekijk de 4 onderstaande foto's en vergelijk de militaire uitrustingen.

Azteken	Spanjaarden
	
<p>Wapens en wapenuitrusting Azteken: De Azteekse krijgers vochten met wapens van obsidiaan (vulkanische steen). Zoals zwaarden en speren.</p> <p>Azteekse soldaten droegen geen echt uniform, maar de meeste krijgers droegen pakken van katoen en dierenhuiden. Ze hadden ook schilden van hout die ook versierd waren. De Azteekse uitrusting bood weinig bescherming tegen de wapens van de Spanjaarden. Sommige krijgers schilderen hun gezicht.</p>	<p>Wapens en wapenuitrusting Spanjaarden: De Spanjaarden vochten met ijzeren wapens zoals zwaarden en pieken. Daarnaast hadden ze ook vuurwapens en paarden, wat voor de Azteken onbekend was. De Azteekse uitrusting bood weinig tot geen bescherming tegen de Spaanse wapens.</p> <p>De Spanjaarden droegen ijzeren helmen, harnassen en schilden deze boden een goede bescherming tegen de Azteekse wapens.</p>

- Waarom werd Montezuma gevangen genomen?

Cortés wilde al het beschikbare goud uit de omgeving voor hem. Hij wilde invloed uitoefenen op de koning.

- Wat deed de Azteekse bevolking hieraan?

Voor de bevolking was dit een grote schok. Zij die zelfs het gezicht van hun heerser niet mochten zien konden niets doen. Delen van de bevolking kwamen in opstand.

- Op welke manier kwam Montezuma aan zijn einde?

Cortés besloot om Montezuma op het balkon van zijn paleis te laten verschijnen en de bevolking op te roepen tot rust.

Dit had geen effect, het was zelfs zo erg dat de vorst werd bekogeld met stenen, speren en pijlen. Hierbij raakte hij ernstig gewond. Voor Cortés was het nu duidelijk dat de vorst zijn macht verloren had. Montezuma overleed niet veel later.

- Leg de term “Noche Triste” uit. Wat gebeurde er die nacht?

Noche Triste staat voor Treurnacht.

De Treurnacht vond een week na Cortés terugkeer in de hoofdstad plaats. Hij had de stad moeten verlaten omdat troepen van Panfilo de Narváez, die door de gouverneur van Cuba was gestuurd om Cortés tot de orde te roepen, te verslaan. Tijdens de afwezigheid van Cortés had Pedro de Alvarado een bloedbad aangericht tijdens een religieus feest van de Azteken. Er was onrust in de stad en Cortés verloor in deze nacht een groot deel van zijn manschappen. De meeste Spanjaarden besloten Tenochtitlán te ontvluchten. Ze raapten de schatten bij elkaar die ze vonden en verlieten het paleis. Ze probeerden de dam te bereiken maar werden ontdekt door Azteekse Soldaten. De hele nacht werd er zwaar gevochten. De kanalen werden verstopt door de lichamen en sommige Spanjaarden verdronken onder het gewicht van goud toen ze in het water vielen.

- Hoe ging Cortés na deze nacht te werk om Tenochtitlán te veroveren?

Als voorbereiding zorgde Cortés ervoor dat de Azteken zo weinig mogelijk bondgenoten hadden en er dus minder voorraden komen aangevoerd worden. Hij willigde alle eisen in van de omringende steden. De afzondering van de hoofdstad was het belangrijkste. Voor de herovering van de belangrijkste Azteekse stad liet Cortés een vloot brigantijnen bouwen. Hiermee werd de stad omsingeld. De Spanjaarden hadden ook betere militaire uitrusting.

Ze hadden wapens, kanonnen, zwaarden, katapulten, pijl- en boog en harnassen. Ook hadden ze paarden, iets waar de Azteken bang voor waren omdat ze dit niet kenden. De ziektes die de Europeanen met zich meebrachten verzwakten de Azteekse bevolking. Een groot deel stierf aan de gevolgen van de pokken. Men zegt dat de pokken ervoor zorgde dat binnen het jaar de helft van de inheemse bevolking gehalveerd was.

- Wat gebeurde er met de laatste Azteekse koning?

Kort voor het einde van het beleg ontvluchtte de laatste keizer Cuauhtemoc de stad. Hij werd ontdekt en gevangen genomen door de Spanjaarden. Cortés liet de keizer martelen om zo de locatie van de verborgen schatten te achterhalen. Cuauhtemoc loste niets. Enkele dagen later na de gevangennamen van Cuauhtemoc viel Tenochtitán definitief. De koning gaf zich over en werd ver buiten het gebied opgehangen.